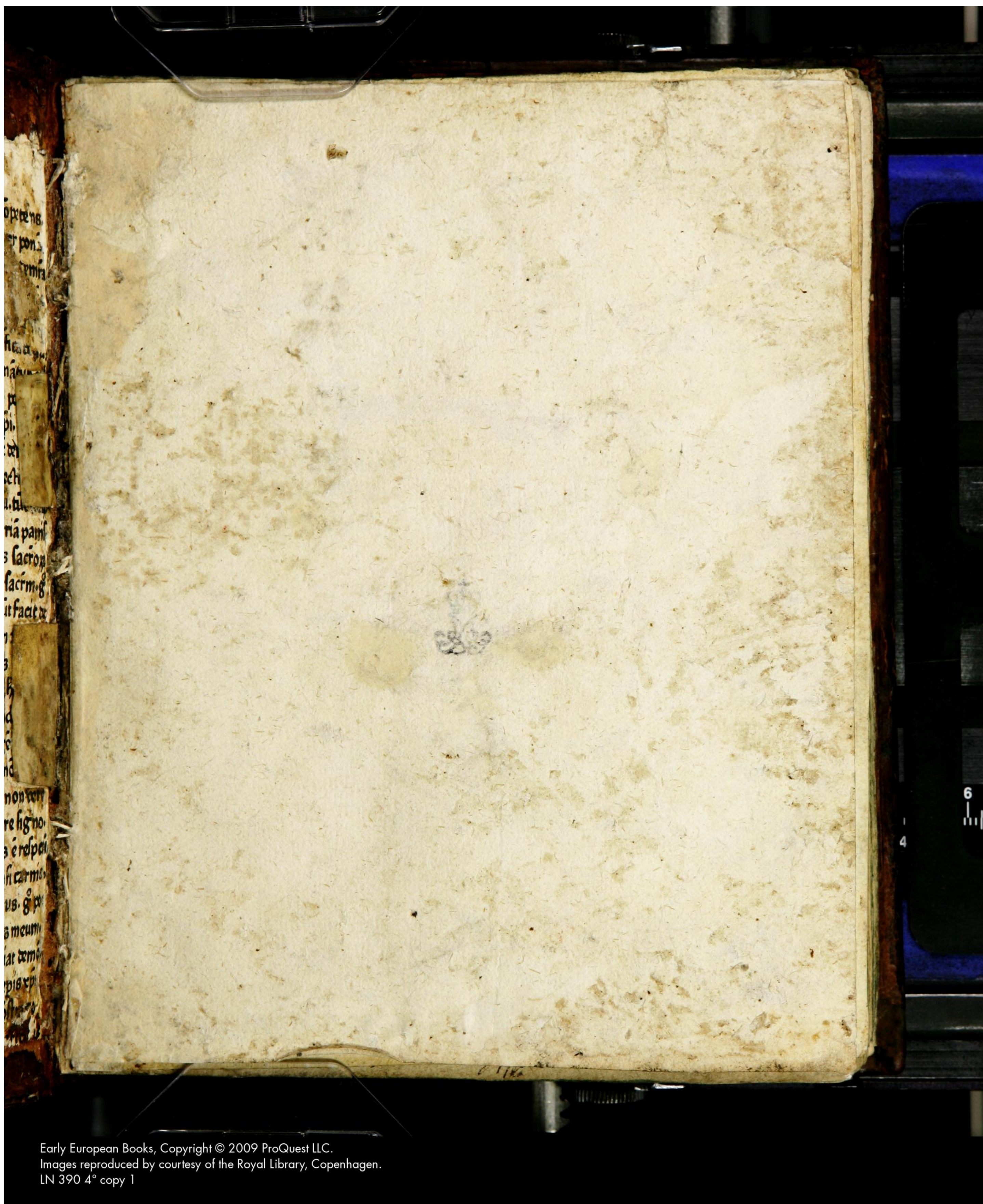

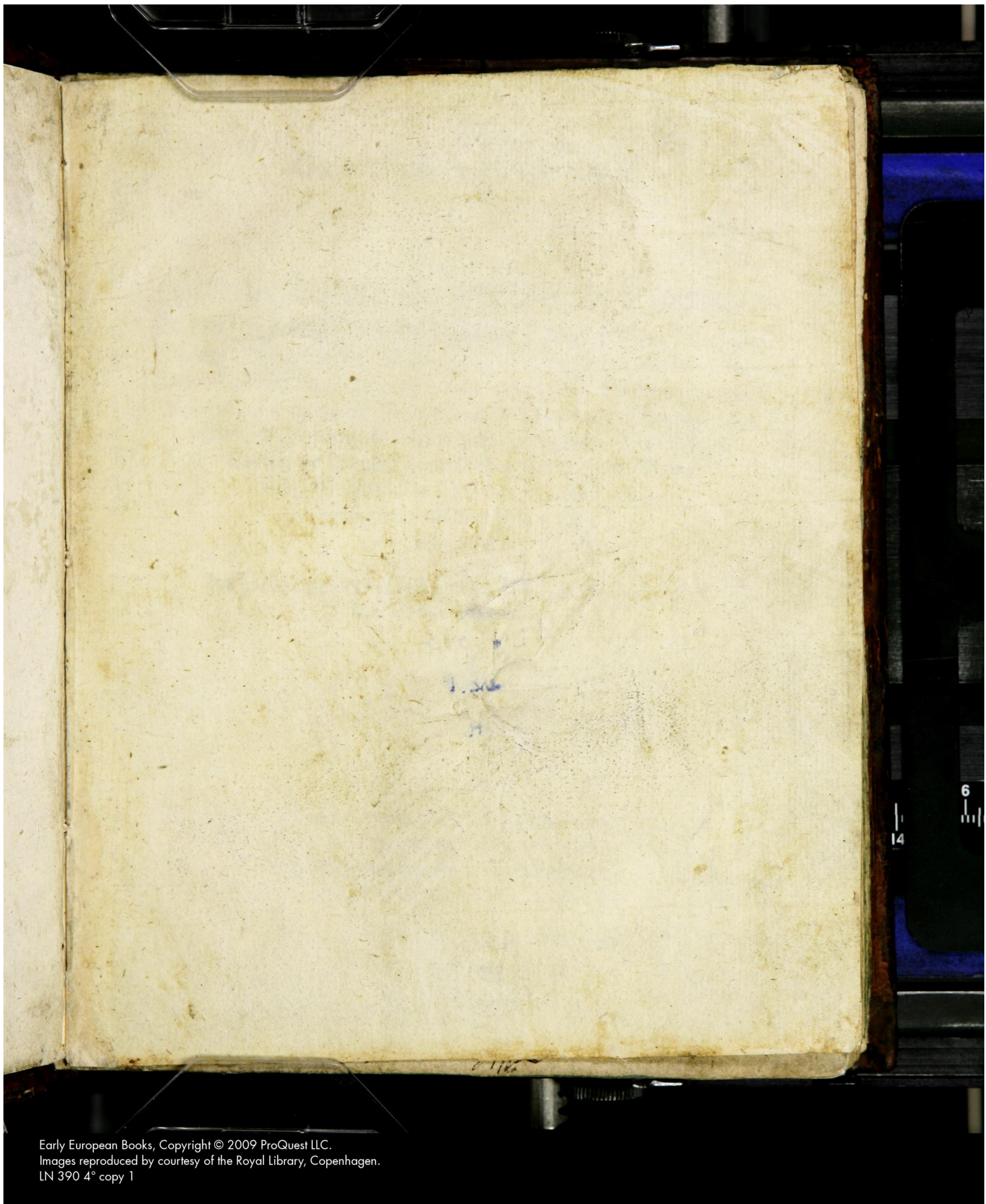

[illegible]natur actus ministri . videtur q̄ sit incōpetens.
Ulterius vid̄r q̄ singlē ptes me[illegible]r pon[illegible]
ħ eni ꝓnomē ħ demōstratiuū ē. a[illegible]emra
tionē ut ꝯceptā. aūt ut exercitā[illegible]
sumitur ut res quedaȝ. et nō vt h[illegible]
aliā. ut si dicētur ħ ꝓnomē [illegible] sanctifica[illegible]
cramti non fit nisi p ħ q̄ [illegible]eme ordmā[illegible]
materiā ex intētione ꝓfe[illegible] .ḡ sm ħ nō p[illegible]
bis p̄dictis fieri ꝯsecracō a[illegible]ua corpis xp̄i.
imptat demōstracōem vt exercitā. aut fac̄ de[illegible]
onē ad intellectū. aut ad sensū. si ad intellect[illegible]
sensus. hoc. i. significatū p ħ. ē corpus meū. t[illegible]
significacō v̄ború nō refertur ad hāc materiā panis
sed sacrā significādo efficiunt. et de formis sacroꝝ
aug̃. dic̄. accedit verbū ad elemētum ꝛ fit sacrm̄. ḡ
adhuc p verba p̄dcā nō fit transb̄atio. si aūt facit de
mōstrationē ad sensū. ḡ demōstrabit sb̄am [illegible]
sb̄ illis speciebꝫ sensibilibꝫ. ȝ illa sb̄a ē panis [illegible]
non p̄t dici q̄ sit corpus xp̄i. ḡ nō erit vera [illegible]
hoc ē corpus meū. Cp̄. qd̄ transit in aliquid [illegible]
illud. q2 oīs motus ꝛ factō ē ex incōtingē[illegible]
cit ph̄s in. ij. phis. ȝ vere ē dicē q̄ ħ sb̄a demō[illegible]
fit corpus xp̄i. vel transit in corpus xp̄i. ḡ non vere
dr̄. ħ ē corpus meū. Cp̄. signatū dꝫ rn̄dere signo.
ȝ panis ē corpus hōgeneū. ḡ sig̃ficacō eius ē respcū
alicuius ptis homogenee corpis xp̄i nō nisi carnis.
ꝑ de ipa dic̄ dn̄s io. vj. caro mea vere ē cibus. ḡ po[illegible]
tius dici debuit. ħ ē caro mea. q̄ȝ ħ ē corpus meum.
Cp̄. sicut dcm̄ ē. optꝫ q̄ ħ ꝓnomē hoc faciat demō
stracōem exercitā ad ħ q̄ fiat ꝯsecratio corpis xp̄i
ex hac materia. ȝ non p̄t ħ esse nisi qn̄ demōstr[illegible]
[illegible]loquētis. q̄ si ꝓferretur [illegible]

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Et
Calendarium perpetuum
Eller en euig Almanach:

Indeholdendis Aars tallid / de Rommerske naffue paa Maanidz dagerne / som kallis Kalendæ / Sondags Bogstaffuer / Gyldentallet / Cisio Ianus / om de vrørlige Fester oc hellige dage det ganske Aar om Kring / Solens opgang oc nedgang / dagens oc Nattens lengd / vdi huer Maanet. Oc Solens indgang i de tolff himmelske tegener. Med en forklaring oc Aandelige vtydning paa en huer Maanedz Naffn / Oc huad vy serdelis haffue aff samme Maaneders naffne ad Lære.

Andstellet oc rettet effter den *Poli eleuation* oc høghed som er offuer Oslo i Norrig.

Aff
Claus Berrig
Cannick i Oslo.

Nic. Can. Tanderupius
En Dieu mon esperance

Ad Zoilum.

INuide mordaci, quid Zoile, dente lacessis?
Scripta, cauillandi non datur ansa tibi.
Te tua delectant, mea me, sua quemque iuuanto,
Parcito iam scriptis, Zoile, quæso meis.

Prentet i Rostock aff Steffan Mølmand.
ANNO D. M. XCII.

Christian [illegible] Anno 1656

Her hos er insat/ for vdi/ en forklaring/ effter Epistelen/om dette *Calendarij* rette forstand oc brug/ huorledis mand skal forstaa disse fem Columner som Manidz dagerne/ *Kalendæ*/ Søndags bogstaffuerner/ med Gyldentallit/ oc *Cisio Ianus* / ere i tegnede disligiste oc huorledis mand skal finde Solens Circkel/ Søndags Bogstaffuen/ Gylden tallit/ oc de Nørlige Fester det ganske Aar omkring. Oc effter dette *Calendarium* findis nogle *Prognostica* om veirliger det ganske aar om kring. Med et Register om Søndagene oc helligdage/ om huilcke *Euangelia* som skal forhandlis paa dennem etc.

Erlig oc welbyrdig Mand Axel Gyldenstiern til Lyngbygaard Kong: Matts Raad/ hans Naadis tro Mand/ Norgis Rigis Statholler/ Oc høffuidz mand paa Aggershus/ Naade oc fred formedelst Jesum Christum vor eniste Meglere oc Frelsere.

Gunstige Herre Statholler / Eders Velbyrdighed / vden min vnderuisninger nocksom vitterligt / ad mand altid vdi den Christen Kircke haffuer hafft behoff / disligiste vdi Politien en Aarlige Calendario / Effter huilcken mand kunde sig rette vdi Gudz thienniste mod Christelige Ceremonier / Sammeledis oc med Polituske handal oc vandel. Thi huad vlempe der vilde komme / baade i Geistlige oc Verdzlige bestillinger / huis mand icke haffde saadanne Bøger / giffuer forfarenhed vel til kende / Ad mand skulle slaa feil effter Aarens lob/ vede inthet om Festerne/ Oc saa snart begynde Paasken vdi Februario som vdi Martio eller Aprili. Aff saadanne Aarsager haffuer saadanne Calender bøger icke alleniste vorit meget affholden vdi de første try Monachier / som var vdi de Assiriers/ Persers/ oc Græckers / Men oc vdi denne fierde Monarchia vdi huilcken vy nu leffue. Oc efftherdi ad saadanne Calender bøger maa oc skal brugis saa got som aff den gemene mand/ ad de der aff kunde dis bedre vede Aarssens lob/ oc sig der effter rette. Da haffuer ieg schreffuid en varendis oc euige Calendarium / som de vdi den/ sted/ vdi huilcken de dog lesse meget de kunde haffue lidet gaffn aff/ ville lesse denne lille Calendarij Bog / huilcken er rettet effter voris Poli eleuation/ oc høyhed her i Oslo. Thi den visser en huer først/ Aars tallid/ siden det Rommerske tal som kallis Nomenclatura / for det tredie Sontags Bogstaffuerne / for det fierde Gylden tallit/ som visser oss de rørlige fester/ med de vers wy kaller Cisio Ianus. Item huad mand haffuer vdi en huer Maanid ad mercke

 mod

med Solens opgang oc nedergang/ oc huor lang dag oc nat er det ganske Aar omkring her hos oss. Saa visser hun os saa huad huer Maanid heder / oc huorfor saadanne naffn som de haffue ere dennem giffue / oc huad vy haffue aff en huers Maanidz naffn oc bemaling ad lere / baade til Siels oc legoms forbedring. Saa kand oc denne Calendarium til saadanne forschreffne støcker / stedtze oc altid brugis emedens verden staar.

Her til haffuer mig beueget / det Christus befaller hos Iohannem i det 6. Cap. sigendis: Colligite fragmenta, ne quid pereat. Det er / Opsancker de offuer bliffue leffninger / ad der intit spillis / huilcken sentens icke alleniste skal forstaes om det Mad / med huilcken Christus bespisede de 5000. Menniske / ad de skulle der aff opsancke leffningerne nu de vaare mette ad intet skulle spillis: Men det skal oc forstaaes om den Andelige mad Gudz ord / som hand icke bespiser 5000. alleniste med/men mange vtalige tussind den dag i dag er/Ad vy aff dette mad skulle intit lade spillis / Men det opsancke i vor kurffue/ det er/ i vor hierter / fornufft oc forstand/til den mennige mandz beste oc gaffn / ad saadant mad icke spillis / eller bliffuer borte / huilcked dog visselige skede hues mand ville lade det ligge skiult oc for borget / oc icke lade det komme til liusit/ad de vlerde/simplices oc enfoldige folck kunde der aff haffue nøtte oc gaffn. Thi vy maa alt med den tro Suend forbedre de pendige Gud haffuer antuordet oss / nu med mundelige / oc nu med schrifftelige vnderwisning. Paa det at Gudz naffn kand riggelige boe ibland oss / oc vy saa / dag fraa dag/ indtil den siste dag kommer / vy skulle skillis her fraa / kunde forbedris baade paa legomen oc Siel. Oc en huer foreldre i saa maade opsancke denne mad ad giffue oc meddele/ Ja ad bespise sine børn til det euige liff/ effter den befalling som den hellige Moses viser oss vdi sin fempte bogs 32. Cap. der hand saa siger / Legger alle ord paa eders hierte / som ieg vidner i dag for eder / oc biuder eders børn / ad de beuare oc giøre alt det her sigis i denne laug / Thi det er icke et for geffuis ord til eder / Men det er ders liff / oc ved samme ord skulle i forlenge eders liff / i det land/som

i dra

i drage til offuer Jordan / ad besidde. Oc paa det / denne Gudz tieneris Mosis befallinge kunde saa meget dis bedre aff saadanne foreldre vdrettis oc fuldkommis : haffuer ieg andelige en huer Maanid vdlgad effter den naade Gud almegtigiste mig der til giffuid haffuer/ad en huer oc saa her aff / kand forfare oc forstaa / saadanne naffn icke ad vere Maanederne paa kom̃e aff nogen slumpe lycke eller hendelsse / Mem aff den almegtigiste Gudz euige forsiun / ad de skulle altid oc stedtze paaminde oss / ad betencke Gudz store oc vsigelige velgierninger / hand beuiser oss vdi en huer Maanid det ganske Aar gennem. Ad wy der for skulle vere hannem lydige oc tacknemmelige oc rette oss effter hans bud oc ord : Men hues wy det icke ville / da skulle de vere et Vidnisbyrd / ad denne hans vilge haffuer vorit oss baade mundelige oc schrifftelige giffuid nocksom tilkende / oc wy dog haffuer slaget det i veer oc vind / Ja aldelis foragtet. Oc paa det intet skulle bleffue forglemt/haffuer ieg oc saa her hos giffuid tilkende/huorledis ad di gamle haffuer aff mallid huor Maanid for sig / effter den gierning som skede i dennem / Ad folck des beder kunde her aff lere ad giøre det gode/ oc sky det onde. Sammeledis oc antegnit huad en huer skal lere aff en saadan malling Gud til ære/oc sig sielff til salighed. Huilcken min arbed / oc gode forseet ieg forhaaber/oc visselige troer ad ingen skal for talle eller baguaske / Men mere til gode oc tacke annamme for den gierning / som kand komme Gud til ære/ oc Menisken for huis skyld dette arbed er kommit til liusset / med Gudz hielp til vnderuisning oc forbedring. Dette lelle arbed / gunstige her Statholle re ville ieg helst eder dedicere oc tilschriffue / baade fordi ad mig nocksom vitterligt er i elsker oc handheffuer Gudz ord den saliggiørendis lerdom / vdi huilcken ieg haffuer fornummit at i eder stedtze med lesninger exercerer oc øffuer/Naar E. V. ellers for stor daglige bestellinger icke der fraa bliffuer forhindret / Siden oc fordi ad ieg haffuer formerckt oc forfared ad i er min gode gunstige herre oc ven/som mig vel aff hiertit vnner / Oc ville der for gierne / baade i saadanne / oc andre maader effter min ringe magt oc formue beuise E. V. min

Ydmyge tacknemmelighed igen. Bedendis derfor / gunstige her Stadhollere / At i ville lade denne min ringe tacknemmeligheds tieniste / vere eder behagelig / Oc tage hende i en god meening / lige som min oc her vdi haffuer vorit god. Den Alsommegtigiste Gud / stedze oc altid / regere oc styrcke E. V. med sin Helligaands naade / sit allerhelligiste naffn til ære / oc menige mand til gode / Oc eder med E. V. kiere oc elskelige Frue / Frue Karine Gyldenstiernis stedze fraa alt ont beuare Amen. Schreffuit i Oslo S. Oluffs Dag den 29. Iulij Anno 1592.

E. V.

Villige tienere

Claus Berrig
Cannick i Oslo.

Til den Christen Læssere.

DEtte arbed tog ieg for /
At ville her med tiene /
Huer i sin Stat oc Vilckor
Beder ingen vil meene /
Det at vere giort her med /
At ieg vil her antegne /
Min store skarpsindighed /
Som intet er at regne.
Men fordi at det er vist /
Som Schrifften monne Lære /
Alle skal den Herre Christ /
Med Mund oc Hender ære / Matth. 5.
Der til med oc neste sin /
Rige oc fattig baade
Med gierning / forstand oc sind /
Thiene i alle maade.

Huilcket har beueget mig
Dette at fore tage
Som er erligt nock for sig
Huo ville her paa klage?
Huorfor beder ieg nu her
O Christen Læser kiere/
Tag til tacke/ som det mere. Det mindre med det mere
Jeg tror vist om du det giør
Skal det icke fortryde/
Men fange et saadant Rør
Som til Maalet kand skyde/
Oc ramme paa dagen Nest
Huer Maanid oc disligeste
Søndags Bogstaff/ Hellig fest
Oc huort Solen vil vige
Dagen oc med sin langhed
Natten i samme maade/
Naar Solen gaar op oc ned/
Kand denne bog vel raade.
Lærer hun disligist dig
Huer Maanidz naffn at kende/
Oc hui huer har naffn for sig
Som er til dig optende/
Et lius i huer Maanidz tid
Som du skalt flittig agte/
Oc i ganske alders tid
Skal flittelig betragte/
Som er det Hellig Gudz ord/
Huilcket Lærer oss alle
At Gud har det send paa iord
At det skal oss befalle
Til lerdom/ visdom/ forstand
Til trøst oc Haab formere/ At

At der aff den Menig Mand
Gudz godhed altid Lære/.
Huilcket er vptegnet heer
J denne Bog den lille
Huo det les / Hand strax det seer
Ey andet skul hand ville.
  Lærer hun oc sammeled
De fire Aarssens tider/
Solens gang/ oc rette sted
Gaar bort / oc til oss skrider
Baade Vaar / Sommer / oc høst/
Vinter/oc det kand kende
Huad giør got oc skader først
Kand see i baade hende.
  Her til lærer hun oc saa
Om vederligt at kende
Naar du tørck oc Regn skal faa
Oc veerit vil sig vende.
  Saa ieg nu forhaaber her
Dette arbed saa ringe
Skal derfor baad her oc der
Met frucht blant mangen springe
  Huor til giffue Gud sin and/
Baade fattig oc Rige/
At her aff / den menig Mand
Fraa synd til Gud kand vige
Med aluorlig Pœnitens
Angre sin synd oc brøde/
At vngaa Lowens sentens
Frelsis fraa euig døde.

Huor-

Huorledis en huer som icke meget haffuer-øffuid sig i latinen/ skal forstaa dette Calendarium/ som staar altid først for Maanedernis beschriffuelsse och Vdleggelsse.

DV haffuer her fem *Columnas* eller Lenner at agte.
Den første hører til Maanedernis tal.
Den anden hører hen til det Rommerske tal som kallis *Nomenclaturæ*.
Den tredie hører hen til Søndags Bogstaffuerne.
Den fierde høre hen til Gylden tallet.
Den femte til ad finde de vrørlige fester som staar antegnet ned effter Lennien paa vers/ och kallis *Cisio Ianus*.

Den første er til ad du kand vede huor mange dage der er vdi huer Maanid / oc naar du begynder Maneden / du da kand och vede naar hun er vde / och er Titelen paa hende *Dies Mensis* eller Maanidz dagerne.

Den anden er for dennem som lerde ere ad antegne deris datum vdi breffue oc bøger/ och kallis *Nomenclatura, Kalendæ*/ som er saa meget / som et Naffn eller neffnnelsse / thi de Rommere brugte dette tal som staar i denne lenne / huor først staar schreffuid med røt Calendæ / ad naffn giffue dagene for folcked/ naar deris høgtidz oc Merckens dage skulle angaa. Och holt de her med en saadan skick / ad den nederste *Pontifex* som var en geislige tienere/ skulle altid tage vare paa naar Nyet begyntis / och det strax giffue den øuerste høffding *Pontifici* det tilkende / och naar hand fick ad vede / lod hand strax folcked / som vare da paa aggerne kalle tilsamen til offuer / och vnderuiste dennem huad som der skulle forhandlis i den Maanet/ Och huor mange dage der var fraa den dag de bleffue kallid tilsamen / och indtil den dag ad de skulle holle deris Marcked paa / huorfor da kallede de denne første dag i Maaneden Calendas / som heder en kallelsse / fordi de da bleffue kallid tilhobe / och haffde de fraa denne

dag Calendæ / til den dag som deris marcket skulle staa paa VII. dage / och er en vgge.

Man den VII. dag effter denne Calendæ kallede de *Nonas* / som bemercker Marckedz dagen / thi de gamle haffuer det saa vdlagd *Nonæ* / lige som *Nundinæ* det er Marcket / fordi ad deris Marcket stod paa denne dag.

Fraa denne dag *Nonas* och vdi VII. dage omkring holt de deris Marcket indtil den 7. dag / da skilledis de fraa huer andre / och kallede saa denne dag *Idus* / det er en adskillelsse eller fraaskillesse / och holt deris Marcket iiij gange om Aarit / som var *Martio, Majo, Iunio* och *Octobri*. Saa mand her aff kand nu lettelige vede / huorfor den første dag kallis Calendæ / thi da bleffe de kallid tilsamen.

Den anden *Nonæ* / fordi ad de da holt da deris Marcket.

Den tredie *Idus* / fordi ad de da drog fraa Marckz igen / och var det 14. dage alsamen / Baad i fraa det de vare tilsagte / droge til Marcket / holt Marcket / och drog hiem igen fraa deris Marcket. Men desse andre 14. dage som følger effter den siste Marckens dag *Idus* / kallede de Calendas igen / fordi ad de skulle paaminde dennem / ad drage hiem / tage nu anden gierning vare i disse 14. dage indtil / ad de bleffue kallid / til et andet Marcket igen.

Denne tredie *Columna* eller lenne viser dig Søndags Bogstaffuerne / och er hendis Tittel Sontags Bogstaffuer / Men huorledis du skalt finde huert Aars Sondags Bogstaff / vil ieg her vnder lere vdi denne Taffle.

1	B	AG	F	E	D	CB	A	1
2	G	F	ED	C	B	A	GF	2
3	E	D	C	BA	G	F	E	3
4	DC	B	A	G	FE	D	C	4

Begynt paa dette Aar 1592. da er Sondags Bogstaff tuende. B. A. och er Skudaar / och skaldu bruge den første Bogstaff som er B. for Søndags Bogstaff indtil *Sanctæ Matthiæ* dag som sker den 25. *Februarij* / men den anden Bogstaff A. skal du bruge

side.

siden til Nyt Aars dag/ lige som du i dette Aar haff-
uer B A. saa haffuer du det andet Aar G. det tredie
F. det fierde E. det femte. D C / och saa telle indtil
du kommer til enden som er C huor fraa du skal
strax søge hen til den øuerste lenne huor B staar och
telle saa altid om kring emeden Verden staar.

Men hues det saa skede ad Søndags Bogstaff-
uen gick dig i glemme huad hun var det forgangen
Aar / Da vil ieg dig her lære huorledis du dog kand
finde den igen tille huilcken Aar du vilt/ men her til
haffuer du behoff ad du skalt vide Solens Circkel/
som heder *Cyclus Solaris* / huilcken Circkel er affdelit i
28 parter/ som denne første lenne i denne Taffle
hues Titel er Solens Circkel dig visser / thi vdi 28.
Aars tid kommer alle forandringer oc omskifftelsser
som indfalde om Aarit / til deris rette begyndelsse
igen Exempel.

Tag huad Aar du vilt lad vere det Aar 1592. oc
leg 9. der til (thi ad Christus var fød vdi det nien-
de Solens Circkels Aar) saa fanger du dette tal
1601. huilcket du skalt affdelle med Solens Circkel
alsamen 28. som icke er høger / saa fanger du 5. off-
uer / som paa dette Aar 1592. er Solens Circkels
tal. Saa kand du giøre med alle Aaar emedens
verden staar. Men bliffuer der intet offuer / da
skal du for beholle for Solens Circkel.

Nu skal du her aff lere ad finde Søndags Bog-
staff i denne Taffle.

Naar du nu haffuer fundet huad Solens Cir-
ckel er paa det Aar som du vilt vede Søndags Bog-
staff til eller paa dette Aar 1592. som vy haffde hues
Solens Circkel var 5. Disse 5. søger ieg op vdi
denne Taffle huor 5. staar / som er hos. B A. Och
finder saa dette Aar ad vere Skud Aar. Men hen

Solens Circkel	Søn: Bogstaff første	Søndags Bog. andet
1	G	F
2	E	
3	D	
4	C	
5	B	A
6	G	
7	F	
8	E	
9	D	C
10	B	
11	A	
12	G	
13	F	E
14	D	
15	C	
16	B	
17	A	G
18	F	
19	E	
20	D	
21	C	B
22	A	
23	G	
24	F	
25	E	D
26	C	
27	B	
28	A	

dis Bogstaffue ad vere tuende A. B. B. skalt du bruge til S. Matthis dag / Men A. skalt du bruge til Nyt Aars dag / som for sigis.

Denne fierde *Columna* eller lenne er Gylden tallit / som kallis *Aureus numerus* / huilcket der bleff paafundet aff den hellige *Bernardo* / at mand der aff kunde finde ny oc neie / Men nu brugis dette Gylden tal der til / ad mand kand finde de rørlige Fester och høgtider / som er Paaske fest / Pingzfest / och nogre andre / Fordi ad disse falle icke altid ind paa samme dage i Maanederne. Saa vil ieg nu fordi lere dig / huor du skalt finde Gylden tallit til huert Aar / vdi denne effther folgendis Taffle.

1	18	19	1	2	3	4	5	6	7	8
2	9	10	11	12	13	14	15	16	17	

Vdi saa maade begynd at telle paa dette Aar 1592. hues gylden-tall er 16. som staar i denne, anden lenne / hos dette siste tal. Til det andet 17. det tredie begynt først paa lennen paa 18 och forfølle det saa altid til enden / och naar du da kommer til enden igen 17. Saa begynd atter paa den første Lenne igen emedens verden staar.

At finde Paasken.

Naar du haffuer nu opfundet Gylden tallz paa dette Aar 1592 som er 16. Item du haffuer och opfundet Søndags Bogstaffuen saa opled dette Aars 1592. gylden tal 16. i denne Taffle / huor du kand finde dem / enten der offuen som *Martius* staar schreffuit / Eller nede til som Aprilis staar schreffuit / och efftersdi du finder det Gylden tal 16. øffuerste / saa søg nu ned effter lennen / at du kand finde dette Aars Søndags Bogstaff som er A. Och lige fraa dette A. til den venstre side staar Maanidz talled / det samme tal som staar i samme lenne / er Paaske dag / eller Paaske kommer paa samme dag i Maaneden.

Eexem-

Exempel.

Jeg vil gierne vede huad dag i Maneden paaske skal komme paa i dette Aar 1593. Nu begynder ieg ad telle vdi den Taffle som mand finder Gyldentallet/ vdi huilcken staar her for med tuende lenner/ paa den første eller fremiste er antegnit 18. och sidst paa er 17. fraa dette Aar 1592. fraa 16. i den nederste Taffle och finder saa 17. der huos huilcke ere gylden tallet paa dette Aar 1593. Disse 17. søges ieg op i denne Taffle huor vy kand / och effterdi ieg finder dennem i denne lenne/ (hues Tittel er Gylden talled) ebland gylden tallet som Aprilis er hos schreffuit / och dette Aars 1593. Søndags Bogstaff er G. da søger ieg ned effter lenne fraa Gyldentallet 17. oc lige til G. Søndags Bogstaffuen i denne 2 lenne / hos huilcken tag paa denne venstre side i den første lenne/ som Titelen heder Maanidz dagene/ finder ieg 15./ saa falder paaske ind i dette Aar 1593 paa den 15. dag Aprilis.

Et andet Exempel.

Anno 1594. finder ieg Gyldentallit aff Tafflen at vere i dette Aar 18. Med disse 18. søger ieg nu til denne Taffle til den 3. lenne / Gylden tallet staar vdi / oc opsøger dette tal / da finder ieg det offuen til i samme 3. lenne / och lige der ned fraa til F. som er dette Aars Søndags Bogstaff / hos huilcken ieg finder 31. i den 1. lenne / ved den venstraa hand. Disse 31 er den paa huilcken paaske kommer vdi dette Aar 1594. Dette kand du giøre med alle aar/ naar du vest huad Søndags Bogstaff och Gylden tallet erpaa det Aar / du vilt vede naar paasken skal komme.

Her hoss vil ieg och saa i denne effter følgendis Taff-

Maanidz dagene.	Søn: Bo	Gylden tallit.	
21	C	16	MARTIVS.
22	D	5	
23	E		
24	F	13	
25	G	2	
26	A		
27	B	10	
28	C		
29	D	18	
30	E	7	
31	F		
1	G	15	APRILIS.
2	A	4	
3	B		
4	C	12	
5	D	1	
6	E		
7	F	9	
8	G		
9	A	17	
10	B	6	
11	C		
12	D	14	
13	E	3	
14	F		
15	G	11	
16	A		
17	B	19	
18	C	8	
19	D		
20	E		
21	F		
22	G		
23	A		
24	B		
25	C		

Taffle wisse dig ad finde huor langt det er hver Aar emellum Jul och Fastelaffn.

Vilt du vede huor lang det er emellum Jul oc Fastelaffn / da opsøg eller nederste i denne Taffle / som de Røde siuff Søndags Bogstaffue staar antegnet / och tag vel vare paa den Søndags Bogstaff som faller paa det Aar du vilt vide huor lang det er emellum Jul oc Fastelaffuen. Oc gack lige op til du finder det Gylden tal som faller paa samme Aar / saa finder du strax et tal ved den høgre hand lige fraa Gylden tallet. Dette tal siger dig huor mange vgger der er emellum Jul och Fastelaffn.

Exempel.

Anno 1592. er Søndags Bogstaff B. A. som ieg finder her neden i denne Taffle. Jtem Gylden er 16. som ieg finder i denne første lenne blant Gylden tallet. Nu gaar ieg lige fraa A. Søndags Bogstaffuen / och til de 16. der finder ieg et tal ved den høgre hand som er 6. det lerer mig ad der er 6. vgger emellum Jul och Fastelaffuen i dette Aar 1592.

Men effterdi du finder 1. vnder B. saa lerer dette 1. at der er 6. vgger oc 1. dag emellum Jul och Fastelaffn. Lige saa skalt du dømme om de andre Søndags Bogstaffue som hos staa.

Gylden tallet							
1	8	8	8	8	7	7	7
2	6	6	6	6	6	6	6
3	9	9	9	9	9	8	8
4	8	7	7	7	7	7	7
5	6	6	6	6	5	5	5
6	9	9	8	8	8	8	8
7	7	7	7	7	7	6	6
8	10	10	10	9	9	9	9
9	8	8	8	8	8	8	7
10	6	6	6	6	6	6	6
11	9	9	9	9	9	9	9
12	8	8	8	7	7	7	7
13	6	6	6	6	6	5	5
14	9	9	9	9	8	8	8
15	7	7	7	7	7	7	7
16	6	6	6	5	5	5	5
17	9	8	8	8	8	8	8
18	7	7	7	7	6	6	6
19	10	10	9	9	9	9	9
	A	B	C	D	E	F	G
	0	1	2	3	4	5	6
	Søndags Bogstaff oc offuer lobs dage.						

Denne femte och sidste lenne eller *Columna* Visser dig de vrørlige Fester som kommer alle Aaar lige paa en dag. Som Ny Aars dag

dag kommer altid den førſte *Ianuarij*. Item S. Pouils dag altid den 25. *Ianuarij*. Lige ſaa er med de andre vrørlige Feſter/ huilcke ſigis vrørlige fordi ad de røris icke fraa en dag oc til en anden noget Aar ſom du forfare aff din *Ciſio Ianus* i denne femte lenne altid ſtaar antegnet.

Solhuerff.

Haffuer du thuo gange om Aaret/ den 15. *Iunij* paa *Viti* dag oc den anden den 13. *Decembris* paa *Luciæ* dag.

Dag och nat lige lange.

Sker thuo gange om Aarit / den førſte er den 12. *Martij* paa *S. Gregorij* dag. Den anden er den 15. *Septemb.* paa S Lamberz dag.

Der er Fire tider du maat lade dine Aarer paa.

Den førſte er den 5. *Februarij*. *S. Blaſij* dag.
Den anden er den 1. *Maij* paa Philippi et Jacobi dag.
Den tredie er den 24. *Auguſti* Bertholomei dag.
Den firde er den 11. *Nouembris* paa S. Mortens dag.
Den høger arm lad om Vaaren och Sommeren.
Den venſtre arm lad ſlaa om Høſten och Vinteren.

Om Aareladende.

Du ſkal vide at der er fire ſlags Menniſker til ſom ere *Sanguinei, Col. Phlegm. Melanc.* oc naar en huer aff diſſe ſkulle lade ſig ſlaa blod.

Sanguinei det er vngefolck ſom ere varme fuctige ſkulle lade ſig effter Nyet / naar Maanen er i ♉ ♍ ♑ det er i Tiuren / Jomfruen/ och Steinbocken / vndertagit halſen/ Skulleren/ Ryggen/ Lendere/ Nyren.

Cholerici det ere de ſom ere komme til mandelig alder och ere varme och tøre/ ſkulle ſlaars blod effter det førſte quarter naar Maanen i vdi ♋ ♏ ♓ det er i Krabben / Scorpionen oc Fiſken / vndertaget Bryſtet/ Mandzlemmen/

Phlegmatici det ere de ſom ere gamle / kaalde och fuctige/ (Fodderne. ſkulle ladis effter fyllid / naar maanen er i ♈ ♐ det er i Vederen oc Skytten vndertaget hoffuedet och hofften.

Melanchol. det ere de ſom ere Medalderige varme oc kalde/ ſkulle ladis effter ſiſte quarter naar Maanen er i ♎ ♒ det er vdi Vecten oc Vādmanden/ vndertaget Erbsballerne oc ſkinebene. Men mand ſkal icke lade diſſe effter følgende. Gamle folck ſom ere—60 eller
Vnge folck ſom er kon—14. Aar / Icke

ſkal

ſkal du heller lade nogen blod naar Maanen er vdi ♌ och ♊ det er i Løffuen och Tuilligen thi hues du det giør / Da kommer du dennem i ſkade/ och fører dennem diſſe kranckheder paa/ ſom ere/ Lammelſſe/ Skeluendis hender/ Aamechtighed / eller en brad och haſtig død.

Huor ledis du ſkalt kende blodet følger nu her effter.

Skommer blodet / da bemercker det Bryſtuerck. Er blodet blaat/ Da bemercker den en ſiug Milt. Er blodet grønt/ da bemercker det Hiertet. Er blodet gult / da bemercker det Leffueren. Er blodet haart och ſort / da bemercker det Melancholiam/ Melancholiſche fuchtighed/oc du haffuer hafft det Blod forlenge for end du haffuer ladet det vdløbe. Er blodet røt och haffuer en ſuart ring / da bemercker det hoffuid verck. Er blodet haart och ſort och haffuer en rød ring/ da bemercker det *Paralyſin* / Det er / popelſie eller bort nemmelſſe. Er det ſort/ och haffuer meget vand offuen paa ſig / ſkalt du da vogte dig for Kaaleſiuge. Er blodet offuen och meget vand vnder / da bemercker det Vatterſot. Er blodet ſmock røt och haffuer lidet vand offuer paa ſig / da bemercker det ſundhed.

Ad ſette Kopper.

Aff Kopping bliffuer mand icke ſaa ſiug ſom aff Aareladende thi det ſancker kon blodet vd ſom er emellum hud och kiød/ Men Aareladen ſøger indtil hiertet och hen til alle lemmer paa Menniſken/ etc.

Effter fuldmaane vdi det ſiſte quatir ſkal koppe ſettis/ mand ſkal icke ſette kopper naar Maanen er i ♉ Tiuren.

Om Bad.

Naar Maanen er i Vederen/ Løffuen oc Skytten/ ſkal mand icke bade thi de ere hede tegene. Du ſkalt vogte dig ad du dricker icke kalt øl i Badſtuffue thi det ſkader Lungen och leuffueren.

Ianua-

Ianuarius — Glugmaanid.

Maanids dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallet.	Den ærlige Fester.	
1	Cal:	A		Ci	Nyt Aars dag.
2	4	b	8	si	
3	3	c	16	o	
4	Prid.	d		Ia	☉ Solen op til 8. 47. m. Neder til 3. oc 13. m.
5	non.	e	5	nus	
6	8	f	13	E.	Dagen 6. timer lang/ 26. m. Natten 17 (tim. 34. min
7	7	g	2	Ca.	Hellig tre Kongers dag.
8	6	A		si	
9	5	b	10	bi	☉ Solen gaar ind i Vandmanden/ vdi et varmt oc vaadagtig tegen/ oc er et got tegen.
10	4	c		ven	
11	3	d	18	di	
12	Prid.	e		cat	
13	Idus	f	7	Oc	☉ Solen op halffgaaen 9. ned halffgaaen 4.
14	19	g	15	Fe	Dagen 7. timer. Natten 17. timer.
15	18	A		li	
16	17	b	4	Mar	Marcelli. Slaa icke dine Aare paa denne dag. Oi vdi denne Maanid er ond aareladende.
17	16	c	12	an	
18	15	d	1	Pri	
19	14	e		sca	Vaske icke dit hoffuid. Oc gack icke vde meget om natten. Holt dig varm.
20	13	f	9	Fab	
21	12	g		Ag	
22	11	A	17	Vin	Skin Solen paa S. Vincentij dag / da bliffuer god tid paa Vin det aar.
23	10	b	6	cen	
24	9	c		ti	
25	8	d	14	Pau	S. Pouils dag. Skin Solen paa S. Pouils dag/ da bliffuer det et fruchtsomelig aar. Er det meget blaasende veir/ da bemercker det krig. Er der snee eller regen / bemercker det et dyrt Aar.
26	7	e	3	lus	
27	6	f		no	
28	5	g		bi	
29	4	A		le	Anno 1559. Nyt Aars dag døde hogbarne oc stormegtigiste Første/ Konning Christian / den 3. aff det nafn/ hans alder var 56. Aar.
30	3	b	15	lu	
31	Prid.	c	8	men	Anno 1223. er den Stad Naruen oc Vesenborg bygd/ aff Kongen i Danmarck Voldemar / den II. aff de naffn.

Er Himmelen megit rød paa Nyt Aarsdag/ da bemercker dett stor Krig.

Hører mand megen Torden i denne Maanid/ da bemercker det stor veder/ oc storm/ oc it got Korn aar/ som Leopoldus striffuer.

C

DEnne Maanid IANVARIVS sigis aff Iano / som war meget affholden i gamledage/dj folck halte hannem for en Gud/som skulle forkynde dennem/huad som skeed var / Oc huad der skulle skee. Huorfor da affmalede de hannem med tuende ansigter/ett fremmen/oc et bag till.

Men vy Christne holle denne Maanid icke for nogen Gud/ men hellers for en løckſalige tid/ som oc hendis naffn giffuer tilkende Glugmonid/thz er Glubmaanid/ Thi den skall paaminde oss att vdi denne Maanid endis det onde gamle aar/ oc nu begyndis et nyt aar. Oc at voris løcke er nu opuognet/effterdj at Christus Jesus Gudz Søn er nu kommet at frelse oc forløsse oss arme Menniske fraa alt ontt/ oss offuerhenger for synden skyld / Oc skencke/ ia i gengiffue oss det euige liff oc salighed / som oc Englene Jule natt lader de arme Hiurder forstaae sigendis/ Frøcter icke dj vy forkynde eder et glad budskab / Vdj dag er eder fød en frelsermand. Lige som de ville saa sige. Den forloffuede Gudz Søn/ som Patriarckene/Propheterne/ ia mange tusinde hellige menniske haffue foruentet / att ville see oc fick hannem/ dog icke att see/hand er nu kommen/oc ligger der i Bethlehem i en krubbe/ J oc alle som nu ville annamme hannem/ haffue en stor løcke frem for de vdj det gamle Tastamente/ Saa j ved hannem bekomme alt det i vdj Adam haffue mist / som er Retferdighed/ Gud fadhers venskab / syndz forladelse / det euig liff oc salighed/ etc.

Her aff haffue Christne try ting at lere.

Først att effterdj vdj denne Maanid endis det gamle aar/ oc nu begyndis et nyt aar / da skulle vy oc lade vore gamle gierninger ende sig/ oc med dette ny aar begynde ny gierninger/dj der for er Christus kommit hid til oss/ at hand skulle borttage vore gamle gierninger/som oc Joh: lerer sigendis / Der for haffuer Christus obenbared sig / att hand skulle til intet giøre Dieffuelens gerninger. Huad er nu Dieffuelens gierning andet/ end syn-

den for hues skyld Christus er kommen. Saadenne gamle gierninger/ som er fortuilelse om Gud / att mand haffuer icke hafft saa fast en tro til hannem som mand skulle / at mand haffuer for agted prædicken hans ord/ at mand haffuer misbruged herrens naffn/ Mand haffuer verid vlydige emod øffrighed oc herskab/ Mand haffuer hadet oc forfuld sin neste. Mand haffuer øffuid sig vdi mord oc mandslet/vdi horerie oc druckenskab/vdi Aager oc gerighed/oc andre saadenne dieffuelens gierninger / skulle vy nu vdi dette ny aar aff staae/ Oc med dette ny aar begynde ny gierninger/som er att Elske Gud retteligen for alting aff voris ganske hierte/att ingen ting i himmelen eller paa iorden bliffuer oss kerer end hand er/att vy forfremmer hans naffn/beuiser oss lydig i alting baade emod Gud oc menisken. Vy hielper voris fattige vedtørendes neste/oc inthet giøre emod noget som forbiudis oss i Gudz hellige X bud/ Men leffue nu vdi hellighed oc Retferdighed all voris liffsdage/ dett er at betencke ret huorfor vy slipper et gammelt aar/ oc begynder et nyt aar/etc.

For det andet/ Ligerviis som de gamle holt denne Ianum for att hand skulle forkynde dennem huad som skeed var / oc huad som der skulle skee. Saa skulle vy Christne lade denne Maanid paaminde oss huad som skeed er/ dett er / huad synder oc groffue laster vy/haffue bedreffuit i det gamle forganget aar/oc saa paaminde oss huad nu skal skee oc vederfaris oss for saadanne gierninger/dette er storligen for nøden behoff/ att vy der aff kand lere voris synd / kende Gud faders vrede emod synden / dieffuelens grumhz/ helffuedis pine oc dødsens bitterhed / oc saa retteligen giøre en anuorlige pænitentz at vy kunde vndgaa all den straff som vore synder truer oss mz/som er døden oc formaledidelse til euig tid / Exod: 20.

Vdi dette ny skulle vy agte try ting om det ellers skal gaae oss vel baade vdi dette oc det tilkomendis liff.

Først huad forganget er/
For det andet/ huad Neruerendis er/
For det tredie/ huad tilkomendis er.

Vile

Ville vy nu see huad forganget er. Da maa vy see huilcken stor herlighed vy for synden skyld er bleffuet aff med / som er med den oprindelig Retferdighed/ en fuldkomen forstand oc vidskab/ alle gode tingisters deelagtelse / Saa vy aff naturen ere vretferdige/ Vide lidet got vdi vor salligheds sag / ere arme oc elendige. Oc dette haffue vy alsamens for synden skyld / Ler derfor at sky oc fly synden / paa det / om Gud haffuer en taget dig til naade/ haffuer opliust din forstand/haffuer meddelid dig sin velsignelser/at hand icke skal tage det fraa dig igen / som hand giorde ved voris første fader Adam/oc siden forskude dig til euig død oc fordømmelse.

Dernest ville vy see til det forganget / da maa vy see groffue store / oc slemme synder at vere bedreffue aff oss i dette gamle forganget Aar / Baade med Gudz Ordz foragtelse / med blodige æder oc banden / med / drockenscKab / horeri[illegible] / mandslet/ Tiuffuerie / besuigelse / had affuind / vlydi[illegible] yoffmodighet oc gerighed. For det siste ville vy see til [illegible]rganget / Da maa vy see huor slemmelig voris ongdoms tid er bortloben med for fengeligheb / oc skendelig haffue forsømit oss i de tingister / som Gudz ære er anrørendis oc voris egen salighed kunde forfremmis aff.

Ville vy nu see huad Neruerendis er / Da maa vy see/ et saare stacket oc kort leffnit / Saa at mange før end de komme saa vit/ at de Lere at kende Gud ret/ da røckis de bort aff verden / Oc om de end leffuer deris rette alder vd da er det dog saare stacket / som den hellige Job beuiser.

Dernest ville vy see til det Neruerendis / Da maa vy see at det er saare vanskeligt at meniskẽn kand bleffue salige / Effterdi at menisken icke ville lade deris gamle gierninger ende sig med det gamle Aar / men bleffue varagtige vdi dennem / at icke Gudz laug som er forskreckelig for alle vgudelige. Icke Gudz vrede som er en forterendis ild / oc ingen kand taalle / Icke den euige død oc fordømmelse / som aldrig kommer ende paa / Ja icke galie/steile Suerd/ ild eller anden legomlige plage kand forskrecke

skrecke dem fraa samme gamle gierninger / huor med de opuecke den euige Gud / som dog icke gierne ville at noget menniske skulle fortabis / Men at den skal giøre pœnitens oc leffue / at slaae til med alle legomlige plager / Och paa det sidste med døden oc slaae dem ned i helffuedis affgrund til euige tid.

For det sidste ville vy see til det Neruerendis / Da maae vy see Naadzens tid staar os nu red oben / for Ad ville vy ad lyde Gud / da kunde vy bliffue salige oc vndgaae alt ont / Men hues vy for agte denne Naadens tid / da er det intet andet / end vy med alle Sodomiter och alle verdzens vgudelige bleffue euige fordømde.

Ville vy nu see til det tilkomendis / Da maa vy see at døden for vore synder henger os offuer / huilcken intet menniske som er fød aff Quindc kand vndgaae. Derneſt ville vy see til det Tilkomendis / Da maa vy see at helffuede staar nu oben / gaber flux bier oc forventer alle dennem som icke ville med det gamle Aar ende deris gamle syndige gierninger. Oc er sandelige / ingen vselere ting til / end at Menisken som er skabt et Gudz billede / skal med sine synder giøre sig Dieffuelens bellide lig / Ja det menniscke som er skabt til Gudz rige / skal saa slemelige med sin seckerhed oc tryhed føre sig sielff til helffuede Dieffuelens rige / huor inthet andet er end pine / plage / graad oc tengnisten.

For det sidste ville vy see til det tilkomendis / Da maa vy see Gudz vrede henger os offuer / vden det er saa wy med det gamle Aar lader vore gamle syndige gierninger ende sig / Oc vy med dette ny begynde et nyt leffnit / med hellighed oc retferdighed. Saa skulle vy alt lere at see tilbage / neruerendis / oc frem at vy kunde lere at giøre got oc forlade ont / Saa at hues vy fornemme at vy haffue syndet oc giort / det som er vederstygeligt emod Gud vdj det gamle Aaar / med huilcke vy haffue opueckt hannem til vrede / [illegible] at slaae oss med krig / orluff pestelentze oc dyrtid. Da skulle vy lade saadant fare med det gamle Aar / oc see til med dette ny Aar huorledis vy kunde nu bleffue ny menisker. Det sigis et nyt Aar fordj her groer nu ny gres och korn op aff

 iorden

iorden voris Materie caff/ huilcken vy ere tagne/ oc til huilcken vy skulle bliffue igen / gen giffuer ny grøde aff sig / Saa skulle vy oc giffue ny fructer / ny gierning fraa oss / som komme offuerens med Gudz hellige x. Bud. At dette nyt Aar icke skal en anden tag bere vidnisbyrd om oss / at vy ere paaminde om et nyt leffnit / oc vy dog icke haffue skødet det.

Derfor beder ieg nu den Euige HERre och Gud / at hand ville ved sin kiere Søn Jesum Christum opliuse vore steinhierter oc voris mørcke forstand med sin helligand / at vy kunde rettelige lere at kende hannem / Elske och dørcke hannem / paakalle och høre hannem / Och denne Verdzens forfengelighed hade / sky oc fly / at det icke skal foruende vore hierter fraa hannem / Men at vy saa omgaaes med desse timelige oc forgengelige tingister / at vy icke skulle forkaste de Euige oc gode tingester / Men altid haffue hannem for øgne / Oc saa med hans hielp indgaa dette ny Aar med flere gode gierninger / oc ferre synder hannem til loff oc ære / os sielff til salighed / Oc vor fattige neste til glede oc et got exempel Amen.

Februa-

Februarius Blidemaanid.

Leopoldus siger at hues det Torde ner vdi denne Maanid/ da skulle det betyde en stord død/ ørne/ oc Hoffuedverck.

Maanids dagen.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gyldentallit.	Deres rørlige Fester.
1	Cal:	d		Bri
2	4	e	10	Pur
3	3	f	5	Bla
4	Prid.	g	13	ſus
5	non.			ag
6	8	b	2	dor
7	7	c	10	fe
8	6	d		bru
9	5	e	18	Ap
10	4	f		Scho
11	3	g	7	la-
12	Prid.			ſti-
13	Idus	b	15	ca
14	16	c	4	va
15	15	d		lent
16	14	e		Iu
17	13	f		li
18	12	g		con
19	11		9	iun
20	10	b	17	ge
21	9	c		tunc
22	8	d	16	Pe-
23	7	e	14	trũ
24	6	f		Mat
25	5	g	3	thi
26	4		11	am
27	3	b	19	in
28	Prid:	c		de.

Kindelmesse.
Mariæ Renſelſisdag. Solen op til 7. oc 40. m. Neder til 4. oc 20. min.
Blaſii. Er god Aareladende paa denne dag.
Dagen 8. tim. 40. m.
Natten 15. tim. 20. m.

☉ Solen gaar ind i Fiſken vdi det kald oc vede fuld tegen/ oc er et middelmaadigt tegen.

Vdi denne Maanid er god ad vandre/ oc ad purgere ſig.

Solen op til 6. oc 15. m. neder til 5. oc 9. m.
Dagen 10. tim. 18. m. Natten 13. tim. 42. m.
S. Petersdag.

S. Matthiæ dag. Naar det er Skud Aar/ bliffuer der thuo Søndags Bogſtaffuer/ Den førſte Bogſtaff ſkal du bruge til S. Matthiæ dag/ den anden effter.

Anno 1513. den 20. Feb: døde Konning Hans ſom var Danmarckis/ Norgis oc Suerriges Konge.
Anno 1546. døde Doctor Morten Luther.

DEnne Maanid sigis aff Februo / Det er Jeg renser / Di vdj denne Maanid paa den anden dag skede renselsens offer. Oc affmalede de gamle denne Maanid / vdj en Mandz lignelsse som sad xed en stor ild oc varmede sig.

Her aff haffue vy try ting at lere.

Først skulle vy lere at dette naffn eller ord Renselse / er icke til forgiffuis giffuit denne Maanid: Men at den skal paaminde oss om voris Naturis skrøbelighed / at vy stedtze oc altid besmitter oss med groffue synder oc laster / aff huilcke vy bliffue vrene før Gud almegtiste / oc derfor skulle nu lage til at rense oss aff saadanne synder / at vy vdj denne Blide tid (som oc denne Maanid kallis Blidemaanid) i huilcken Gud er oss megit gunstig / oc blid for sin Søns skild som er fød til verden aff den rene Jomfru Maria / Effter huilcken hun i denne Maanid paa den anden dag gick i Kircke at giffue der med til kende at hun skulle vere Gudz Bud

3.Mos.12 vndergiffuen / Oc at deñe Søn / som hun haffuer fød til verden vden Mandz beblandelse / er en sand euige Gud / oc et sand Naturlige meniske / som for vor skyld haffuer vnder giffuit sig laugē / at

Esaiæ 1. rense oc førløsse oss fraa laugens formaledidelse / skulle nu reense oc toff oss aff vore synder / Som oc den hellige Prophet raader oc formaner oss til sigēdis Vasker / renser eder tager eders onde gierninger fraa mit ansigt lerer at giøre got (siger herrē.) Dette vdē vy giøre da ere vy meget wederstyggelige for Gud / oc kunde inthet komme i talle med hannem / Ja hand gidder icke seet oss for sine øgne / wden vy wdrenser vore syndige gierninger aff oss / Saa at hiertit er reint aff onde affecter / oc attraa oc legomit reint aff groffue slemme oc forferdelige synder oc laster. Saa skal nu denne Maanid paaminde oss / at vy skulle wdrense aff oss al Gudz foragtelse / slemme æder och bander / had affuind Mord Mandsled / Gerighed / Hoffmodighet / Drockenskab / Fraaserie / Horerie oc skerleffuit / oc alle andre saadanne synder / Oc igen offer Gud renselsens Offer / som er et reint hierte med reine tancker

cker oc affecter/ it reint legome med reine oc hellige gierninger/ Ja it ganske reint hellige oc vbesmittid leffnit al voris liffs tid.

For det andet skulle vy lere / at ligeruis som denne mand haf-fuer forsörget sig med ild oc warme/at hand icke skal forderffuis oc tuingis aff denne kuld / som gierne vil vancke i denne Maa-nid / Saa skulle vy oc forsörge os i denne tid med den rette ild/ som er Gudz Ord / vdi huilcken den helligand er kraffrig at op-tende den rette ild/ oc varme i vore hierter/ som er en sand Gudz frøgtighed emod Gud i medgang oc modgang. Tolmodighed vnder det hellige kaars/Oc en brendendis kierlighed emod Gud oc alle Menniske / See en saaden helligands ild hielper at icke den store frost / det er icke hine slemme groffue synd oc laster som komme vore hierter til at fryse skelffue oc befre for Gud/hine sto-re forargelse/ kunde icke skade oss i nogre maade al den stund vy bliffue hart ved samme Gudz ord/ Oc bruge det til en rette snor al vor gierninger / Ob en løgte vdi al vor handel oc vandel / At vy intet slaar paa eller giøre / vden det kommer offuer ens med samme Gudz Ord. Saa ere vy vel forvaret / oc kledde emod den kolle vinter / det er/ emod Gudz vrede oc emod Gudz vre-dis straff / Saa vy finde en naadig Gud / oc en Barmhiertige Fader emod oss altid. For det tredie Effterdi Solen ingaar i Fisken / for aarsager hun gierne regen i denne Maanid / i de lande som varme ere/ at optøe huad den kolde frost haffuer tilsa-mens bundet. Huor aff vy skulle lere / ad denne Maanid paa-minder oss/ vy vdi lige maade skulle lade voris hierter regne / det er giøre pœnitentz/ grede oc fortryde vy aff vor barndomstid/ haffue stedze syndet emod Gud / oc nu rette oc bedre oss emod hannem med et nyt leffnit/ oc hues vy thet giøre/ Da optøe vy igen her med huad den kaale frost haffuer tilhobe bundet. Det er vy her med formilder Gudz vrede emod oss/ som vore synder haffuer knøt offuer sig/ oc affuerger al den straff som Gud haffde i sinde at ville plage oss med/Som vy maa see i dennem i Niniue/ at før end de giorde pœnitens/haffde Gud i sinde/ at ville haffue øoclagd dennem. Men strax de effter Jonœ aduarsel giorde

 pœnitens

pænitens/tog Gud sin vrede fraa dennem/oc spared dennẽ siden i mange Aar. Det sam̃e vil oc Gud giøre emod dig oc mig/hues vy hellers ville kon grede oc fortryde/vy haffue syndet emod Gud/oc affstaa siden samme synder/Oc icke giøre dennem mere med frie huff oc vilge. Thi hand er den Gud/som hand sielff siger/igennem Prophetens mund. Der icke vil nogen synderis død/Men hand skal offuer giffue sin synd/Oc syden leffue med hannem til euig tid/etc.

Huor til giffue oss/Gud fader sin naade/ved samme sin kiere søn vor herre Jesum Christum/at vy kunde affstaa thet onde/Oc altid giøre det som Gud er kiert/hannem til loff/oss til salighedz/oc vor fattige Neste til trøst oc husualelse/Amen.

Martius

Tormaanid.

Leopoldus siger/ Torner det vdi denne Maanid/ da bemercker det stor storm oc vueder. Er god forn aar/ oc vs samdregtighed iblant folck.

	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gyldentallet.	De vrørlige Fester.	
1	Cal:	d		Mar	Solen op til 6.24. m. Neder til 5.36. m.
2	6	e	8	ti	Dagen 11. tim. 12. m. Natten 22. ti. 48. m.
3	5	f	16	us	
4	4	g	5	of	
5	3	A		fi	
6	Prid:	b	13	ci	Vdi denne Maanid er god
7	non:	c	2	o	ad slaa sine Aaren.
8	8	d		de	
9	7	e	10	co	
10	6	f		ra	
11	5	g	18	tur	☉ Solen gaar ind vdi Vederen vdi et varmt oc tørt
12	4	A		Gre	tegen/ oc er et got tegen.
13	3	b	7	go	Æquinoctium vernale.
14	Prid:	c		ri	
15	Idus	d	15	a	
16	17	e	4	no	
17	16	f	12	Ger	
18	15	g	1	trud	Solen op til 5. 33. m. neder til 7. 27. m.
19	14	A		Al	Dagen 12. tim. m. 54. Natten 11. tim. 6. m.
20	13	b	9	ba	
21	12	c		be	Huad trær som bliffuer hugget effter vor Fru
22	11	d	17	ne	dag bliffuer icke kroget.
23	10	e	6	iun	
24	9	f		cta	Annunciatio Mariæ. Vor Frue Bebudelse dag.
25	8	g	14	do	
26	7	A	3	mi	Paaskedag. Er got ad vene Born aff.
27	6	b		na	
28	5	c	11	ge	Huad træ mand hugger vdi den siste vge i
29	4	d		ni	denne Maanid/ bliffuer altid ret oc slaar sig
30	3	e	19	tri	icke kroget.
31	Prid:	f	8	ce	

Anno 1534. Bleff Hertug Christian aff Holsten vduold til Dannemarckis Konge.

DEnne Maanid sigis aff Marte / som er en aff de siuff Planeter oc sigis en Kriegs Gud / Oc aff malede de gamle hannem lige som en Vingaardz mand / som med sin kniff aff skar de onde rodne Quister aff Vintræerne.

Her aff haffue vy thuo ting at lere.

Først skulle vy lere aff Marte denne Krigß Gud / Ad ligeruis som en krigßmand maa altid vere redeboden til at slaa emod sin fiende / ad hand icke skal giøre hannem skade. Ja end altid fuluel tage vare paa hannem / ad hand skal icke vferuarendis offuer falde hannem / oc dræbe hannem. Saa skulle vy vdi lige maade vere fortenckte / ad vy haffue mange fiende / som er Synden / Døden / Dieffuelen oc verden / Vdimod huilcke vy stedze oc altid saa lenge vy leffue vdi denne syndige verden / mue oc skulle oc altid kampe oc krie / ad de icke skulle giøre oss skade. Oc vden vy staa dennem emod / Da haffuer de oss slet aldelis bortte baade med legome oc Siel / vdi euig død oc fordømelse. Thi skulle vy emod staa synden vdi saa maade at vy intet giør eller tencke / noget som er emod Gudz hellige X. Bud huercken emod den første taffle / vdi huilcken Gud vdkreffuer vy skulle elske hannem aff ganske hierte / ganske Siel / oc aff ganske krafft. Eller emod den anden Taffle / vdi huilcken hand befaller / vy skulle elske vor Neste lige som oss sielff / See naar vy det giøre / saa stride vy ret emod synden ad den icke kand skade oss.

Emod Døden skulle vy saa kampe oc stride / ad naar hun vil forskrecke oss med sin grumme anseelse (som hun visselig er grum oc bitter paa ad gaae) Da skulle vy holle voris rette verge / Gudz Ord / for oss / huilcken affuiser Døden / ad hun tør intet begynde ad ville forskrecke oss med sin grum hed. Thi hun er en gang opslugen oc ihielslagen aff Christi død / oss til en seiruinding hues vy ellers tro forlade oss der paa / Ad endog vy skulle vndergaar denne timelig død / Saa er den dog kon en indgang til himmerige oc det euige liff / Thi ligeruis som Christus / Gudz Søn effter

hand

hand vor bleffuit Meniske / kunde icke indgaae til sin herlighed før end denne timelige Død hadde hafft fat paa hannem / Saa kunde vy icke heller komme til den herlighed / Christus med sin død haffuer bered oss / vden det sker formedel denne timelige død / som Christus sielff siger: Sandelig siger ieg eder / at huo som tror paa mig / om hand end dør da skal hand dog leffue.

Emod Dieffuelen skulle vy stride / som den hellige *Petrus* lerer oss / sigendis: Voger oc beder thi eders modstandere Dieffuelen hand soffuer icke / Men løber om kring som en brøllende løffue / Oc søger effter huem hand kand opsluge / hannem skulle vy emodstaa med offueruogenhed / saa ad vy icke bliffue secker oc trygge i voris synder / lige som Dieffuelen var icke til men vy tror fuldkomelige / ad det er sandhed *Petrus* siger / hand søger effter alle Aarsage hand kand forføre oss fraa Gud. Disligiste oc med Bønen som er det rette suerd vy kunde dræbe Dieffuelen med / di vden Bønen / var alle bøsse / skud oc pile / Ja alle voben oc verge emod hannem da kunde thi dog icke røcke hannem aff en sted / Men Bønen kand aldelis fordriffue hannem / huorfor raader Christus oss ad vy skulle bede / saa skulle vy bekomme seiruinding: hand haffuer oc lerd oss huorledis vy skulle bede / som din Fader vor vduiser / Fader vor som est i himmelen / helligt vorde dit naffn. Item leed oss icke i fristelsse / men frels oss fraa ont.

Emod verden skulle vy i saa maade stride / at vy speger vore legome aff verdslige løst oc begering / vy icke begerer huad verden holler kiert oc søet / som oc den hellige Johannes raader oss sigendis: i kiere brødre Elsker icke verden / icke heller det som er i verden / Naar som nogen Elsker verden / da er icke faderns kierlighed vdi hannem. Thi alt det som er vdi verden / Er kiødsens løst / Er øyens løst / Oc et hoffartigt leffnit / som icke er aff faderen / men aff verden / Oc verden forgaar med hendis løst. Her emod skulle vy saa stride / Ad naar vy see andre leffue vdi drockenskab oc froserie / vdi hoffmodighed oc æregerighed / vdi horerie oc skiørleffnit / Eller vdi andre forargelige exemple / med huilcke Gud fortørnis / da skulle vy foringen deel saadent sam-

 tøcke

tøcke oc effter følge / Men bede den almegtigiste Gud hand icke vil lade oss falle i fristelse vdi Dieffuelens snare / Men naadeligen frie oss fraa saadanne onde forargelser / ad vy kunde leffue effter hans vilge / Oc icke effter verdens vilge. Vden vy dette giøre da er befrøgtendis / ad det vil oc saa hende oss som hender den krißmand der agter icke dert om sin fiende / kaster sit verge fraa sig / edder dricker oc soffuer / oc hans fiende kommer oc dræber hannem i hans seckerhed oc tryghed. Det heder alt / Voger / Voger altid / Oc beder vden affladesse / Thi huo som vaager hand seer / Oc huo som beder hand faar.

For det andet / Ligeruis som de gamle affmalede denne Maanid vdi en Vingaardz mandz lignelsse / som gick med sin hacke oc kniff ad rense oc bortage fraa Vintræit det hende kunde vere skadeligt. Saa skulle wy och lere / ad effter følge denne Mand / vdi hans forsigtighed och flittige Embede / Thi ligeruis som en Vingaardz Mand maa och skal altid haffue gran vaaretegc paa Vintræerne / ad de kunde voxe oc bere frucht / Oc derfor maa hand haffue sin hacke ad hacke neller oc onder røder fraa Vintræerne / Ja oc maa med sin kniff aff skere de rodne oc fule græne / ad de icke skulle forderffue det ganske Vintræ. Ja maa oc tage de græne som henge ned paa iorden / oc binde dennem op fraa iorden / ad de icke skulle raadne oc forderffuis. Saa skulle vy oc haffue gran varetegc paa vore legome / at the kunde voxe i Gudzfrøgt / och bere frucht vdi Tolmodighed saa at vy hacke fraa vore hierter onde affecters oc tanckers / røder ad de skulie icke vdbryde i gierning oc giøre vore arme legome oc sielle skade. Vy skulle oc med denne Vingaardz mand opbinde vore Vintræis græne / det er vore hierters tancker / som henge meget paa de iorderigske tingister fraa iorden / ad de icke rodner / thi ligeruis som den græn der lenge ligger paa iorden / raadner oc forderffuer det ganske træ / Saa giør lige vore tancker / ad naar vy slaar dem formeget til verden oc verdens forfengelighz / da forderffuis de i saa maade ad vy ad tencke mere paa verden end paa Gud / huor med vy synde emod

det

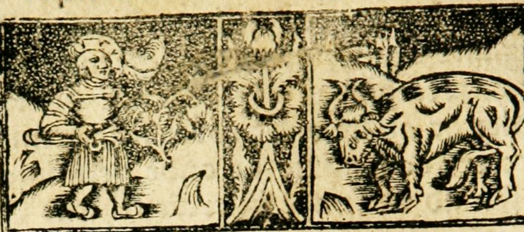
det første Bud / vy skulle icke haffue fremmede guder / Oc der med forkaster baade legome oc Sielle. Derfor skulle vy efterfølge denne Vingaardzmand / ad vy vdi lige maa de med hannem haffue flittige vaaretegn paa vore Vintræ / det er paa vore legome / ad rense neller oc andre onde røder fraa dennem / det er onde hiertens affecter / oc slemme oc onde gerninger eller da fange de fremgang saa ad vy kunde huercken thiene Gud eller vor neste.

Huorfor beder ieg den almegtigiste Gud hand ville forbarme sig offuer oss / obne vore hierter huff oc sind / oc sende oss den helligand der ind / som oss kand vnderuise oc retlære vdi alle vore gierninger / ad vy intet andet tencke eller giøre / end det som Gud kand vere til ære / oss sielff til salighed oc vor Neste til gaffn oc gode / Amen.

Aprilis

Aprilis **Faaremaanid.**

Leopoldus siger/ Tordner det vdi denne Maanid/ da bemercker det et god oc lystige Aar.

Solen op til 5. 1. m. neder til 6. 59. m.
Dagen 13. tim. 58. m. Natten 10. tim. 2. m.

Maanidz dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallet.	De ordentlige Fester.
1	Cal:	g	16	A
2	4	A		pril
3	3	b	5	in
4	Prid:	c		Am
5	non:	d	13	bro
6	8	e	2	sij
7	7	f		se-
8	6	g	10	stis
9	5	A		o
10	4	b	18	uat
11	3	c	7	at
12	Prid:	d	15	que
13	Idus	e	4	Ti
14	18	f		bur
15	17	g	12	ti
16	16	A		&
17	15	b	1	va
18	14	c		ler
19	13	d	9	San
20	12	e	17	cti
21	11	f		que
22	10	g	6	Ge
23	9	A	14	or
24	8	b		gi
25	7	c	3	Mar
26	6	d		ci
27	5	e	11	que
28	4	f	9	vi
29	3	g	8	ta
30	Prid:	A		lis.

Vdi denne Maanid er god Aarelasdende/ oc lade sig purgere.

☉ Solen gaar ind vdi Tiuren/ vdi et fold oc tiurt tegen/ oc er et ont tegen.

Tiburtij dag. Som kallis oc Tage Tisdag første Sommers dag.

Solen op til 4. 15. m. Neder til 7. 45. m.
Dagen 15. tim. 30. m. Natten 8. tim. 30. m.

Anno 1577. den 14. Aprilis bleff Hertug Christian den IIII. aff det naffn fød paa Frederichs Borrig.
Anno 1588. den 4. Aprilis om aftenen/ døde høysbaarne oc stormegtigste Konning Frederick den anden aff det naffn vdi Anderskouff.

DEnne Maanid sigis lige som Aprilis det er opladelig / Thi vdi denne Maanid oplader iorden sig Gressit begynder at gro/ Vrterne / Blomstris oc Træerne bladis. Oc affmålede de gamle denne Maanid i en Mandz lignelse / som hadde tilhobe samled megen gres oc blomster i sin faffn.

Her aff haffue vy try ting ad lere.

Först haffue wy ad lere aff Jorden / som i denne Maanid er sin skabermand hörig oc lydig for/ ad oplade sig til ad giffue Gres och Blomster fraa sig / Gud til ære / och alle Creaturer til gaffn och vnderholding/ Ad wy nu tage Exempel aff Jorden voris rette Moder / aff huilcken vy ere skapte / Oc til huilcken vy skulle och bliffue igen / at vy vdi lige maade / siger ieg / ere Gud voris oc alle Creaturers skabermand hörige / oc lydige for vdi alle de tingester hand kreffuer/ oc vil at vy skulle giöre/ thi at effterdi saadanne Creature / som ere vfornufftige / Ja oc vmellende kunde vere Gud lydige for / oc bekende hannem med sin lydighed ad vere en sand Gud/ deris rette Herre oc skabermand oc ingen anden som de skulle dörcke oc tienne / Da vor det ossen euige skam oc forhaanelsse baade for Gud oc alle hellige Menniske / oss siger ieg / som Gud haffue skabt effter sit eget Billide/ vist / kloge / fornufftige / med fuld vidskab oc meelendis / Om vy lade de vfornufftige Creaturer ver visere end vy ere eller skulle vere. Ja det sker dog alligeuel ibland mange vgudelige / Ad en vfornufftige Koe / oxe / hest/ oc hund ere meget klogere end de ere/ som oc daglige forfarenhed giffuer tilkende / Ad en koe en Oxe / hest eller hund vide huor de skulle finde deris hosbonde oc herre / En oxe/ en hest ved huor deris krubbe er / de skulle haffue deris föde aff. Men den Vgudelige kender icke sin rette Gud oc herre / vdi det hand haffuer taget sit hierte fraa Gud/ oc henger det allene paa verden til hoffmodighed/ til gerighed / ad rage oc oc skrabe tilhobe med ret oc vret godz penning oc anden Bugsens fulle / forsömmer den tid hand skulle haffue sin Siels föde paa/ glemmer ad bede Gud om naade / agter lidet eller slet intet om

E kier-

kiercken eller prædickestolen / som Gudz ord sielens føde frem-
beris aff / agter lidet om sin arme Neste / lader hannem hungre /
tørste / frysse oc lide stor nød. In summa haffuer slet aldelis
forglemt den hannem haffuer skabt / giffuit Liff oc Aand. Oc
med sin Søns haarde Død oc pine haffuer igenløst fraa euige
Død oc fordømmelse / til ad skulle thienne hannem i hellighed oc
Retferdighed al sin liffs dage. En hund ved i bland alle Men-
nisker ad kende sin herre huor hand er / ved at tiene hannem oc ve-
re hannem lydig / Men den vgudelig / Naar hand fanger sam-
let sig gods oc rigdom / kender hand icke sin herre oc Gud / som
hand skulle dørcke oc tienne / huilcket den hellige Esaias høgeligen
klager / oc beder ad Himmel oc Jord / oc alle Creaturer / oc alle
Gudfrøgtige skulle giffue agt her paa / Sigendis: Hører i himle /
oc du Jord giff vel agt paa / Thi herren taller / Jeg haffuer op-
fød børn oc ophøiet dennem / Men de ere faldne fraa mig oc
haffuer for agtet mig / En oxe kender sin herre / Oc en Asen sin
herris krubbe / Men Jsrael kender mig icke / Och mit folck for-
staar det icke.

Skamme maa vy oss / som Gud haffuer beuist saa mange tusin-
de vtalige velgierninger / ad vy skulle lade Gud klage saa haarde-
ligen paa voris vlydatighed emod hannem / som hand icke klager
paa nogen vfornufftige Creaturis vlydagdighz. De vfornufftige
ere lydagtige oc bliffue hos Gud: Men de fornufftige ere vlyd-
agtige oc bortuigede fraa Gud. huorfor er det icke ad vndre / ad vy
haffue dyrtid / vy haffue vtimelige veirligt / vy haffue krig oc or-
leg / Pestelens oc braddødt / som de vgudelige klager paa / efftherdi
ad vy ere Gud vlydige for / oc agter lidet om hans Bud oc beffal-
ling / om huilcket vy kunde lese i Dommernes bøgeres tredie Ca-
pittel / huor herren saa taller / sigendis: Efftherdi dette folck
haffuer offuertred mit Bud / som ieg gaff deris fædre oc ville icke
hører min røst / Saa vil ieg icke her effter foriage Hedningene
fraa dennem. Oc som hand taller vdi samme bogs andet Capit-
tel: Efftherdi ad de haffue forlat mig deris fædris Gud / som vd-
ledde dem aff Aegypti land oc thiener fremmede guder / Da skal
min hand vere emod dennem / oc ieg skal giffue dennem i deris
fienders

fienders hender / saa at vy maa vel sige med den vgudelig konge *Adonibezech* / der fick lige som hand forthientte / sigendis: Lige som ieg haffuer giort / saa haffuer oc Gud betallid mig.

For det andet / skulle vy lere aff Gudz store velgierning / hand beuiser med iorden i det hun oplader sig / er fruchtsomelig / oc fører oss baade korn oc kierne / til voris oc Creaturenis vnderholding / Ad vy derfor ere Gud tacknemlig / hørig oc vnderdanige vdi alting. Thi huort ville vy arme Menniske hen / hues vy icke bekomme kornit oc gresset aff Jorden / huad skulle vy da æde? huad skulle vy drycke? huor med skulle vy føde oss / oc vore børn? huor med skulle vy opholle voris Liff / om vy icke finge kornit aff iorden? oc Creaturenis / oxe / koe / heste / Faar oc andre deris føder / hues vy icke finge gresset aff iorden? Huor vdi maa vy see huilcken naadig oc barmhiertig Gud vy haffue / ad hand icke for voris vtacknemelighed / strax tager sin velsignelser fraa oss / som hand hadde vel got ret til / men lader oss det beholle det ene Aar effter det andet / huilcket hand icke giør for anden sag skyld / end hand vil vy skulle omuende oss til hannem / giøre pænitentz / oc rette oss i det / vy haffue forseet oss vdi mod hans Bud / som hand sielff beuiser hos *Ezechielem* 33. Saa sand som ieg er en leffuendis Gud / Vil ieg ingen synderis Død / men hand skal sig omuende oc leffue.

Men effterdi vy icke agte saadan Gudz velgierning / hand beuiser oss med Jordsens grøde / Da gaar det ilde til for oss sielff. Ad Jorden for vore vtacknemelighedz skyld / er icke ner saa fruchtsomelige som hun haffuer verit i voris forfædris tid / Ad huor mand nu saaer byg / der fanger mand kon haffre igen / huor mand saaer nu en hel tønne / der fanger mand neppe en skeppe igen / oc stendum slet intet / Saa det er alt som herren sielff siger hos Mosen Deut. 28. Er det saa du icke hører din herris Gudz røst / oc est hannem hørig oc lydig / Da skal Jorden vere forbandet for din skyld / din fæis frucht skal vere forbandet / Din agger oc Eng skal vere forbandet / Ad gaar du vd eller ind / da skal du vere forbandet / Saa ad vy for vor vtacknemelighed

emod Gud i det vy icke bekende herrens velgierninger (men miß bruger dennem til hans Spot oc vanære / med drockenskab oc froserie / lige som ad saadanne Gudz gaffuer grode kon aff en slumpelöcke aff iorden) Fange intet andet igen end Dyre oc vfruchtsömelige Aaringer / der til med al vløcke / baade til land oc vand / Saa ad mangen klager sig / Gud naade mig / Jeg ved icke i sted huad ieg skal slaa paa / Ad bruger ieg mig til land / da haffuer ieg ingen löcke / Bruger ieg mig til Vandz / da haffuer ieg icke heller / Jeg kand icke Vede hui det nu er en saa onden tid.

O kiere ven sielff giør du det / effterdi du icke elsker din herre oc Gud som du skulle / effter den Første Taffle / saa inderlige aff det ganske hierte / Oc din neste som dig sielff / hues du ville holle desse tuende Taffler / da skulle du vere velsigned ehur du vast / oc det skulle vel löckis for dig huad du slaa paa / Naar du allene fandist kon tacknemelig emod Gud oc din fattige neste.

Er dz saa du hører din herris Gudz røst / oc heller huad som staar schriffuit i de x. Bud / Da skal du vere velsignet enten du gaar vd eller ind / Din agger oc eng skal vere velsignet / din liffsens frucht / oc din fæis frucht skal vere velsignet. Førgte fordi Gud / saa fanger du hannem til vens / Oc naar du haffuer hannem til vens / Saa maa alle Creaturer / himmel oc Jord / veir oc vand / oc the hellige Engle med alle menniske thiene dig / enten du est vde eller inde / bortte eller hiemme.

For det tredie skulle vy lere aff denne Mand som opsancker Blomster oc vellugtendis Vrter vdi denne Maanid / den stund de ere at bekomme / Ad wy lige saa ere omhyggelige ad opsancke vellugtendis vrter oc blomster / den stund vy kunde dennem bekomme. Det er vy stulle tilhobe sancke aff Gudz Ord trøstlige *sententzer* den stund vy haffue denne blide Sommers tid / Vdi huilcken Gud lader prædicke sit hellige ord for oss / aff huilcket vy nu kunde bekomme de rette vrter och legedom / med huilcke vy oc kunde lege baade legome oc Sielle / oc er en ret *præseruatiuum* emod alle Dieffuelens forgifftigheder. Det haffuer sig med Gudz Ord lige som med Blomsterne paa Træerne / oc vrterne

paa marcken / ad huo ſom icke tager dennem aff trærne oc ior-
den om Sommeren/ hand kand intet fange dem naar den haarde
Vinter kommer med froſt / ſnee oc kuld / Saa er lige med Gudz
Ord at huo ſom icke vdi denne naadige oc blide ſommers tid/ vdi
huilcken vy offuerflødigen haffue Gudz Ord / opſancker noget
aff en prædicken / oc nodet aff en anden / Oc det gemmer / Oc i
ſit hierte ſtedze foruarer/ Men forſømer ſig oc i den ſtet tager an-
den ſyſſel for / hand kand icke bekomme / det naar Vinteren kom-
mer. Det er / Naar Gud bliffuer vred paa oſſ for vor vtackne-
melighz ſkyld/tager ſit Ord fraa oſſ/ och i den ſted giffuer oſſ igen
fabler oc drømmer / ſom vy tilforne haffue hafft / huor aff vy
arme Menniſke kunde hente liden trøſt emod Gudz vrede / emod
hans vredis ſtraff / Emod Synden oc Døden/ Men maa vdi vo-
ris ſynders banghed / Oc i voris hierters blindhed treffle vdi vei-
ret / med den mørcke Pauedom / effter den rette vey oc liuſet/ oc
dog icke kunde den finde / Men løbe vden veyen / ſnuble oc med
alle vgudelige ſom icke aff ordet kiende Gud ret/ falle offuerende
ned i helffuedis affgrundis affgrund.

Huorfor / min gode Chriſten / icke for agte Gudz ord / den
ſtund du kand fange det at høre / ſkulle du end løbe tiuffue mille
effter det. Tag dig ingen anden ſyſſel for/ den ſtund Gudz Ord
forhandlis oc prædickis i kircken/ lad icke høſtru eller børn/ icke
kleder eller føde / icke godz eller pending/ icke mackt eller vel-
de / Icke karſkhed eller ſundhed / Icke ſorrig eller glede/ Icke no-
gen ting paa denne ſyndige iord / vere dig Aarſage til ad du for-
ſømmer prædicken Gudz Ord / Icke kand der heller nogen ting
paa iorden Aarſage dig / om du eſt icke vdi kircken / naar du
ſkulle vere / der vden diſſe try effter folgendendis ting.

Den Førſte er / Om Gud haffuer lagd dig paa ſotte ſeng da
eſtu nock Aarſaget/ Thi du eſt i Gudz beſtelling.

Den anden/ Om du eſt i din øffrighedz beſtelling til at vd ret-
te hans vilge Thi du bør at vere øffrighed lydig for.

Den tredie / Om du eſt paa din rettferdige reyſe vddragen
effter din Næring oc Biering / oc ville gierne høre prædicken/

oc kand icke komme til kiercke der ſom Gudz ord prædickis. Oc vden diſſe trende Aarſager kand du inthet forſuare dig eller din förſommelſe for Gud. Samle du nu fordi denne dyrebar *Clenodie* i det hiertis ſkrin / ſom icke mul kand fortere eller ruſt opede / men bliffuer euindelige Oc huo det haffuer i ſit hierte / hand haffuer det euige Liff i ſig / ſom Paulus Rom. 1. ſiger / at det er en krafft alle dennem til ſalighed ſom tro Ther for ſiger oc Chriſtus ſielff: Salige ere de ſom høre Gudz ord oc foruare det. Item hand ſiger hos Mattheum i det 7. Capittel / Det Menniſke ſom hører Gudz ord / oc giør der effther / hand lignis ved en viis oc forſtandig Mand / der bygget ſit hus paa en faſt klippe / ad naar der kommer regen / ſtorm oc vuæder / oc ſlaat ind paa ſamme hus / da kand det intet ſkade hende / thi hun haffuer en faſt klippe til grunduold. Men den ſom forſómmer kiercken / Eller om hand en ſkønt kommer der / giffuer dog liden agt paa prædicken / ad gióre effter ordet ſom Gud biuder / hand lignis ved en daarlig mand / ſiger Chriſtus i ſamme Capittel / ſom haffuer bygget ſit hus paa ſand eller Iis / oc haffuer lagd en ond grunduold vnder ſit hus / ad naar der kommer regn / ſtorm oc vueder / oc ſlaar flug ind paa ſamme hus / flyr ſanden i veiret / Oc Iſen ſmeltis bort / oc huſit falder ned oc giør ſtor ſkade.

Der ſtaar en dyrbar Regel oc vnderuiſning hos Mattheum i det 6. Cap. huo ledis et meniſke ſkal leffue / oc alle ſine dage vander her paa Iorden / ad hand icke ſkal forgribe ſig i ſin beſtelling emod Gud / ad huo denne Regel vil lere oc altid giøre der effter / hand kand inthet andet end maa io viſt ſigis et Gudz barn ſom er ſin kiere himelſke fader lydige / oc heder denne Regel ſaa.

Adſpører førſt Gudz rige / oc hans Retferdighed / Saa ſkal eder alting tilleggis. Det er huad enten du eſt hiemme eller borte / vde eller inde. Da ſkal du intet tage dig noget for at giøre før end / du faar giort din bøn til Gud / oc der ſom du kand komme til kiercke at høre Gudz Ord / tha ſkal du oc det giøre vden al forſømmelſe / Oc naar du ſaa haffuer thient din Gud / ſaa ſkal hand vel ſiden giffue dig huad du haffuer behoff til din Bugs føde. Exempel ſee vy daglig i mange fattige folck / ſom dog ere Gudfrøgtige / at naar de gaa til kiercke / haffue de icke det de kunde ede / men naar de kome aff kiercke / faa de Gudz gaffuer oc bliffue mette / ſaa ad Gud vil ingen lade forfare ſom thiene hannem trolig. Ad vy oc dette kunde giøre / da vnde oc giffue oſſ Gud fader ſin naade der til / ved ſin kiere ſøn Jeſum Chriſtum vor Herre / Amen.

Maius **Marmaanid.**

Tordner det vdi denne Maanid/da siger Leopoldus at det bemerker hunger oc dyr tid.

Maanidz dagen.	Nomenclaturæ.	Sondags Bogstaff.	Gyldentallet.	De vrørlige Fester.	
1	Cal:	b		Phi-	Philippi Jacobi/ som ellers sigis S. Volborrig dag. Paa denne dag er god Aareladende.
2	6	c		lip	
3	5	d		crux	Solen op til 3. 50. m. neder til 8. 10. m.
4	4	e		Flor	Dagen 16. tim. 20. m. Natten 7. tim. 40. m.
5	3	f		Got	
6	Prid:	g		Io-	Denne Maanid forbinder hed Spise. Her maa du lade slaa din leffuer Aare/oc drick Malurter Vin eller Malurter Vand.
7	non:	A		han	
8	8	b		La	
9	7	c		tin	
10	6	d		Epi	
11	5	e		Ne	S. Haluardz dag.
12	4	f		Ser	
13	3	g		&	☉ Solen gaar ind i Tuillingen vdi et varmt oc vaadagtig regen/ oc er et god regen.
14	Prid:	A		Soph	
15	Idus	b		Ma	
16	17.	c		tus	
17	16	d		in	Solen op til 3. 13. m. neder til 8. 47. m.
18	15	e		hac	Dagen 17. tim. 34. m. Natten 6. tim. 26. m.
19	14	f		se	
20	13	g		n	
21	12	A		e	
22	11	b		te	
23	10	c		net	
24	9	d		Vr	S. Vrbanus. Regner det paa denne dag/da bliffuer der skade paa Vin/ men skin Solen/bliffuer det da god tid paa Vin.
25	8	e		ba	
26	7	f		num	
27	6	g		in	
28	5	A		pe	Pindzdags regen er icke god/ Blomer Egen i enden paa denne Maanid da bliffuer god Olden dette aar.
29	4	b		de	
30	3	c		Cris	
31	Prid:	d		pan	

Anno 1591. den 25. Maij drog Hertug Christian den 4 fraa Kiøbenhaffn/oc kom hid til Oslo den 1. Maij hues hylling stod her den 8. Junij/ oc drog her fraa Aggerhus den 11. Junij/ oc kom til Kiøbenhaffn den 17. Junij.

DEnne Maanid sigis aff Maja Mercurij moder / eller aff Majoribus / eller den sigis Madius aff veske / Thi vdi denne Maanid oplader Vandstiernene sig som ere Plejades oc Hyades / oc giffue megen regn fraa sig til ad veske fulde giøre Trærne oc Vrterne paa marcken ad de kunde gro oc giøre frucht. Oc er denne Maanid den aller løstegste tid om Aared / Thi paa denne tid siunge fulene / dyrene springe oc alle Creatuer frygde oc glede sig offuer Gudz store velgierninger hand haffuer beuist / Icke dem allene / Men oss oc saa / vdi det hand lader Jorden frembere oss Løff oc greß til deris oc voris ophold / Oc her vdi beuiser sig emod alle en naadige Gud oc barmhiertige Fader.

De gamle affmalede denne Maanid vdi en Mandz legnelse som reed med en fuel vdi handen.

Her aff haffue vy Fem ting ad Lere.

Først skulle vy lere aff dett naffn / som denne Maanid haffuer bekommet aff Maioribus / det er Forfedre / ad paaminder oss / vy skolle betencke voris forfædris leffnit huordan den haffuer vorit som er hellig oc retfertig. Som mand kand see vdi Abraham, Isaac, Iacob, Noe, oc alle andre Gudzfrøgtige / huilcke der haffue lagd alsom største vind paa ad de icke skulle fortørne deris Gud oc herre / men ad de kunde forfremme hans naffns ære i bland alle Menniske / føre et erligt oc Christelig leffnit / oc intet giøre som kunde vere emed hans Bud Enden emod den første eller anden Taffle i Gudz Loff huilckid vy i lige maade skulle efftersølge oc giøre.

For det andet / lige som denne Maanid haffuer sit naffn aff veske / efftersdi hun sigit Madius / til ad komme trærne til ad groe / med sin veske / oc vrterne / ad de kunde giøre frucht / Saa skulle vy lere aff denne Maanid / ad haffue den rette veske i oss som er en sand aluorlige pænitens / ad vy grede oc vede voret hiertens øgne for den euige Gud vy vdi mange tusende maade haffue fortørnit med vore groffue synder oc laster / ad vy kunde komme til ad gro / det er at giøre got / Thi ligeruis som trærne eller vrterne

med

med gresset paa marcken kunde intet gro vden de formedelse regen bekomme/ veske til sig saa kunde vy icke heller grore/ det er icke lenge leffue for Gud/ eller giøre noget got. Vden vy bekomme en sand anger i vore hierter / Saa at vy angrer / greder oc fortryder vore misgierninger / oc med vor graad affuasker (som oc Maria giorde vnder bordet der hun med sin graad vasket Christi føder) den gamle Adams syndz smitte der sidder i oss och daglige egger oss til ad synde emod Gud / ad den skal icke forhindre oss ad giøre frucht / det er ad Elske Gud och vor Neste.

For det tredie / skulle vy lere aff Creaturene ad ligeruis som de begynde ad frygde och glede sig offuer Gudz store velgierninger hand beuiser oss / oc dem i det hand lader den herlige oc klare Soel skine offuer oss/ hand lader Jorden frembere oss sin frucht oc grøde / hand lader Creaturene formere sig / hand giffuer oss timelig veirligt / karskhed och sundhed / Fred och rolighed / med mange tusinde vsigelige velgierninger som icke nogen Meniske kand forkynde / Saa skulle vy med de samme vmelende Creaturer aff saadanne Gudz velgierninger opueckis oc foraarsagis til ad giøre got/ oc lade det som ont er for Gud oc med dennem loffue prise oc ære den euige Gud for hans velgierninger/ hand oss beuiser i sin kiere Søn Jesu Christo vor herre/ oc vden vy det giøre/ Da maa vy skamme oss baade for Gud oc alle hellige Engle/ Ja alle hellige Meniske / ad vmelende Creaturer / som vy giffue ringe om/ ja end och den døde Jord/ som vy foragte oc treder vnder vore fødder / skulle kunde vede och giøre det som ~~vet~~ vy fornufftige Creaturer icke vede oc icke heller giøre. Kunde saadanne vmelende Creaturer loffue Gud som haffuer skabt dem och nu opholder dem / huor meget mer skulle vy det giøre ? Mand seer ad en fuel naar hun opuogner om morgenen/ strax begynder hun ad siunge oc prise Gud for den liuse dag / Oc naar hun er met/ flyer hun opunder himlen siunger / giør sig glad ad Gud haffuer bespiset hende / Hun oc bliffuer ved den Ordning oc skick / Gud haffuer skabt hende til oc icke viger der fraa / hun lader sig nøge med den løcke Gud haffuer giffuet hende / men et Meniske naar

det opvogner kommer neppe i huff ad giøre sin bøn til Gud / ad tacke hannem for den gode nat/ ad Gud haffuer sparet hannem til den liuse dag / oc bede hannem om en god dag / et Menniske Enten den er met eller fastendis giffuer Gud en føie ære for hans gaffuer oc laan. Et Meniske vil icke bliffue ved den Ordning och skick som hun er skabt til / som er til Gudz ære / men viger der fraa och giører Gud / al vanære med sit syndige oc onde leffnet / Ad huad Gud vil haffue frem / vil Menniskten haffue tilbage / Et Menniske lader sig icke heller nøge med sin løcke / men vil alt sielff forskaffe sig en anden løcke / huor aff mand faller i Gudz vrede och bliffuer straffet baade paa legomme oc Sielle / som vy haffue exemple vdi Jsraelis børn i ørcken / Der Gud gaff dem vnderholding nock med det himmelske *Manna*/ kunde de icke ladi sig der med nøge/ men beder Mosen ad hand skal forskaffe dem anden mad thi ad de vemmedis offuer dette *Manna*/ Moses giffuer Herren det tilkende/ huor aff hand fortørendis oc gaff dem Vackeler et ede/ Emedens de kunde ede / oc der de begynde at ede aff desse Vackeler / døde der mange tusinde med samme Vackler i munden / Saa ad den tid de ville icke lade sig nøge med den mad Gud gaff dennem och bleffue leffuendis/ da gaff Gud dem et andet mad som de begerede och bleffue Døde/ Dette skulle vy lere aff sulene vmelende Creaturer/ ad prise Gud for sin velgierninger ad bliffue i den stad oc vilckor Gud haffuer set oss i oc adlade oss nøge med samme løcke Gud haffuer giffuit oss / Enthen oss tøckis hun er ond eller god.

Aff Jorden skulle vy oc lere ad ligeruis som hun er Gud lydagtig for/ nu ad frembere gresset nu fruchten paa Trærne/ och kornit aff Aggeren / oc er taalmodig chuad som helst de bere paa hende/ Saa skulle vy och vere Gud lydagtige for ad giøre de fruchter som hand biuder oss vy skulle giøre / som er ad Elske Gud for alting sky synden och elske vor Neste/ som oss sielff/ Och siden hued Gud vil paa legge oss her i verden / skulle vy bere taalmodelligen/ oc vdi alting beuise oss meget visere end som Creaturene oc

Jor-

Jorden/ Efftherdi Gud haffuer skabt oss visere och klogere/ end andre vmelende Creaturer.

For det Fierde skulle vy lere aff denne ridendis Mand/ ad ligeruis som de der rider/ holler icke stille paa en sted/ men skynder sig did som hand skal vere/ det vy ere icke hiemme i denne verden/ men allene ere i et fremmit Land/ huor fraa vy skulle vandre oc daglige lade oss til som fremmede Pellegrimme ad giffue oss paa veye til voris rette hiem/ som er til himmerigis rige/ huorfor skulle vy icke formeget slaa vore hierter paa denne verden/ efftherdi vy skulle engang fraa hende vdi saadanne maade som vy ere komne til hende/ som er nøgne/ huilcket den hellige Job beuiser sigendis/ Nøgen er ieg kommet aff Moders liff/ oc Nøgen skal ieg her fraa igen: Men mere betencke den store glede och herlighed som Gudz Søn haffuer bered alle dennem som tro paa hannem/ giøre effter hans vilge och leffue forsigtelige vdi denne onde verden/ saa at the icke fortørn Gud med vilge/ icke heller forarge nogen med vilge/ enten med Ord eller gierninger

For det Femte Ligeruis som denne ridendis Mand obenbarlige fører en ful vdi hander/ huort hen hand rider ad Gudz velgierning (som oss haffuer giffuit Creaturerne til ophold) kand obenbaris for alle folck/ saa skulle vy oc stedse enthen vy gaae elle ride/ vy staae eller sidde/ vy ere vde eller inde. Betende Gudz velgierninger som vy for hans Søns skyld daglige med en meget rund hand bekome/ huorfor hannem vere euige tack oc loff fraa nu och til euig tid/ Amen.

 Iunius

Iunius — Skersommer.

Tordner det vdi denne Maanid/ da siger Leopoldus/ bliffuer det et got Aar med korn oc grøde.

Maanidz dagen.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallit.	De vrørlige Fester.
1	Cal:	e		Nic
2	4	f	13	mar
3	3	g		ce
4	Prid	A	2	le
5	non.	b		bo
6	8	c	10	ni
7	7	d		dat.
8	6	e	18	Iun
9	5	f	7	Pri
10	4	g	15	mi
11	3	A	4	Ba
12	Prid	b		Ci
13	Idus	c	12	ri
14	18	d		ni
15	17	e	1	Vi
16	16	f	9	te
17	15	g		que
18	14	A	17	Mar
19	13	b	6	Pro
20	12	c		thus
21	11	d	14	al
22	10	e		San
23	9	f	3	cti
24	8	g		Io
25	7	A	11	han
26	6	b	19	Io
27	5	c	8	Dor
28	4	d	16	le
29	3	e		Pe
30	Prid	f	5	Pau

Solen op til 2.50. m. neder til 9.1. m.
Dagen 18. tim. 2. m. Natten 5. tim. 58. m.

☉ Solen gaar ind vdi Krabben vdi et vodagtige oc kold tegen/ oc er et Middelmaadigt tegn.

Solstitium æstiuale. den lengste dag.

Solen op til 2. 57. m. neder til 9. 3. m.
Dagen 18. tim. 6. m. Natten 5. tim. 54. m.

Sancte Hans Baptistæ dag.

Anno 1479. Bleff Kiøbenhaffns Vniuersitet først stigtet. Añ. 1539. bleff det forbedret.
Anno 1548. Bleff Koning Frederick den anden vdkorrit i Oslo til Konge/ offuerværendis her Axel Brade/ her Knud Rud/ her Gaute Galle/ her Peder Skram/ Antonius Bryske/ Claus Daa/ etc.

DEnne Maanid *Iunius* sigis aff *Iunioribus* det er / aff de Onge och det for denne sags skyld / thi effter ad *Romulus* haffde delit det Rommiske folck vdi tuende parter / som var / ad hand forordnit de gamle folck / som icke kunde for allerdom bere vaben oc verge / oc drage i krig / at de skulle vere hoffuidet for de andre/ som vddroge/ at giffue dennem gode raad oc anslag: Men de onge folck at skulle bruge vaben och verge/ oc mandelige at stride for de gamle / der med dennem/ oc sig/ at beskerme : da kalled hand denne Maanid / dette onge folck til ære *Iunium.* Vdi denne Maanid endis Vaaren / oc begyndis Sommeren :Oc affmalede de gamle denne Maanid i en mandz lignelse med en lee i handen / at skulle lage sig til at slaa gres op.

Thi vdi denne Maanid huor varme land ere / der bliffuer gressit moent til at opslaaes.

Her aff haffue vy thuo ting at lere.

Først skal en huer øffrighedz person lære aff *Romulo*, at ligeruis som hand haffde om huff huorledis hand kunde hielpe sine fattige gamle vndersaatte / dennem beskerme / at icke dennem i deris allerdom skulle vederfaris noget ont. Item huorledis hand kunde holle fred/ oc enighed eblant den menige mand. Oc derfor aff delit folcket i tuende partter / de gamle som vore visse och forstendige / dennem giorde hand til hoffuidet for de onge / at det kunde gaa ordenlig oc lideligt til / och de onge/ som/ icke endnu/ for ongdoms brøst kunde noget med gode raad och anslag vdrette / dennem bød oc befol hand / at de skulle bruge vaben oc verge / oc i saa maade / ære oc beskerme de gamle til at fordriffue hues fiende som dennem ville offuerfalde. Saa/ siger ieg/ skal en huer øffrighedz person lære aff *Romulo*, huad hans Embid och kald vdkreffuer/ som er/ at hand skal haffue om huff for sit land oc Rige/ oc sine fattige vndersaate/ och komme de gamle och fattige til hielp/ oc bistand baade paa Siel oc legome/ paa sielens vegne/ at

Gudz ord kand prædickis rent och klaret / lige ſom det er be-
ſchreffuit i det gamle och Ny Teſtamente / oc tencke at hand er
den alſommegtigiſtis / oc allerhøgeſtis Keyſeris Stathallere her
paa Jorden / at hand ſkal holle hans Rige ved magt / och hans
breffue / ſom hand haffuer vdſend offuer ſit Rige / vdi huilcke
hand giffuer ſin vilge tilkende / och huorledis hans Rigis vnder-
ſaatte kunde bliffue euindelige ſalige / at de icke forkommis / el-
ler i nogen maade forkrencke.

Dette Rige kallis den Chriſten kiercke / oc deſſe breffue kallis
Gudz ord / Lowen och Euangelium / Vdi Lowen viſſer hand
huad alle hans vnderſaatte ſkulle giøre baade Øffrigheden och
vnderſaatten Vdi Euangelio viſſer hand huorledis vy kunde
komme i himmerigs Rige / och bliffue euindelige ſalige / ſom icke
ſker ved vor fortienniſte / Men alleniſte formedels hans aller-
keriſtes oc eniſte Søns forthieniſtis ſkyld / ſom er formedels den
Død och pine hand lidde paa kaarſans galle / for alle Menniſke
ſynders ſkyld. Diſſe breffue haffuer hand Antuordet øffrighe-
den i handen / och befalled at de ſkulle altid læſis vor hans vnder-
ſaatte / och ſee vel til / at huercken diſſe breffue for krenckedes /
eller nogen ſkulle fordriſte ſig til / at vndrøcke dennem / Oc paa
det / dette ſaa vdi alle maade kunde hollis oc effterkommis / haf-
fuer hand giffuid øffrigheden en ſtor magt i handen / haffuer
antuordet hannem Suerdet / der med at beſkerme ſit Rige ſine
vnderſaatte / och ſine breffue Dette hører til en øffrighedz
beſtelling ſaa at vere offuer vogen / Icke forſomme dette / med
det fuldkomne / Saa frampt hand en anden dag icke ſkal høre /
Jeg ſkal kreffue deris blod / deris ſkade oc vløcke / Ja euige for-
dommelſe aff dine hender. Item Giør Regenſkab / thi du
maat nu icke lenger regere / effterdi du forſømmer huad ſom hø-
rer til din øffrighedz beſtelling.

Diſligiſt ſom Romulus arbedet flux paa at thet kunde gaa ord-
entlig och ſtickelige til / och hollis god fred offuer ſine vnderſaat-
te / at de kunde leffue endregtige oc fredſommelige. Saa ſkal
oc en øffrighedz perſon forſkaffe / at der kand hollis got Politie oc
fred

fred i Gudz Rige/ der er i den Christen kiercke. Først i saa maa-
de/ at hand forordner gode lærer i kiercken/ som kand forfremme
Gudz ord/ Læsse den høiestis øffrighedz breffue/ forkynde hans
vilge / at Gudz Rige kand opbyggis och Dieffuelens nederbry-
dis. Och paa thet at saadanne personer kand dis bedre studere
i Gudz Ord / Læse hans breffue vel igennem / at de kunde dis
bedre forkynde folckit hans vilge/ oc sige dennem huad hand er
for en konge/ oc huorledis de kunde engang komme til hannem
at boe euindelige/ och der foruinde al deris nød/ da maa de alt
haffue en erlig vnderholding / beholle Kierckens Rente / som er
giffuid aff Christne Meniske til Guds ordis ophold / och den
Christen Kierckis forfremmelse/ och icke til werdzlige bestellige/
som dog mange saae det gierne/ at de kunde fange alt det Geislige
Goetz vnder sig/ at holle deris velløst oppe der met/ oc lade Gudz
ordz Thienere (til huilcke dog Kierckens godz er giffue) lide ar-
mod/ hunger och tørst / vden de ville tage Bulløxen och plogen
i haanden/ slæbe oc arbede for føden. Men kand her med Gudz
Rige forfremmis? Monne her aff en Prædicanter haffue stor
vilge til at thiene i Kiercken? oc om hand end skømt haffde wilge
der til/ monne hand da kunde føde sig ther aff? Eller huorledis
kand denne Prædicanter were forfaren vdi Gudz ord / aff huil-
cket hand skal tage sine prædicken / naar hand skal om wggen
gaae med Bolløxen / med plogen / med lieen / eller med anden
verdzlig bestelling i handen? Det er den hellige schrifft de skulle
studere wdi/ och icke i Bulløxen eller plogen / Och skulle de der
wdi fliteligen studere/ da maa de alt haffue maden och wnder-
holdingen/ at de icke formedels hunger/ eller nød och trang for
det de skulle hielpe sig med paa legomens vegne/ skulle kaste bo-
gen och tage til fiske krogen. Huad vil der da effterfølge / end/
at Kiercke tienisten bliffuer øde/ Gudz ord forkrenckis/ oc Men-
niskens salighed forderffuis. Oc kunde de letteligher aff forfare/
(som ville gierne tage fraa Gud det Gud vil sielff haffue til sin
ære/ och forfremme deris timmelige oc forgengelige verdzlig ære
med/ oc kunde dog icke sielff stige op i prædicke stollen forfrem-

me Gudz

me Gudz ære och hans vilge) huad de wdretter her med / som er inthet andet/ end at de fortørner Gud / berøffuer hannem sin ære fraa/ Om kul kaster kircke ehieni sten/ foriager Gudz ord och de høguerdige Sacramenter / giffue Aarsage til mytterie : om-styrter Gudz Rige/och opbygger Dieffuelsens Rige. Och offuer al dette giffuer Gud / den høgeste oc allermechtigiste øffrig-hed Aarsage til / at tage sine gaffuer fraa dennem/ som hand den-nem her med forlend haffuer / efftterdi at de ville gribe hannem for ner och bort tage det Geislige Mad/Geislige Rentter/(med huilcke hand vil opholle dennem/som skulle thiene i kierckerne/ at de icke skulle forsömme at studere flittelige i Gudz ord/ icke hel-ler bidde fingerne for ner) sig sielffue til gode/sig sielffue til en priuatz nøtte/oc her med forkrencke den almindelig brugs nøtte och gaffn / som der kommer aff Gudz ord/huor det bliffuer op-hollet / och formedels sine rette Media bliffue forfremmet. For det andet kand der hollis fred och enighed i bland Gudz folck naar en øffrighedz person heller Laug och Red ved magt / som skeer Naar at de som offuerbryder Gudz breffue hans hellige Bud/det er som foragte den første Taffle / at de bespotter Gud/ Bortrøcker det hans ære kand forfremmis/ aff Misbruker hans hellige och dyrebar naffn/ och foragter kiercke thienni sten / disli-gist oc den andern Taffle/at de bliffue genstridige oc vlydige e-mod deris øffrighed och herskab / biddis och sliddis Jndbørdis/ øffuer sig i adskillige synder oc laster / horeri / tiufferie och andre saadanne synder som Gudz laug forbiuder / Bliffue straffede/ huilcket gierne skeer naar en øffrighed er forsömelig i thet som hører til hans Embed och kalt / lader huer mand raade sig selff/ giøre huad hand vil.

For det andet da skal alle Mennisker lere aff denne Maanidz forandring/at ligeruis som i denne Maanid endis Vaaren och begyndis Sommeren / saa haffuer nu den kalle oc brusende vaar/ det er den onde vrange oc fordømmelige Pauens lærdom / Gud vere euige tack / endit sig / huilcken som foruisde Menisken fraa Gud til Døde knubbe / fraa himmerige til helffuede och fraa lif-

fuid

fuid til Døden. Jtem fraa den euige tryfoldighed til mange oc
adskillige Patroner/huilcke der kunde dog icke trøste Menniske
i deris bangheds / emod Gud faders vrede / i huor høgt de staar
schreffue i Pauens bog / Ja huad skulle de arme døde syndere
hielpe andre / som dog kunde icke hielpe sig sielffue emod Gudz
faders vrede / Men maatte paakalle och bruge her til Gudz fa-
ders euige Søn vor herre Jesu Christo / hand er den som forliger
oss med sin kiere himmelske fader och forhuerffuer oss det euige
liff. Ligeruis som vdi winteren ligger meget skiult som mand
icke kand see / førend den warme Sommer kommer: Saa laae
der skiult vnder denne mørcke och fordømmelige Pauens lerdom
den høge trefoldighed / Gud faders Søn aff himmelen med sin
hellige och dyrebar fortieniste / som er hans hellige død och pine
oc i den sted frembaarid meniskens gode gierning / Men nu/
Gud vere euige Loff / er kommit den deilige och warme Som-
mer / det hellige Euangelium / som haffuer bort smeltet den sto-
re snee och Js / Pauens lerdom och decret / och haffuer obenba-
red os denne store forborgen skat som der vnder laae / och viser
oss nu der fraa och hen til Christum Gudz Søn / at ville vy no-
gen tid bliffue salige / da skulle vy tro och forlade oss paa han-
nem / oc lade nu Pauen fare med alle sine helgine / huort hen at
de kunde hielpe hannem. Vy skulle alleniste flyhen til Gudz
Søn vdi voris nød och trang / thi hand er vor frelsermand / och
thi hand det oc saa biuder oc befaler oss hos Mattheum sigen- Matt. 11.
dis kommer hid til mig alle som ere beladde med synden / Jeg vil
wederquege eder. Jtem hos Johannem / saa elskede Gud
werden at hand gaff sin eniste Søn i døden for hende. Her staar Joh. 3.
icke at hand vdsende nogen helgen / Men sin eniste Søn / huor
aff vy kunde see huor skendelige Pauen hadde skiult dette dyre-
ber Skat Gud faders Søn for oss i det maatte icke prædickis om
hannem / Men om helgene / oc Menniskens egen fortieniste/
endog der tallis icke en tødel om vdi schrifften / at vy enthen kun-
de bekomme syndernis forladelsse for helgernis intercession / eller
for nogen voris egen fortieniste / Men om Christo staar der at

alle Propheter bere widnisbyrd om hannem/at alle som tro paa hannem /bekomme syndernis forladelsse for hans naffn skyld.

See dette haffue vy alsamens fanget at vede vd aff denne warme Sommer det hellige Euangelio / som nu haffuer frembaared oss herlige vrter / herlige sententzer aff schrifften / om Gud faders venskab/syndz forladelsse/det euige liff och salighed/ huilcke hand vil vy skulle nu opslaa med vor Liee / vor flittighed til at høre det / och samle det int vor hierters lade / at naar hin kalde vinter / Sorrig / Armod och fristelsser kommer / vy da kunde haffue i forraad huad vi kunde trøste oss med hannem for denne och mange andre sine velgierninger/ vere euige ære tack oc loff med sin kiere Søn oc den verdige helligand fraa nu och til euige tid/

AMEN.

Iulius

Iulius

Tordner det i denne Maanedt da bliffuer det et got Korn Aar / Men Æble oc anden frucfange skades

	Nomenclaturæ	[illegible]	Gylden tallit	[illegible]	
1	Cal.	g	[illegible]	Iul	Solen op til 3. 10. m. neder til 8. 50. m.
2	6	A	[illegible]	vi	Vor frue Berge gangs dag. Dagen 17. tim. 40. m
3	5	b	[illegible]	sit	Natten 6. tim. 20. m.
4	4	c	[illegible]	&	
5	3	d	[illegible]	re	
6	Prid.	e	[illegible]	ti	
7	Non.	f	[illegible]	net	
8	8	g	[illegible]	si	
9	7	A	[illegible]	bi	
10	6	b	[illegible]	Ca	
11	5	c	[illegible]	Ke	
12	4	d	[illegible]	ti	
13	3	e	[illegible]	da	Hunde dagene begyndis.
14	Prid.	f	[illegible]	to	☉ Solen gaar ind Løffuen / vdi et tiurt oc varmt tegen / oc er et ont tegen.
15	Idus	g	[illegible]	re	
16	17	A	[illegible]	gem	
17	16	b	[illegible]	lun	
18	[illegible]	c	[illegible]	gi	
19	[illegible]	d	[illegible]	to	
20	[illegible]	e	[illegible]	Mar	Solen op til 3. 44. m. Neder til 8. 16. m.
21	[illegible]	f	[illegible]	Prax	Dagen 16. tim. 32. m. Natten 7. tim. 28. m.
22	[illegible]	g	[illegible]	Mag	
23	[illegible]	A	[illegible]	Ap	
24	[illegible]	b	[illegible]	Cris	
25	8	c	[illegible]	Ia	
26	7	d	[illegible]	co	
27	6	e	[illegible]	san	
28	5	f	[illegible]	ctus	
29	4	g	[illegible]	Ol	Sancte Oluffs dag.
30	3	A	[illegible]	Ab	
31	[illegible]	b	[illegible]	Ger	Anno 1534. Bleff Koning Frederick den ij. fød.

Julius/denne Maanid sigis aff Keiser Julio/thi hand var fød vdi denne Maanid/ oc meene somme at hand i denne Maanid begynte sit Regemente/ huorfor bleff den kallid Julius hannem til ære / men tilforne kallede mand hende Quintilem/det er den fempte maanid aff Martio. De gamle affmalede denne Maanid i en Mandz lignelse med en Siegel i handen/at opskere huad korn som saad er / och moent er.

Her aff haffue vy try ting ad lære.

Først aff denne Mand med den Siegel i handen / at vy skulle stedze och altid haffue i forraad saadanne instrumenter oc redskab/som vy kunde opskere oc indhøste det korn som moet er.

Det er vy skulle legge wind paa / at vy kunde haffue retsindige Gudz ordz thienere/ som kunde opskere hues korn vy haffue saaed och nu moet er / det er/ at de med laugsens Prædicken kunde straffe retteligen vor onde oc syndige gierninger / dennem vdrensse oc med sin skarpe och huasse laugsens Siegel opskere aff vore hierters agger. Thi ligeruis som man icke kand fange kornit aff aggeren vden mand haffuer en skorp liee eller Siegel/ saa kand mand icke heller faa den giørelige synd / onde syndige gierninger opskaaret aff hiertet och legomit vden mand haffuer hin huasse laugsens Siegel / laugsens skarpe sententz som saa liuder / at forbandet er en huer som icke holler det minste som staar schreffuid i Gudz laug. Ved denne Siegel kand oc forstaaes Menniskens / ørne / at de med dennem skulle opskere och opsancke hues korn och sæd / det er / huad lerdom trøst och formaning Gud haffuer / formedls prædicanterne ladet saae for oss i den Christen kiercke.

For det andet/at ligeruis som det haffuer sig med en saaemand/ at saar hand got korn/da fanger hand got igen : Saa haffuer det sig oc saa med oss/ at saae vy got / det er / giører vy got / som er/ frøgter vy Gud / oc skyer / saa meget som Gud giffuer oss naade til / onde syndige gierninger / da skulle vy indhøste igen got / det

er det euige liff oc ſalighdz/ſom ſkenckis oſſ/lige ſom Gudz lydige børn/ aff Gudz blotte naade oc barmhiertighed formedels Troen huilcken vy beuiſe med vor gode ſæd / gode lydagtighed emod Gud. Huorfor dett ſkal paaminde oſſ/ at vy ſaae det ſomg oc er/det er/vy giører altid det ſom Gud er teckelig oc behagelig ſaa fanger vy got igen at opſkere oc indhøſte / ſom er al timelig oc legomlig benedidelſſe aff den alſommegtigiſte euige Gud. Men ſaae vy ont/ſaa fanger vy ont igen/lige ſom en bonde der ſaar ont korn/fanger inthet andet igen end torne och tidzel paa aggeren. det er giører vy got / vy elſker och frøgter Gud/ſkyer oc flye ſynden da haffue vy venſkab hos Gud / oc ſom ieg før ſagte / bekommer al legommelige benedidelſſe aff hannem : Men foragter vy Gud / oc øffuer oſſ i ſynden / da fanger vy vdi gen/ hine ſkarpe torner oc tidſler/ euige død/ oc formaledidelſe ind at høſte/Fordi aff ſaaden ſæd fanger vy ſaadent korn/ oc for ſaadan arbed / fanger vy ſaadannen løn.

For det tredie / ſkulle vy lære / ad effterdi mand icke nu hos oſſ i almindelighed opſkerer kornet / och det indhøſter lige ſom de gamle haffde affmalit denne Maanid / de maa enthen de haffue fared vild / eller den maa io vere ſag til huor for icke ſaa ſker. Vy ſkulle vede at de gamle haffue icke fared vild om denne Maanid / thi vdi vor fædris tid ſkede det vel / och end nu i dag huor warme lande ere men at det icke nu ſkeer / ere vore ſynder och onde leffnit en Aarſage der til/ for huilcked Gud rødis til at foruende altingiſt før oſſ / ſaa at naar det ſkulle vere Sommer/ er det winter/ naar vy ſkulle haffue Regn/haffuer vy ſtor tørck. Item naar vy ſaar meget fanger vy lidet igē/ huad er det andet end en ſtor ſtraff aff Gud / for vor vlydighed emod hannē? ſom vy kunde læſe hos Eſaiam / at herrens vrede och hand er vdſtracht off menniſkens onſkab. Item vdi det 19. Capittel ſiger hand/ huorledis floderne ſkulle bort tørckis / kornit aff aggeren/ oc greſſit aff iorden / men beſynderligen lerer Moſes os ret / Deuteronomij i det 28. huad Aarſage der er til iordens vfruchtſommelicheð / vtimelige veerlig oc al anden vløcke / ſom ſom er fordi at vy ſynde oc er Gud vlydige for.

Vil du derfor haffue timelig werlig Jordzens frucht ſommelighed och at det kand gaae dig vel her paa iorden / da giør got/ ſky ſynden / frøgte Gud/ elſke din neſte / och ſkicke dig ſaa at du kand beholle Troen/ och en god Conſcientz / ſaa tør du icke frøgte for Gudz vrede. Her til giffue oſſ Gud fader ſin naade ved ſin kiere Søn vor herre Jeſum Chriſtum / Amen.

 Augu-

Augustus | Høstmaanid.

Leopoldus siger ad Tordner det vdi denne Maanid/ da/ bemercker det vel en løcksalig fremgang / Men vil dog her med følge adskillige kranckhed.

	Nomenclaturæ.		Gylden tallit.	De vnerlige Fester.	
1	Cal	c	[illegible]	Vin	Solen op til 4. 10. m. neder til 7. 50. m.
2	4	d	2	Step	Dagen 15. tim. 40. m. Natten 8. ti. 20. m.
3	3	e		Prot	
4	Prid:	f	10	off	
5	nonæ	g	18	Sixt	
6	8	A		Do	
7	7	b	7	Cy	
8	6	c	15	ri	
9	5	d		Lau	
10	4	e	4	Ti	S. Laurentz dag.
11	3	f	12	burt	
12	Prid:	g		Hip	
13	Idus	A	1	Eus	
14	19	b	9	Vir	☉ Solen gaar ind i Jomfruen vdi et kald oc
15	18	c		gi	tørt regen/ oc er et out regen.
16	17	d	17	nis	
17	16	e	6	A	Hunde dagene endis.
18	15	f		ga	
19	14	g	14	pi	
20	13	A		ti	Solen op til 4. 58. m. Neder til 7. 2. m.
21	12	b	3	Ti	Dagen 14 tim. 4. m. Natten 9. tim. 56. m.
22	11	c		mo	
23	10	d	11	Bar	S. Bartholomei. dag. Lad slaa dine Aare paa
24	9	e	19	tho	denne dag.
25	8	f	8	lo	
26	7	g	16	Ruff	
27	6	A		Aug	
28	5	b	5	Col	
29	4	c		Lau	
30	3	d	13	.Fe	Anno 1503: Føddis Køning Christian den III.
31	Prid:	e		Pau	Anno 1524. Bleff Koning Frederick kronit.

DEnne Maanid Augustus sigis aff Keiser Augusto / som bleff kallid hannem til ære Augustus/effter han d i denne Maanid begynte sit Regement / men tilforne hede hun Sextilis det er den siette Maanid aff Martio. Vdi denne Maanid begynde mand at terske huad som tilforne er indhøstit / huørfor da affmallid de gamle denne Maanid i en mandz lignelse med en plegel paa axellen Vdi denne Maanid holler alting op at gro / oc er det en vfruchtsomelig tid naar høe oc korn er vdi hus/ Ja trærne och den gandske iord med vrterne/ere lige som de vare aldelis døde.

Her aff haffue vy 4. ting ad lere.

Først skal vy lere aff denne Maanid naffn Sextilis / det er den siette Maanid fraa Martio/ad den skal vere oß en paamindelsse om det siette tussinde Aar / paa huilcken at alting skal afflade Mennisken at bruge sin sind / Dyrrene paa marcken / Fulene vnder himmelen/ Fisken vdi haffuid at formere sig/ Item kornit och gresset at groe och vexe paa marcken/himmelen at giffue dug och Regn fraa sig / Solen skal icke med Maanen lenger skine paa himmelen / men alting skal ophøre vdi dette siette tusinde Aar/och verden skal nu haffue en ende/och Gud / effter voris Troes bekendelsse / skal komme til dom / at forhøre huor den verden haffuer skicked sig siden hand foer op til himmels fraa hende / om hun haffuer hollid sig erligen vdi hans frauerelse som hun tilforne haffde loffuid hannem / om hun haffuer hørt Gudz ord flitteligen/ oc skicked sig der effther/och icke med en ret forset offuerbrøt hans Mandat / bud oc b-falling. Denne Maanid sigis oc Sextilis at den skal paaminde oß om de sex dage i vggen/ huilcke sex dage Gud haffuer giffuit oß til at tienne oß sielff vdi med retfertighed / med Gud oc æren / effter huilcke sex dage pleger at komme den Siuffuende dag / som vy kaller vor Søndag/ eller vor huiledag / Saa haffuer det sig oc med denne verden/ at hun bleff skabt vdi sex dage / men den siuffuende / vor herrens huiledag eller Sabbatzdag. Huorfor dette naffn *Sextilis* skal nu

lere

lere oc paaminde oss først/som ieg sagte tilforne/ at det siette tusinde Aar er nu i døren hos os/effter schrifftens liudelsse/huilcket dig giffuis tilkēde mez Christi Aars tal/thi vy schriffue nu saa fraa Christi fødzels aar / et tusind fem hundret/halffemssēs tiuffue oc et / och dette tal faller ind paa dette siette tussinde Aar / men for Christi fødzel fraa verdens begyndelsse var forløbne firetussinde aar/leg nu disse fire tusindelaar for Christi fødzel til disse aar/som ere forløbne fraa Christi fødzel hid ind til/da fåger du saa got som sex tusind Aar/paa fire hundret oc 9. Aar ner/hues at dette siette tussinde Aar ellers skal opfillis / men schrifften lerer at for de vdueldis skyld skal dette siette tussind miste nogne Aar /och maa vel ske / en try eller firehundrid Aar / oc hues det icke skeer / siger Schrifften / kand der ingen bliffue salige. Ad werden skal forgaaes paa dette siette tusinde / vil schrifften her aff beslutte/ at ligeruis som Gud skabte verden i sex dage / oc huilede sig paa den siuffuende dag / saa skal verden bliffue i sex tussinde Aar standendis / men strax paa thet siuffuende tusinde skall den haffue en ende. Oc effther di at verden er nu saa ond / fuld med Gudz bespottelsse och vanære / saa ad Gud fanger saa got som ingen ære aff hende / nødis hand til at forkortte dette / siette tussind Aar / oc giøre nu ende paa hende for end vy sielff aff wide. Oc forfare huad vy haffue saaed / det er giørd her i verden / oc huad vy nu i denne siste høst haffuer indhøsted / om vy kund haffue gaffn der aff eller ey. Item ad tage sine børn / som haffue verit hannem lydig / til sig/ och ad straffe alle sine fiender som haffuer forfuld hannem / hans børn oc tienere i denne verden / med euige plage / Ja en vlidelige/ oc alsomstørste forstreckelige plage i helffuidis Ild.

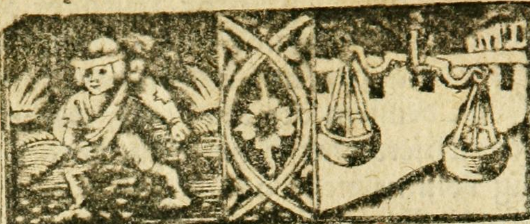
For det andet skulle vy lere aff denne Mand med den plegel i handen / at det er Christus Gudz Søn med sine Ris oc plager/ at effther di vy nu i saa mange Aar fraa voris barndom / oc hid indtil haffuer indsamlet oc indhøstit i voris hierters lade / saa mange groffue synder oc laster / saat at vore hierters lade ære aldelis opfylt med dennem/vden dette gamle korn som er indhøstet/

gamle

gamle synder bliffue vdtresket / vil hand nu komme først med legommelige plager / mez Pestelentze / krig oc orloff / hunger oc dyrtid / at terske oc slaa de groffue synder oc laster aff oss / med rense voris hierters lade / at der kand indføris nyt korn et nyt och gudfrøgtigt leffnit i dennem / oc vdē vy lader denne hans plegel disse pleger gaa os til hiertet / at vy her aff retter och bedrer oss / da vil hand visselig komme med Aandelige plager / Baade at tage sit hellige ord fraa oss / och siden for det giffue oss Pauens lerdom igen / och paa det siste døden och fordømmelssen til euige tid.

For det tredie / skulle vy lere aff denne Maanid / at efftersdi den kallis høstmaanid / paa huilcken der skal indhøstis korn oc grøde aff Jorden / at vy da skulle bede Gud / hand ville giffue oss et timmelige Vederligt dug oc Regn med Solskin / Jordzens grøde och fruchtsammelighed / oc den benedide oc velsigne (oc her hos betencke at mand fanger det icke aff nogē slumpe løcke / men aff den almegtigiste Gudz velsignelsse) at vy arme Menniske kunde fange noget got ind at høste / til vor arme legoms opholt / oc at oppe holle liffuid i voris queg med / och skal Gud her til bevegis at høre vor bøn / da maa vy alt her hos loffue hannem / at hues hand vil giffue oss grøden paa iorden / och hielpe oss den vel i husit / at vy icke skulle misbruge denne hans gaffue / men bruge den hannem til ære och vor fattige Jem Christen til gode och trøst. Men huor det gaar til / naar Gud giffuer oss fruchtsomelige Aaringer / giffuer forfarenhed vel tilkende / at de som Gud haffuer giffuid nock enthen seller de det vd paa det dyriste til de nodtørfftige oc fattige / eller de lader aldrig aff at brygge / giøre gille oc gestebud / drycke oc fraasse natten med dagen emedens de haffue et korn igen / indtil at de icke haffue det de kunde enthen selffæde / eller hielpe den fattige med / eller at kaste i iorden igen naar den tid kommer / saa at Gud fanger liden tack for sin laan / och den fattige fanger liden hielp. Monne icke Gud haffue Aarsaagen ock til / at giffue dig lidet eller slet inthet et andet Aar? For det fierde skulle vy lere at ligeruis som alting lader aff at gro naar hø oc korn er i huse / saa skal oc alting ophøre paa denne dag naar den rette Treskere kommer / oc denne siste høst er for handen / ad her skal nu ickr mere predickis / brugis laug oc Ret / saaes eller høstes / men skal vere en euig huiledag for alle Gudzfrøgtige menniske / vdi glede oc herlighz mez Christo i himmeriges Rige til euig tid / huilcken vnde oc giffue oss Gudsfader ved denne samme sin Søn Jesum Christum vor herre / Amen.

Tordner det i denne Maane / da bemercker det et got Korn Aar / oc en Mands død / siger Leopoldus.

Solen op til 5. 28. m. neder til 6. 32. m.
Dagen 13. tim. 4. m. Natten 10. ti. 56. m.

Maanidz Dagene:	Nomenclaturæ	Søndags Bogstaff	Gylden tallet.	De vrørlige Fester.
1	Cal	f	2	E
2	4	g	10	gi
3	3	A		di
4	Prid:	b	18	um
5	non:	c	7	Sep
6	8	d		ha
7	7	e	15	bet
8	6	f	4	Nat:
9	5	g		Gor
10	4	A	12	gon
11	3	b	1	Pro
12	Prid:	c		ti
13	Idib.	d	9	que
14	18	e	17	Crux
15	17	f		Nic:
16	16	g	6	Eu:
17	15	A		Lam
18	14	b	14	ber
19	13	c		ti
20	12	d	3	que
21	11	e	11	Mat
22	10	f	19	Mau
23	9	g	8	ri
24	8	A		ci
25	7	b	1	us
26	6	c		&
27	5	d	5	Da
28	4	e		mi
29	3	f	13	Mich
30	Prid:	g		Hier.

Dag oc Natt lige lenge.

☉ Solen gaar ind i Vecten / vdi et varmt oc vaadagtid tegen / oc er got tegen.

Solen op til 6. 19. m. neder til 5. 41. m.
Dagen 11. tim. 22. m. Natten 12. tim. 38. m.

Anno 1537. Bleffue der 7. Euangeliske Superintendenter ordineret i Kiøbenhaffn.

Anno 605. lod Sabinus Pawe den siste Romerske Bisp och første Pawe forordinere Klocker i Kierckerne.

SEptember sigis fordi den er denne Siuffuende Maanid fraa
Martio. Vdi denne Maanid endis Sommeren med hø-
sten / oc her begyndis Vinteren. Oc affmalede de gamle hende
i en Mandz lignelse/som gick med en kurff i handen til ad opsam-
cke vdi fruchter Eble oc Vindruer for end den kaalle Vinter skul-
le offuer falle dennem.

Her aff haffue vy try ting ad lære.

Først skulle vy lere at betencke huad gode vy haffue hafft aff
den gode warme Sommer/som er at hun haffuer off frembaaret
gresset / herlige deilige vrter med sine blomster / herlige deilige
vindruer oc hin gode korn / haffre / huede / Byg / Ertter / os
Boghuede til huilcked ad Gud nu i høsten haffuer giffuet off et
god timmelig vederligt/ad vy haffue fanget det indhøstet i vor
lade / och kunde det nu nyde oc bruge til vor liffuis ophold / for
huilcked vy skulle tacke den euige Gud / oc findis hannem forsaa-
dan sin velgierning lydige aff ganske hierte / at hand i lige maa-
de / et andet Aar / om vy hellers leffue saa lenge / wille vere hos
os med sin velsignelsse / oc forhielpe off det / aff sin naade / til sin
rette moenhed / oc vskad i husset / paa det ad naar den kaalde v-
fructsommelig Vinter kommer / vy da kunde haffue voris føde.

For det andet skulle vy lere / ad ved denne varme Sommer
forstaaes det hellige Euangelium som tilfører off saa meget go-
de Gudz faders venskab / syndz forladelsse / oc her med forskaffer
off gode Aaringer / fructsommelighed om Sommeren/ med korn
och grøde / vdi høsten moenhed/ Beuarer det fraa frost oc kuld/
at det bliffuer intet at skade / och dette sker alsamen helst fordi
mand haffuer anammid det hellige Euangelium / hører det mz
flid/ opsancker aff det / nu i en prædicken / nu i en anden herlige
deilige oc trøstelige sentētzer/gode Raad/formaning/oc lerdom/
oc sticker voris ganske liff oc leffnit der effter / det beste Gud gif-
fuer off naade til. Saa sigis Euangel. en ret varm oc fructsome-
lig somer/som varmer voris kaalde/ forfrosne steinhierter mz sin
krafft/giør off løstige oc glade til at prisse Gud/ vdspreder sig som
en ret fruchtsommelig sæd i Menniskens hierter / oc giør mange-
foldige

foldige fructer / Baade til at tienne Gud / elske hannem / fròcte hannem / oc elske vor neste / Sammeledis at lide oc taale huad Gud oss paa legger i denne verden / men hues vy icke ville annamme det hellige Euangelium / høre det och elske det / da er befrøgtendis ad her vil bliffue en ond høst aff / det er vy fanger icke stor strøst i denne verden emod denne kaalde vinter / som er emod Gud faders vrede / och adskillige fristelsser och plager som følger gierne med Gudz vrede. Thi ad huor det reine / klare / och hellige Euangelium icke er / der er Gudz vrede / der er pestilentz / krig / Blodstørtning / Blindhed / sorrig / genuerdighed / Jordens vfruchtsammelighed / dyre Aaringer / hunger och tørst / oc den euige død oc fordømmelsse / Y den mand annammer Euangelium / det gierne hører / elsker / och retter sig der effter Thi ligeruis som forfarenhed giffuer tilkende / at om Sommeren naar folck seer at Gud lader gresset smock gro / kornet vil haffue sin frem voxt / och alting paa iorden skicker sig vel til et got Aar / bliffue de vtacknemmelige emod Gud / tencke icke ad det er en Gudz gaffue / men besinder intet saadant / menendis ad det er naturligt / Jorden giffuer det vel fraa sig enten vy sørger der for eller ey / Enten vy gaa til kircke / eller vy ere der fraa enten vy bede Gud der om icke / Enten vy leffue vel eller ilde / huor aff Gud for aarsagis til vrede / foruender strax vederliget / Giffuer tørck der vy haffue regn behoff / giffuer kuld der vy haffuer varme behoff / saa ad de icke smocke grøde / for vor vtacknemmelighedz skyld / begynder ad foruende sig til vfruchtsommelighedz / Jorden bliffuer haard som en stein / kornit blegner som det skulle vere moent oc dog er icke andet end Solheste / fortørcked och frofrosset / oss til skade vløck och stor forderffuelsse. Saa siger ieg gaar det och nu til i denne Varme Euangelij liusis Sommer. Ad effter Menniisken see ad Euangelium er offuerflødig / nu i denne Naadens tid / hos dennem / ere de ked aff det / forglemmer Gudz velgierninger ere vtacknemmelige emod Gud / giffuer lidet agt der paa / ad der er / en saadan dyrebar Skat sam det er / men meener / ad det bliffuer vel hos dem enten de leffue vel eller ilde /

Enten

Enten de høre det eller icke/Enten de anamme det eller icke/ Enten de bede Gud der om eller icke / huor for Gud nødis til ad tage denne himmelske sæd fraa oss/ och lade oss/ for vor vlydighed skyld / lide den Aandelig hunger paa vor arme Sielle / fare och treffle i mørcked effter den rette vey til liffuid och kunde den icke finde / men hen føris i mørcked / paa den onde fordømmelige vey til den euige død Enten monne det nu vere beder ad frøgte Gud/ vere tacknemmelige emod hannem /elske och dørcke hannem/bede oc paa kalle hannem Annamme hans hellige oc salig giørendis Euangelium /det høre/ elske/ och skicke vort leffnit/ der effter oc bekomme alt got i denne verden huad vy haffue behoff paa legom och Siels vegne :/ Eller foragte Gudz ord/vere Gud vlydige for vtacknemmelige/leffue i adskillige synder oc laster / och bekomme igen vtimmelig vederlig/ jordzens vfructsommelighed Gud faders vrede/som ingen Creatur kand lide eller taalle meste det saliggiørendis Euangelium/ oc bliffue euindelige fordømmit:

For det tredie skulle vy nu lere aff denne mand med den korff ad opsancke vindruer i før end den kalde vinter kommer / at vy nu i naadzens tid emeden Gud er hos os med sit saliggiørendes Euangelio / opsancker i vor korff/det er i vor hierter vindruer/ Gudz Euangelij trøstelige sententzer / nu aff en prædicken / nu aff en anden/før end den store Gudz vredis vinter oc kuld kommer/ faller oss for vore mange och groffue synder skyld / thi synder du meget och liget retter dig igen / da mattu vist foruente dig / ehuo som helst du est/ eller vere kand/Gud faders vrede med al timmelige och legommelige plager. Men giør du en aluorlig pænitens/retter dig emod Gud och skyr alle synder och laster/ da bekommer du Gudz naade med al timmelige och euige gode. Vnder huilckid forstaars Jordzens frucht sommelighed til legommit / oc Euangelium til Siellens føde oc paa det siste effter dette liff det euige liff/ huilcket vnde och giffue oss Gud fader ved sin kiere Søn, Jesum Christum vor herre / Amen.

Octo-

October Sædemaanet.

Tordner det vdi denne Maanet/ da siger Leopoldus/ bliffuer det stor storm oc wveder / med liden grøde oc frucht.

Maanedz dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Nyßens tallie.	Detzorlige Fester.
1	Cal.	A		Re
2	6	b	10	mi
3	5	c	18	ge
4	4	d		Fran
5	3	e	7	cis-
6	Prid.	f	15	ci
7	non.	g		Bir
8	8	A	4	git
9	7	b	12	Di
10	6	c		Ger
11	5	d	1	ad
12	4	e	9	de
13	3	f		que
14	Prid.	g	7	Ca
15	Idus	A	6	lixt
16	17	b		Gal
17	16	c	14	li
18	15	d		Lu
19	14	e	5	cas
20	13	f	11	&
21	12	g	19	vnd:
22	11	A		in
23	10	b	8	Se
24	9	c		ue
25	8	d	16	Cri-
26	7	e	5	spi-
27	6	f		ni
28	5	g	13	Si
29	4	A		mo
30	3	b	2	The
31	Prid.	c	10	Qui.

Solen op til 6. 48. m. neder til 5. 2. m.
Dagen 10. tim. 4. m. Natten 13. ti. 56. m.

☉ Solen gaaer ind i Scorpionen vdi et kald oc veskefuld tegn/ oc er et ont tegen.

Vinter natten.

Solen op til 7. 37. m. neder til 4. 23. m.
Dagen 8. tim. 46. m. Natten 15. tim. 14. m.

Simonis & Judæ.

Anno 1589. Kom Frøiken Anna Kening Fredericks den II. daatter hid til Oslo den 26. Octobris aff Modbør/ Thi ellers skulle hun haffue verit til. Skotland.

DEnne Maanid sigis October fordi ad det er den ottende Maanid fraa Martio / det er fraa Mars Monnid.

Denne Maanid begyndis gierne varm / oc ender sig gierne med kuld oc frost. Huorfor da affmaled de gamle hende vdi en Orms lignelsse som smigrer och locker med hoffuedet / oc stinger med stierten.

Her aff haffue vy try ting at lere.

Første skulle vy lere / aff denne Maanid bemalling ad de gamle haffue affmalad den i en orms lignelsse giffue de her med tilkende / huorledis ad Dieffuelens natur er / som er denne / ad før hand kommer folck til ad synde / da locker och smigrer hand for dennem / giør synden saa varm / løstig oc sød for dennem / ad de frygder oc gleder sig emod hende / saa de haffue icke roe nat eller dag før end de fanger giort dieffuelens vilge / men naar de haffue den fuldkommit / Stinger hand mz stierten / det er giør dennem synden saa leed oc vederstyggelige / at de gidder icke seet den for øgnene / som de haffue bedreffuit synden med. Item giør synden saa groff oc stor at de aldrig forventer sig nogen naade hos Gud.

Exempel haffue vi vdi, Amon Dauidz Søn huilcken hand giorde saa varm oc begerlig til sin Søster / ad hand brende aff syndens velløstendis ild / saa hand fick ingen roe nat eller dag / før end hand fick sin vilge med hende. Men der hand nu haffde krencket sin søster / giorde Dieffuelen hender saa leed oc grum at hand ender sin velløstis varme med en suar frost oc kuld / det er med en bange oc bedrøffede conscientz / hans søster bleffuer hannem strax saa vederstyggelige for / ad hand gidder icke seet hende lenger hos sig / kommer sin dreng til ad støde hende vd aff dørren : Och selff sidder bange oc skamfuld / oc bekommer en ond løn her for / saa hans broder Absolon et lidet her effter / lader sit folck slaa hannem ihiel.

Exempel er och i Juda och i Cain / huilcke / effter Dieffuelen hadde locket dem til at synde / fører i en bange samuittighz

och paa det fiste i fortuillelsse om Gudz naade. Saa handler alt Dieffuelen med Mennisken och besynder lig med dennem / som hannem ad liuder / huorfor skal denne Maanid lere oss dieffuelens natur och paaminde oss / ad vy bede Gud om naade / hand naadeligen vil beuare oss fraa hans fristelser.

For det andet skulle vy lere aff denne Orm / ad ligeruis som en Orm locker och smigrer fore til / och stinger bag til / saa er der mange Menniske som haffue samme natur vdi sig / och ere ret Dieffuelens lemmer och Stalbrøder / Som giffue en gode och søde ord aff en Dieffuels edders hiertte vdi øgnene / ad de kunde bedrage ham / men naar de haffue hørt en vd och fanget hans mening och forset fraa hannem / saa vede de ad stinge med deris orme stiert paa baggen / Baguasker och fortaller / och med fører sin neste vdi stor skade och vløcke. See dette er ret en Dieffuelske art / natur / oc gierning / huilcken Gud vil straffe / lige saa paa dennem / som hand giorde paa Dieffuelen / ad for skude dem fraa sit andsicht aff himmelen ned i helffuedis affgrund / der ad vere med sin stalbroder til euige tid / och med alle falske och forredelige kroppe / vden de vdi tide retter och bedre sig.

For det tredie skulle vy lere icke ad efterfølge denne Maanid i det hun begynde vel oc løgter ilde / at vy icke begynde vel med et Christelige leffnit / ad vere flittig en tid lang ad thiene Gud oc skyr synden och siden lader ilde aff / saa vy giffue oss fraa Gud: Men naar vy haffuer begynt et got Christelige leffnit / skulle vy biffue der ved indtil vor endelig / saa bekomme vy ærens krone med alle helgene / huilcked vnde oss Gud ved sin Søn Jesum Christum vor herre / Amen.

Nouem-

Nouember Slagtemaanid.

Tordner det i denne Maanid / da bliffuer det et got forn Aar / oc got løcke hos folck.

Maanidz dagen.	Nomenclaturæ	Sondags Bogstaff.	Gylden tallet.	Deres forlige Fester.
1	Cal:	d		Om
2	4	e	18	ne
3	3	f	7	No
4	Prid	g		uem
5	non	A	15	ber
6	8	b		ha-
7	7	c	4	bet
8	6	d	12	vil
9	5	e	1	The
10	4	f	9	o
11	3	g		Mar
12	Prid:	A	17	tin
13	Id:b.	b		Bric
14	18	c	6	ci
15	17	d		j
16	16	e	14	que
17	15	f		post
18	14	g	3	hæc
19	13	A	11	E
20	12	b	19	li
21	11	c		Præ
22	10	d	8	Ce
23	9	e		Cle:
24	8	f	16	Chry
25	7	g	5	Ca-
26	6	A		char
27	5	b	13	quo
28	4	c	2	que
29	3	d	10	Sat:
30	Prid:	e		And

Alle helges nis dag. Solen op til 8. 6. m. neder til 3. 54. m. Dagen 7. ti. 48. m. Natten 16. ti. 12. m.

Udi denne Maanid er got ad bade. Det er icke got ad gaa fastendis vd aarlig om morgenen.

S. Mortens dag.

☉ Solen gaar ind i Skytten / i et varmt oc tort tegen / oc er it got tegen.

Solen op til 8. 46. m. Neder til 3. 14. m. Dagen 6. tim. 28. m. Natten 17. tim. 32. m.

Anno 1589. den 19. Nouembris / kom høgborne Første Kong Jacob hid til Oslo aff Skotland / til Frøicke Anna / som var tilforne troloffuid med hannem / Oc stod deris Brøllup her i Oslo den 23. Nouemb. Och droge de her fraa den 22. Decemb. til Kiøbenhaffn.

DEnne Maanid sigis Nouember fordi ad hun er den Niende Maanid fraa Mars Maanid. Denne Maanid pleger altid ad føre stor frost oc kuld med sig / huilcken Mennisken er meget skadelig vden de tage sig vare for hende. Denne Maanid affmalede de gamle i en mandz lignelsse med en kiep i handen som søgte i skougen paa alle træer ad nedslaa Aggerne til Suin ad gøde med / Thi vdi denne Maanid fødis Suin / ges oc andet quæg huad man vil gøde paa.

Her aff haffue vy try ting ad lere.

Først skulle vy lere ad ved denne Mand som søger effter aggerne ad gøe sine Suin med / forstaaes Dieffuelen / huilcken nu i denne siste verdens tid søger effter alt det hand kand bedrage oc besuige oss med / och dette see vy / almindelig gierne ad skee paa denne Aars tid naar mand haffuer laden fuld / Item Spisse kammeret och kelleren fulde / da giør den største part aff Mennisken intit andet / end slemmer och demmer / dricker och fraasser / fyller och propper sit legomme lige som et andet Suin ad gader streder och rendestein ere lige saa vel deris som en Suins seng / vdi huilcke de ligge oc søle sig / Ja velter sig fra en side til en anden / lige som det maatte vere vdi en Suine læger. Monne icke dette vere et herligt leffnit ?

Ligeruis oc / som mand setter et Suin ind paa Stien / gierne i denne Maanid / ad gøde / fyller troet for dem fuld op / ad de oc kunde opfyllis / saa giør och nu i denne Maanid gierne (naar de hafue fanget fat paa herrens laan) hine rette ølgecke / fraassere / och drancker / tager sig intet andet for fraa morgenen och indtil afftenen / Ja end natten med offuer / end fraasse och dricke / Skencker fuld for huer andre / kommer huor andre til ad dricke slet vd / Ja ad det vore end en Maalekande / ad de kunde i saa maade opfylle huer andre / oc bliffue lige som Suin. Dissligist och som at Suin naar det er fuld / kaster sig ned vd med Suine Troet lige som det var død / saa giør oc saa hine drancker och fraassere / kaster sig ned ved / eller vnder bordet bliffuer der liggendes

gendes som en død knub. Oc som et fuld Suin agter inthet/om hun end giør sig vren som hun ligger / saa giør icke heller hine Sølhalser/ drancker och ølgecke/ om de end/ med ære sagd / begør sig / Spier / eller i andre maade holler sig vbequemmeligere en best end et Menniske/ och haffuer Dieffuelen giord denne synd saa sød / och saa almindeligen eblant alle Mennisker / ad hand med Drockenskab oc fraasserie haffuer indtaget alle Menniskers hierter/ ad de huercken heller det for nogen synd ad flemme och demme/ stedze oc altid / men holler det for en kortville/ Icke heller for nogen skam oc vanære/ saa skendeligen och vtuchteligen ad forholle sig i sin drockenskab / ja meget vmfletteligere end et vfornunfftige best. Och er dette en aff de tegen som skulle sees fordommen i disse siste dage.

For det andet skulle vy lere ad naar et Suin er vel goet / da pleger mand gierne ad dræbe det: Saa giør oc dieffuelen med saadanne drancke re oc fraassere/ad naar hand lenge haffuer skencket fuld for dennem / haffuer vel fædet dennem/ slaar hand dennem ihiel / Somme i en / oc somme vdi en anden maade / saa de ønckelige paa deris drockenskabs Stie om komme och miste liffuid/ ad hues de haffde hollid sig fraa dieffuelens drøcke Stuffue maa vel ske / de haffde icke saa snart mist liffuid / och endog ad somme vnder tiden kand vndkomme der fraa med dette timmelige liff/ dræber hand dennem dog paa det siste i deris Conscientz med en bange Samuittighed / vdi huilcken hand lader dennem forstaa / at de ere icke skabte aff Gud til et saadant Suine leffnit / men til at øffue sig i det Gud kunde komme til ære / hand obner da deris hierter / forstand oc øgne/ad de kunde befinde och see huor skendeligen de haffue fortærit deris ongdom med et saadant ont leffnid/med huilcket de haffuer forglemd al Gudfrøgtighed/først ad giøre sin bøn til Gud/huilcket saadanne Sølhalssere icke kunde giøre. Thi om afftenen naar de legge sig da soffue de strax som et Suin/oc om Morgenen naar de opuogne/da brende de saa ad de icke kunde ligge / men springer aff sengen oc søger ølkanden/oc i saa maade forglemmer morgen bønnen / saa ad Gud

haffuer ingen ære aff dennem huercken om afftenen eller om Morgenen / Naar Dieffuelen haffuer nu dreffuid det saa vit med dennem / Begynder hand da ad prædicke / ydermere for dennem i deris Samuittighed och giffuer dennem dette ind / see huor slemmelige haffuer du offuerbrøt alle Gudz bud / saa atdu med denne din Suine leffnid haffuer icke hollet et aff dennem / du haffuer foragted Gud / du haffuer hafft ølkanden kierer end hannem / du haffuer slemmelige misbruget hans n[illegible] / hans død och pine / du haffuer lidet eller inthet vaaret [illegible] ier[illegible]en / du haffuer veret din øffrighed / dine foreldre / din tugtemestere / din Sielesorger moduillige oc vlydige for / du haffuer hadet / oc skendeligen ja forredelige i drockenskab drebet din neste du haffuer bedreffuid vkyskhedz synd / oc vdi mange maade forarget din neste / saa at du est en ret fordømpter Menniske for Gud / oc til euige tid for bandet / saa her er ingen naade ad foruente hos herren. See naar det kommer saa vit oc lang bort med dig arme drancker e / saa er her intet du kand haffue trøst aff / thi du haffuer mere øffuid dig ad løffte oc lette ølkanen / end ad løffte bønen eller handen til Gud / eller løfft dig op aff den warme Suine sæde ad gaa til kircken / høre Gudz ord / oc lere der noget aff / som Gud kunde kome til ære / oc dig til et Christelig leffnid / oc til salighed / her haffuer sædet paa i langtid / fanger med sig til helffuede / en fxd Steg.

For det tredie skulle wy nu lere aff Dieffuelens bedragerie / ad wy vogte os wel for hannem / effter saa som den hellige Petrus raader os / Thi hand soffuer icke nat eller dag / men løber omkring fraa en til en anden / huem hand kand bedrage / Vogte dig derfor for Gudz / oc din egen salighedz skyld / hand kommer wel oc skiuder en ind / See / kom hid her er saa herlige got Tyskøl sal / kom oc drick dig en rus til / jtem her er smocke quindfolck etc. Her skal du vogte dig oc søge hen til dine budord / oc see her du finder ded der / ad nu maa dricke dig drocken. Bedriffue hor / foragte Gudz ord / Bryde Sabbathen / Slaa din neste ihiel / eller i nogre maade vere vlydige / oc effter du det icke kand finde der / saadant dig ad maa tilstedis / skal du strax fly hen til din fader vor / oc bede aff hiertet. Min kiere himmelske fader før os icke i fristelse / men fri os fraa det onde / som dieffuelen wil os paa føre. Du kand dette wel gøre / thi det er Riget / Magten oc herlighed der fraa euighed til euighed / Amen.

Des

Tordner det i denne Maanit / da bemercker det et got Aar / oc fred med Samdregtighed eblant Folck.

December Christmaanid.

Maanitz dagin.	Nomenclatur.	Sontags Bogstaff.	Gylden tallit.	De prørlige Fester.	
1	Cal	f	18	De-	Solen op til 9. 0. m. neder til 3. 0. m.
2	4	g		cem	Dagen 6. tim. 0. m. Natten 18, ti. 0. m.
3	3	A	7	ber	
4	Frid.	b		Bar	
5	Non.	c	15	ba	Vdi denne Manid er det farlige
6	8	d	4	Ni-	ad gaa meget vd om natten.
7	7	e	12	co.	
8	6	f	1	Con	Mariæ vndfangelsis dag.
9	5	g		An	
10	4	A	9	&	
11	3	b		al-	
12	Frid.	c	17	ma	O Solen gaar ind i Steinbucken i et kald oc tørt
13	Idus.	d		Lu-	Sol oc er et ont tegen.
14	19	e	6	ci	hverff.
15	18	f		a	
16	17	g	14	San	
17	16	A	3	ctus	
18	15	b		ab	
19	14	c	11	in	
20	13	d	19	de	Solen op til 9. 2. m. neder til 2. 56. m.
21	12	e	8	Tho	Dagen 5. tim. 52. m. Natten 18. ti. 8. m.
22	11	f		mas	
23	10	g	16	mo	
24	9	A		do	
25	8	b	5	Nat	Juledag.
26	7	c	13	Step.	
27	6	d		Io.	
28	5	e	2	Fu.	De vskyldige børns dag.
29	4	f	10	Tho	
30	3	g		mæ	
31	Frid.	A	18	Syl.	

Anno 1559. Vant Kønning Frederich den II. Dytmerske land.

Anno 414. Bleff Rom oc gantske Italia vundet oc indtaget aff Danske Mend.

DEnne Maanid December er den thiende maanid fraa Mars Maanid. Och er denne Maanid en ende paa høsten / oc en begyndelsse til vinteren / vdi huilcken mand kand en føge an⸗det giøre | end beueffne sig emod frost / och kuld / och holle sig inde i Varmen / och er denne den siste Maanid i Aaren / Ja en ende paa det gamle Aar / oc en begyndelse til et nyt Aar. Vdi denne maanid lader mand aff at slagte / Huorfor da affmalede de gamle denne Maanid i en Mandz lignelsse med en øre i handen / som lette ved op / ad ville nu foruelle oc koge det hand til forne haffde slagtet.

Her aff haffue vy try ding at lere.

Først skulle vy lere ad effterdi denne Maanid er enden paa høsten / oc en begyndelsse til Vinteren / da skal den oc vere en paa ende de groffue oc slemme synder vy haffue her til dags ind⸗høstet oc indsamled i vore hierter / at den kalde oc vlidelige Gudz faders vredis Vinter / skal icke begyndis eblant oss / oc hues vy icke nu lader vore onde syndige leffnit med denne høst ende sig / da vil her visselige begyndis en vlidelige Vinter med al vløcke. It. den skal oc paaminde oss ad det er nu snart ad ende mez den⸗ne vgudelige verden / som haffuer indhøsted alle de synder oc la⸗ster et Menniske kand optencke och haffue alle huser / alle Byer / oc steder / alle landzbyer / alle vinckler oc vraaer fulle oc opfyl⸗te med dennem / saa ad baade deris høst och Slagterie haffuer nu en ende / det er / ad der er nu icke flere synder til / eller andre ad de knube bedriffue vden / de som de haffue bedreffuid / och icke kand Dieffuelen nu heller optencke andre synder / med huilcke hand kand slagte Mennisken / saa ad hans slagterie fanger nu en ende / och kommer nu Vinteren i døren / det er / Gud Fa⸗ders vrede / med timmelige och euige plager / vden vy fuld vel beueffner oss der emod med Gudz ord / med Bønen / och et nyt leffnit / det er vden vy nu afflader ad synde / det vere sig huad synd det kand vere / som vy finder Gud haffuer forbodet i sine helli⸗

hellige x Bud / och vy giør det som Gud i somme Bud biuder och befaller. Da vil hand lade sin vlidelige vredis vinter offuerfalle oss / det er / hand vil baade her straffe oss med timmelige skam och skendzel / med al vløcke / paa iorden / och vore legomme / oc hisse med euige død oc fordømmelsse / vden vy nu med denne høst lader disse vore onde syndige gierninger ende sig / och nu her effter i det vy haffue forseet oss / retter och bedrer oss igen / Baade emod Gud och Mennisken.

For det andet skulle vy lere / ad ligeruis som i denne Maanid lader alting aff ad gro / och nu er indsamled och indhøsted alt huad mand skal føde sig med / oc folck i denne Maanid holler sig stille inde ad treske oc fortære huad mand haffuer slagtet oc indsamled: Saa skal och nu paa det siste Aar naar Herrens høst begynder / oc ender sig / och hand fanger indsamled i sin lade aff sin høst / alting lade aff ad gro / det er / lade aff ad synde och da skal en huer føde sig aff det hand haffuer slagted och indhøstet / det er fange løn for sin gierning / ad haffuer hand arbedet: kiødet vdi syndige gierninger / da skal hand høste forderffuelssen aff kiødet / men haffuer hand arbedet vdi aanden / det er med et Christelige leffnit / da skal hand indhøste det euige liff. Och paa denne dag skal en huer bekomme lige som hans arbed haffuer verit til / haffuer hand giørt ont / da skal hand fange ont / døden / haffuer hand giort got / da skal hand fange got / liffuid.

Dog skal mand her vede ad mand icke bekommer det euige liff for gierninger skyld / men for Christi død och pinis skyld / och er en ret skenck och gaffue i Christo / som Paulus lerer / thi ligeruis som døden er Syndens sold / saa er det euige liff Retferdighedens sold / oc giffuis alle dennem / som vdi denne verdens / beuiser deris Christelige oc Tro med et got Christeligt erligt Gudfrøgtigt leffnid. Rom. 6.

Huor wist och sand dette er / giffuer vel den Rige Mand / och hin fattige Lazari exempel tilkēde om huilcke vy høre om aaret / den første Sondag effter Trinitatis / oc beschriffuis hoss Lucam i det 16. Capittel / ad den tid den Rige mand haffde fortient

straff

straff/ da fick hand straff / och var ingen omschifftelsse/ och der Lazarus haffde leffuit vel / och ført et got Christeligt leffnit med al tolmodighed/ ad hand i saa maade kunde beuisse sin tro/ och sig ad vere Gud lydige for/ Fick hand och for denne sin tro/ som hand saa beuisse med et erligt leffnid / det euige Liff / Men den Rige mand den euige død / och var her paa med dennem ingen om skifftelsse. Huilcked mand kand forfare aff det suare Gudfader giffuer den Rige mand / der hand vdi den suare vlidelige helffuedis Ild begerer nogen forleskelsse / allereniste en drobe vand som kunde falle yderste aff Lazari finger / och maatte den icke fange/ Och suarer hand hannem saa / Ja betenck myn Søn ad du annammade dit gode i verden (och giorde ingen til gode igen der aff) men Lazarus annammid det onde / nu skal hand trøstes och du pinis / Och her til med er en suellende dyb emellum oss befest/ad de som ville her fraa til eder/kunde icke komme/ oc de som ville fraa eder och hid til oss kunde icke heller komme.

For det tredie skulle vy nu lere ad den stund och emedens Gud giffuer oss tid och rum i verden / ad vy da skulle betencke huorledis vy ere arme / och vselle Mennisske / Jord/ Muld/ ock aske/ arme skrøbelige/ och dødelige Mennisske / der wed sig icke et øyebleck fry for døden / ad wy der for betencke oss fuld vel/ før end vy slaa noget paa/ enthen det kand vere med ord eller gierning / om det maa sker / om vy haffue det i vor x. Gudz bud/ om Gud haffuer icke saadant forbodet/ Om det kand kommer oss til gode.

Gud for alting til ære / oc vor neste til et got exempel / eller det kand vere her emod / paa det ad naar høsten kommer ad vy da kunde med den arme Gudfrøgtige och taalmodige Lazaro ind høste noget got / Och vndgaa den grumme / forferdelige och Vmflettelige helffuedis pøl /vdi huilcken den Vgudelige / Vbarmhertige/ Vmilde och Vchristelige

Rige

Rige mand / med al hiertens bangheđ / Conſcientzens plage / oc legomens ſtore vſigelige pine / maa boe oc vere / Ja bliffue euindelige oc bliffuer aldrig nogen omſkifftelſſe her paa. Dette ſkulle vy wol betencke nu i naadens tid/ om den Rige mand och om Lazaro. Først om den Rige mand / huorledis Gud haffde begaffuid hannem med Mad och øl / godz oc pending / hus och gaard/ høſtru och børn /thiernere oc vnderſaatte / fred och rolighed / karſkhed och ſundhed. Ad hand ſkulle haffue verit from oc god her aff / hiolpet med ſit godz oc pendinge til ad frofremme Gudz ære med/ſom var ad Gudz ordz tienere kunde haffue deris vnderholding / Kierckerne/ Gudz hus och Tempel kunde haffue bleffuid bygget / och hollet ved magt Schollerne kunde med Scholedegnerne haffue haffd ophold / oc de andre fattige folck/ hus arme / med andre gamle vdſlebne folck / och de ſom nødis med arme Scholedegne ad dage deris føde for huer mandz dør/ ſom Gud haffuer i lige maade begaffuid med dette timmelige gode. Men hand giorde det icke / hans Rigdom brugde hand til drockenſkab och fraadzerie / ſaa hand kledde ſig førſt offuer al maade / giorde gilde och geſtebud huerdag / drack ſig fuld / oc leffde ſom en andet Suin / hand kunde icke lide fattige folck Gudz lemmer/ad de ſkulle faa et ſtøcke been aff hans tallercken/ Men hans hunde kunde hand vel lide ad de finge de beſte ſtøcker paa faddet var / hand ville icke vnde dem iorden ad ſidde paa/ men ſende ſine drenge vd med en kiep eller Suebe at driffue dem bort ſom et andet Eſele oc beſt / huilcked mand maa ſee paa den fattige Lazaro.

Huad hand haffde ad ſelge forpranget hand vd paa det allerdyreſte / vor vretferdig baade i handel och vandel. Kircken ſkøtte hand intet om enthen ad ſøge eller haffue om hu hun kunde bliffue bygget / Men pøntzede der paa huorleis hand kunde fange det geiſlige Goetz fraa hende ad opholle ſit hus med. Præſterne beſpotte och forhonit hand/ ville heller høre och føde hunde / end høre och føde en preſtmaand. Hand alri.g giorde ſin bøn til Gud / ſom icke var vnder/ thi om afftenen gick

hand fuld i seng/och soff strax / om morgenen brende hand aff det hand haffde drocket/och søgte strax hand vognet effter ølta-kannen / som och gierne alle giører/ som idelige dricke med denne Rigemand. Hand idelige sør och bandet var altid vredagtig/ ad tallede en et ord hannem emod/ var intet andet end hand i haar och kniff och liffuid. Hand lod sig heller nøge med sin egen quinde / men tog andre huor hand kunde. Hand wiste lack och lyde til huer mand. See dette vor hans øffuelser her i verden/ men hør huad hannem vederfor for denne hans vgudelige leff-nit. Lucas hand beschriffuer / ad hand døde och bleff begraf-fuen i helffuede i vdi euige pine / fordømmelsse och plage. Huor hand føler den dag i dag er / sin begraffuelsse i helffuede / en ret-ferdig formaledidelsse/ som laugen i hans velmagt bad ham tage sig vare for / en fuldkommen Gudz vrede / som ingen kand taal-le / och maa dog vere hos den / En euige forskreckelse oc kand aldrig gledis.

Saa er denne Rigemand / och bliffuer men verden staar den-ne onde oc forgifftige verdens bellede / vdi hues sin regnerer dag-lige saadanne onde misgierninger som er mand foragter Gud oc sin Neste / onde løst och begeringer/ voragtelsse i synden / och ingen betenckelsse paa det euige liff och salighed.

Huorfor da vil det tage lige en saaden ond e de / som med den Rigemand / vden denne blinde verden vender sig om fraa det onde. Och til Gud / och giører got den stund Gud giffuer karskhed och sundhed/ fred och rolighed. Om Lazaro siger Lucas / ad det skede / ad den arme Betler Lazarus døde / och bleff baaren aff de hellige Engle vdi Abrahams skød / det er i Himmerige.

Denne Lazarus var from och Gudfrøgtig / voctede sig for ad giøre ont / och dennem ham giørde ont elskede hand mere end hadet / hand giorde sin bøn altid til Gud / Gick gierne til kier-cke / oc naar hand vndertiden fick nogen rig almisse /delte hand det gierne med de arme / hand leffde ret et Christelige och erlige leffnit/ huorfor bekom hand och en Christelige och gledelige død.

Saa

Saa er denne arme Lazarus den Christen kierckis rette Billede vdi hues hierte och sind/er en ret Gudz kundskab och bekendelsse/en ret Christelige tro/huilcken som forlader sig allene paa Christi fortiennistе/død och pine/ad vere en fuldkommen betalling for alle verdens synder. Oc haffuer en ret Christelige taalmodighed vnder kaarsset/til ad lide och fordrage huad Gud paalegger/disligist och forhaabning om det euige liff/med en ret paakallelsse/och en rolig Samuittighed i Gud.

Huilcken endog/forhendis armod/siunis slet foragt och forskot aff verden/haffuer hun dog sine fattige venner/den Rigemandz hunde/och de hellig Engle som giør hende til gode/huilcke ere fattige Christne foragtede och forsmaade med hende/som lesker hendis bedrøffuelsse/oc i saa maade hielpis och beskermis aff Gudz vnderlige forsiun.

Saa er dette nu vor siste Lerdom och formaning at vy vdi tide staar aff saadanne synder/som ere bedreffne aff den Rigemand/forhuilcke hand maatte Springe vdi helffuede/och leffuer Christeligen/erligen och tuchteligen med den fattige Lazaro. Thi vy vdretter indet andet med vor onde leffnit/end vy operrer Gud/til ad/i lige maade forskiude och fordomme ossi helffuede med den Rigemand.

Och ligeruis som dette gamle Aar ender sig i dennne Maanid/saa skulle oc vore gamle syndige gierninger ende sig med deñe Maanid/och med hende vdlocke alt det vy ved Gud kand fortørnis aff.

Disligist oc/lige som vy effter denne Maanid begynder et nyt Aar/saa skulle vy nu med det ny Aar begynde ny gode gierninger/och med dette gamle Aar laade alle vore gamle gierninger ende sig/ad vy kunde findes i deris tal som hen dø aff verden med Lazaro/och icke med den Rigemand dette vnde oc giffue oss Gudfader Søn oc Helligaand huilcke vere euige ære/Loff oc tacksigelsse aff alle Mennisker fraa nu och til euig tid/Amen.

Alle disse forschreffne Maaneder gipre et helt Aar. Et Aar skifftis i fire tijder vdj.

1. Vaaren.
2. Sommeren.
3. Høsten.
4. Vinteren.

Om huilke ieg vil nu her effter noget talle. Oc først

Om Vaaren.

Vaaren begyndis den 10 Martij/ Naar Solen gaar ind i Vederen/ oc gjør dagē med Natten lige lang/ oc kallis æquinoctium Vernum. Thi ligeruis som en Veder huiler sig lige meget paa huer side. Oc gjør icke den en huiling lenger end den anden / som forfarenhed lærer/ Saa sigis oc Solen i Vederen/ att gipre dag oc Nat lige lange. Vaaren haffuer iij. Maaneder vnder sig/ som ere.

Martius —— Tormaanid
Aprilis —— Faaremaanid
Majus —— Maymaanid.

I. Vdj Martio den 10 dag/ som før sigis/ gaar Solen i Vederen vdj et varmt oc tørt tegen/ oc er it got tegen som hører hen til ilden. Vdj Vederen er got at handle med store Herrer/ Er gaat at vandre/ Er gaat at kiøbslaa/ Er gaat at arbede i Ilden. Merck disse Rim.

Du holt dig warm oc offte bade/
Men vin oc Venus gjør dig skade.
Mars vstadig veir gjør/
Der med stor kranckhed oss tilfør.

II. Vdj Aprili den 11 dag gaar Solen ind i Oxen/ vdj et kalt oc tiurt tegen/ oc er et Ont tegen/ som hører hen til Jorden. Vdj Oxen er gaat at giffue sig i Ecteskab/ Er gaat at bygge hus/

Er

Er gaat at kiøbe oc selge/ Merck disse Rim. Om denne Maanid.

Du maa dig kaappe / din Aare slaa/
Din Bug purger/ Spaßere gaa.

III. Vdi Majo den 12. dag gaar Solen ind i Tuillingen/ vdj et varmt oc fuctig tegen/ Oc er et got tegen/ som hører hen til lufften. Vdi Tuillingen er gaat at vandre / Er gaat at kiøbslaa/ Er gaat at arbede i ilden/ Er gaat at sette børn til Schole/ Merck disse Rim om denne Maanid.

Du skalt her skye den hede Mad/
Leffuer Aare slaa/ oc tit dig bad/
Her Monne løst oc Selskab bade/
Nu giør dig Venus ingen skade.

Vaaren sigis paa latine / Ver eller Vigor / det er grønelse eller Verno jeg vdspringer. Thi paa denne tid i disse try forgangen Maaneder begynde trærne at vdspringe oc grønis/ oc Jorden bliffuer bequem til pløgning. Paa denne tid begynder alting at frygde oc glede sig/ helst/ effterdi den brusende vinter stiller sig/ veirit varmis/ Trærne knoppis/ Jorden grønis / Engene blomstris/ Himmelens Sol skiner varm oc klar/ Haffuid stillis/ Fulene bygge rede oc yngles/ Fiskerne i vandet med diuerne paa marken formere sig / Oc alting som i den kaale forganger vinter haffuer siuntis/ at vere saa got som død/ bliffuer nu leffuendis igen oc førnyes / Oc kallis denne tid Vaaren aff de gamle Risus Iouis, Det er Gudz latter/ thi paa denne tid siunis det/ at Gud leer aff os/ oc siunis at vere voris ven i det hand for vor skyld lader saa alting formere/ frygde oc glede sig. Oc er denne tid en ret exempel eller figure til voris opstandelse paa den yterste dag. Thi ad ligeruis som i den kaalde Vinter siunis alle trær oc alle vrter paa marken / lige som de vaare døde/ oc feller da løff oc blomster. Oc dog strax om vaaren/ naar den deilige/ varme oc klare Soel opstiger paa himmelen/ bliffue de leffuendis igen. Trærne fange knoppe/ oc vrterne paa marken fange aff Solens krafft/ blomster: Saa skal det vere med os paa den yterste dag/ At vy som hen

leggis i Jorden i graffuerne / lige som døde knubbe / de slunis lige som vy aldrig skulle kunde fange liff igen / skulle dog aff CHRISTI krafft Naar hand igen kommer paa den dag i et øyeblick fange til liffs igen / forklaris oc fornyes meget herligere end tilforne/som Paulus lærer os til de Corinther. Vy haffue oc et saadant exempel vdj Creaturene/ Som er i Suallen/huilcken om vinteren legger vdj Moser oc Morazer vnder vandet/ lige som hun var aldelis død/ oc fanger dog om vaaren aff Solens krafft til liffs igen/gaar op aff vandet oc iorden/oc flyger strax op vnder himmelen. Lige saa skulle vy som om vinteren ligger i wand vnder iorden strax om vaaren/ det er paa den rette gronelses oc blomsters dag/ som er paa den siste dag/ fange til liffs igen aff dem varme Sol Christo/gaar vd gennem iorden aff graffuerne/ och giffue os op vnder himmelen til vor kiære broder Christum/som med sin opstandelse haffuer forhuerffuet os en euige opstandelse med sig til euig tid.

Om Vaaren haffue vy dette effter følgendis at agte.

Først/haffuer vinterē vaaret meget tør med megen nordē vind/och Vaaren oc meget vaadachtig med regen/ Da vil der vancke om Sommeren kaalde siuger/øgneuerck/oc Buglob/ Besynderlig i dennem som ere meget veskefulde/ Naar det er en suar kaald oc tør vinter/Da bliffue hine tøre veske/aff denne suare kuld/ skarpe/ oc tiurkis: Men bliffuer nu Vaaren vaadagtig med megen regen/ och her til med varm/da opbløddis disse vesker/som kallis humores, och forøgis i Menniskens legome/bliffue offuerflødige och fører stor kranched med sig/hues Sommeren icke bliffuer varm oc saa hed m; Solskin at hun disse vesker kand fortære. Da søger vist kaalde siuger effter.

For det andet//Bliffuer vinteren varm med megen Regen/ vaaren kaald oc tør foruden regn/ da vil der vancke megen skrøbelighed ibland folck/ Och besynderlig ibland fruchtsommelige Quindesolck/ hues legomme aff den varme vinter ere oc varme / huorfor den kuld som kommer om vaaren/kand snarlig tuinge sig ind i dennen oc skader fosterit/ huor aff det gaar mange ilde med. Derfor naar saadan vinter

vinter er/skulle fruchtsommelige Quindfolck icke meget gaae vd om vaaren/ Men bliffue inde oc beuerffue sig vel med ild varme oc kleder i huset ing til denne vaar fuld er offuerstande.

For det tredie/ Da fødis meget blod oc megen vedske i Menniskens legome om vaarē/oc er vaaren tempererit i sin qualiteter/det er smock varm med nogen Regen/da er det den sundiste tid om Aaret/ Men er hun anderledis/ da vil følge megen kranckhed i hende etc.

For det fierde/ Da er vandet om vaaren meget vsund/ Baade for den tiucke damp oc røg som opstiger aff iorden/i det at den tilge eller Jis/som er i iorden nu aff Solens varme smelter sig/ Siden oc fordi at/paa denne tid da øngsler baade ormer oc Padder i vandet/ huor med de det forderffuer etc. Men hues du det vilt bruge/er raadeligt at du det tilforne vel siuder/oc skummer.

Er Martius klar/
April regen har/
Maius kulde suar/
Betyder et got Aar.

Vløcksalige dage vdi disse iij Maaneder / som mand skal vogte sig for.

Vdi Martio er den 1. oc 4. dag.
Vdi Aprili er den 10. oc 19. dag.
Vdi Majó er den 3. oc 7. dag. Men de Syracusaner holte oc den 24. dag for en vløckelige dag/som disse efftersølgende vers lerer.

Martius prima necat, cuius de cuspide quarta est.
Aprilis decima est Vndemis à fine minat
Tertius in Majo lupus est, & Septimus anguis.

Om Sommeren.

Sommeren begyndis naar Solen gaar ind i krabben / som skee then 12. Junij. Oc er da Solen paa det høieste/ oc begynder nu at bøge sig ia lidet oc lidet ned til os igen intil vdi enden i Jomfruen.

Oc effterdj Solen hun er i krabben/ da gaar hun tilbage i krabben til os igen oc icke/ frem thi ligeruis som krabbens gang er til i bage/ saa er oc Solens naar hun kommer i krabbens tegen. Sommeren sigis paa latine æstas aff æstu det er aff hede oc brynde thi den fører mer varme oc brynde mz sig / end vaaren eller vinteren / oc heder fordj som merer alting med sin varme. Sommeren haffuer oc iij Maaneder vnder sig / somere.

Iunius—Skersommer.
Iulius—Ormenaanid.
Augustus—Høstmaanid.

I. VDi Iunio gaar Solen i krabben / oc er Solhuerff kallendis Solstitium æstiuum/ Och er den lengste/ dag och den steckiste nat. Dette tegen er et vaat oc kalt tegen. Vdj krabben er gaat at bade i vand/ Er got at tage ny kleder paa / Men tager mand sig andet ehuad det kand vere/ er inthet gaat etc. paa den 8. Iunij/ faller en dag ind som kallis Medardus. Oc meener en part / at lige saadant vederligt som det er paa denne dag med storm/ saa skal det bliffue siden her effter i fire vgger. Merck disse Rim/

Ed icke kalt / ey lad dig Blod/
Nu er ey varmt/ ey Bad dig god.

Solstitium sigis lige som Solstaar/ thi det lader sig ansee lige som Solen stod stille/ Solhuerff sigis det/ fordi at Solen begynder at huerffue sig om til os igen/ oc gaar nu icke mere høgre op paa himmelen. Oc ere der tuende Solstitia eller Soelhuerff am Aaret/ den ene er i denne Maanid den 12 Junij om Sommeren/ oc kallis Solstitium æstiuum/ Naar det er den lengste dag/ oc den steckiste nat. Den anden er den 12 Decembris som kallis Solstitium Brumale eller Hyemale/ Vinter Solhuerff/ Oc er paa denne tid den korteste dag oc den lengste nat vdj Aaret.

Disse tuende Solstitia eller Solhuerff kommer gierne ved disse tuende dage/ som er ved Viti om sommeren i Iunio. Den anden ved Luciæ om vinteren i Decembri etc. Huilcked dette vers giffuer tilkende.

Venus

Vitus Lucia sunt duo Solstitia.

Paa Viti dag Luci oc saa/
Da monne tuo Solhuerffe staa.

II. Vdj Iulio gaar Solen den 13 dag ind i Løffuen vdj et varmt oc tørt tegen/oc er et ont tegen/som hører hen til ilden. Paa dene tid gaar hunde dagene ind/ den 17 Iulij. oc endis den 20 Augusti. Vdj løffuen er gaat at bygge hus / Er gaat at fløtte i hus/ Er gaat at ligge grunduel/ Men her er ont at tage ny kleder paa. Vdj denne Maanid steckis dagen. Merck disse Rim.

Dig ey purger / dig ey lad slaa/
Ey bade her/ om tu formaa.
Ey vin her drick/ ey frucht du æd/
Salat oc øl brug i den sted.

En part meener at regner det paa vor Frue dag/som faller ind i denne maanid/da vil det regne i 40 dage effter huer andre etc.

III. Vdj Augusto gaar Solen ind i Jomfruen den 14 Augusti/ oc er et kalt oc tørt tegen/oc hører iorden til/ oc er et ont tegen. Vdj Jomfruen er gaat at affuene børn/ Er oc gaat at bygge. Er ont at giffte sig i Ecteskab. Oc er icke gaat at giffue sig til skibs.

Bruge sur Mad/ her oc sur vin/
Fauffn tag ey meget kone din.

En part meener / At S. Bartholomei dag er den første høste dag/ som faller ind paa den 24 Augusti. Oc hues denne er smock klar da skal der komme et got høst veir/ Men er den anderledis/saa skal oc den ganske høst bliffue. Paa denne dag er gaat at lade sig Aare slaa/med try andre tider om Aaret/ huilket disse thuo effter følgendis vers giffue tilkende.

Martini, Blasij, Philippi, Bartholomej
His festis minuas vt longo tempore viuas.

Paa Sancte Berthelmej dag
Ved Mortensmes oc Blasi lag/

 Oc

De Philipdi / du lad dig blod
Aff meget ont du fanger bod.

Bliffuer icke Sommeren ved sin rette temperament / da foraarsager hun kaalde och hede siuger.

Sommeren er den beste tid om Aarit.

Sommerer gjør at Blomsterne vdspringe / och fructen paa iorden Moenis/thi hun med sin warme forarbeder veske i fructerne/ huilcken veske hun med sin hede kaager at den kand groe oc komme til sin rette moenhed / oc vext.

Sommeren føder oc forøger Bierne / och dennem med sine blomster oppeholder och vederqueger / med alle andre Creaturer.

Sommeren giffuer dug aff sig om Natten til at vande / kornit/ vrterne och gressit med om dagen naar het er.

Sommeren kommer Fulene til at siunge/ quiddre och fryde sig/ Ja baade dennem oc alle andre Creaturer.

Sommeren kommer alle Creaturer til at forskaffe sig om Sommeren huad de skulle tære och føde sig med om vinteren / som mand haffuer exempel i den minste Creatur Myren / huor hun om Sommeren arbeder baade dag och Nat / samler och drager tilsamen / sparer ingen tid / møde eller vmage/ for det hun skal føde sig med om Vinteren. De er denne Myre alle lade folck ret / et exempel / at offuer giffue ladhed oc doffuenhed/ oc giffue sig til arbed huor i sin sted / at forskaffe sig med sin duelighed och flittighed om Sommeren / det som de kunde nere och opholle sig med deris høstru och børn / naar den kaale Vinter kommer / som vil spøre effter huad manden haffuer indskaffet om Sommeren / i kammer och keller/vdi maltbingen och viste herberget/ Merck diss Rim.

Du lade gack til Myre touff
Oc lær huad du haffuer behouff.
Til mad til øl/ klæder och saa/
Arbed som de / da kand du faa/
Baade din Mad klæder och sko
Om du / her i / est ellers tro.

Vlyck-

Vløckſalige dage vdi diſſe try Maaneder.

Vdi Junio er den 10. och 14. dag.
Vdi Julio er den 13. och 23. dag.
Vdi Auguſto er den 1. och 2. dag.

Som diſſe vers Lerer.

Junius in Decimo, quindeno à fine minatur,
Tredecimus Iulij decimo innuit ante calendas
Prima necat fortem, perditq́; ſecunda cohortem.

Then 2. dag effter Kalendas och Nonas. Item Idus meente de Rommere at vere vløckſalige dage / thi de fornomme meſt vløcke paa deris krigs her i diſſe dage / huorfor Auguſtus icke gierne effter deris Marckis dag / tog ſig noget ſynderligt for at giøre / och icke heller ville hand reiſſe paa den dag effter deris Marckis dag.

Om Høſten.

Høſten begyndis then 14. Septembris / Naar Solen gaar indi Vecten / paa huilcken tid dag oc nat ere lige lange / och ſigis æquinoctium Autumnale / och det meene de gamle her aff. Thi ligeruis ſom mand veger en ting lige med vredſkaaller at der er icke mere i en ſkaal end en anden: Saa ſigis Solen naar hun gaar i Vecten / at giøre dagen lige ſtor oc lang med natten.

Høſten ſigis paa Latine Autumnus aff augendo aff forøgelſſe / at i det der nu kommer fructen aff aggerne oc aff trærne / forøger det oc opfyller huſene mz hø oc korn / huørfor hun ſigis / oc høſt aff hø ſted thi huør mand kommer / finder mand hø for ſig.

Høſten haffuer oc vnder ſig iij Maaneder ſom ere.

September —— Fiſkemaanid.
October —— Sædemaanid.
Nouember —— Slagtemaanid.

I. Vdi Septembri gaar Solen den 14 dag Septemb: i Vecten i et varmt oc vaat tegen/ oc er et got tegen/ som hører til luffien.

Vdi Vecten er gaat at vandre/ Er gaat at skere haar aff/ Er gaat at giffue sig i Ecteskab/ Er gaat at tage ny kleder paa / Merck disse Rim om denne Maanid.

Alle slags Mad her nu du brug
Thi det er gaat/ purguere din bug.
Venus oc vin forbiudis ey
Dog maade holt paa denne vey.

S. Lamberti dag kommer den 17 Septembris / oc mod denne tid om Aaret er æquinoctium autumnale/ som sker tuende gange om Aaret vdi Martio ved Gregorij tid / oc nu i Septembri ved Lamberti tid / som dette vers vduiser.

Lambert Gregorij nox est æquata diei.
Lambert oc Gregorij tid/
Er dag oc Nat da lige vid.

II. Vdi Octobri gaar Solen den 14 octobris vdi Scorpionem vdi et kalt oc vodagtigt tegen/ oc er et ont tegen/ hørendis til vandet.

Vdi Scorpio er gaat at purger/ oc intet andet skal mand begynde/ etc. Merck disse Rim.

Nu kaappe i Bad/ lad Aaren slaa/
Lad Miød oc vin paa bordet staa.
Alle slags Mad du æde maa/
Alle slags fruct som du kand faa.
Brug ey Seilatz/ ey vandre her/
Thi det et ont merck vel myn lær.

III. Vdi Nouembri den 12 dag gaar Solen ind i Skytten/ vdj et varmt oc tørt tegen/ oc er et got tegen som hører til ilden.

Vdj Skytten er gaat at giffue sig i Ecteskab / er gaat at kiøbe oc selge/ er gaat at tage ny kleder paa/ oc at arbede i Ilden.

Effter Martini skemper vinteren icke/ men kommer som en megtige kemper med frost/ kuld oc snee etc. Merck disse Rim.

Du

Du maa her dricke Miød oc vin
Men icke røre Quinde din.
Du holt dig varm oc bade fast/
Din Aare lad/Arbed med hast.

Alle Helligens dag faller altid ind paa den første Nouembris dag/paa huilckin du skalt mercke dette effter folgendis.

Paa alle Helligens dag skalt du gaar i en skouff som Bøg i vexer/ Och hug en spon eller flis aff en Bøg/Er den tør/da vil der komme en kaald vinter/ dette er tagen aff Bonde Practica etc.

Høsten / vnder huilckin hører disse forneffnde iij Maaneder / September, October, Nouember, pleger altid at vere emod Vaaren med vederliget/ Oc fører stor skrøbelighed eblant folck/Huorfor hun er meget skadeligere end nogen anden tid paa Aaret / Och vet for disse tuende sager skyld.

Den første fordi høsten er icke lenge ved et sind / men som hun er varm/saa er hun kald/som hun er stille/ saa er hun blaasende/ Som hun holler op / Saa regner hun.

Den anden er fordi at høsten driffuer tilbage igen ind i kroppen/ huad Sommeren haffuer vddraget / megen veske oc fuctighed / Oc effterdi at de fuctighed oc vesker humores fallendis / som samles i liffuid paa Mennisken/icke kand for høsten vnderlige/vederlig oc megen kuld vdkomme aff kroppen/Beslutte de sig inde vdi Magen/ligger der oc raadner. Huor aff foraarsagis tredie dags kaalde siuger / Oc holler høsten ingen ferffue/ etc.

Andbørstig folck er hun meget skadelig thi hun med sin kuld tuinger sig ind i lungen/oc andre med bryst verck/ saa mange der offuer sette liffuid til.

Faller løffuit om høsten hastig aff trærne/ da vil komme tillig Sommer in Martio/Men falle de langsom / da vil komme en seen Sommer/Saa sige oc Astrologi om Siuffstiernen/at hues det regner med det samme Siuffstiernen vndergaar/da vil der worde en langsom Aar/men regner det noget effter Siuffstiernen er vndergaaet/da vil Sommeren komme tillig.

 Om

Falder der først snee vdi Septembri om Aaret/ eller oc try dage for Martini som falder ind paa den 11 dag i denne Maanid /oc er hun bløød eller fram/oc sner paa vfrosset iord/ da bliffuer Vintersæden ad skade/thi sneen da fortæris snart oc ædder om kring sig. Men haffuer det frosset tilforne oc siden sneer paa frossen iord/da giør det ingen skade Vintersæden/ thi den ligger da smock varm vnder samme frossen iord oc snee. Item Regner det paa denne tid//oc fryser strax offuen paa /da skader det meget sæden/oc wil bliffue ond malle tid/Taget aff Bønder Regel etc.

De gamle haffue meget agted paa Martini dag/som kommer pa den 11 Nouembris at hues det er meget taaget eller vaad veirligt paa S. Mortens dag/da vil der komme en vstadig vinter der effter/ men skiner Solen paa S. Mortens dag/da wil der komme en haard vinter. Som lerde folck kunde forfare aff disse vers.

Dum sacra Martini recolo, Mox Solis in ortu
Plejades in gelidas præcipitantur aquas.
Jlla dies toto fuerit si nubila cœlo
Jnconstans frigus, turbida fiet hyems.
Sin vero Phœbus pelluxerit athere claro,
Jntensum frigus, Sicca sequetur hyems.

De gamle sige oc at hues S. Mortens dag kommer paa en Fredag/da skal forit det Aar/ forsla lidet.

Paa den 30 Nouembris er S. Andreæ dag/ paa huilckin en part pleger at mercke dette.

De pleger at tage et glas fuld med vand paa deñe dag ad afften/ oc sette det vnder oben himmel. Løber det offuer om morgenen/ da kom ner der en vaad Aar/ Men holler vandet sig allenliste inden bredden i glosset/da skal komme en tørckefuld Aar. Dog ieg siger icke dette forwist/ men huo som vil/kand dette forsøge med ringe bekostning etc.

Bløck-

Vlyckfalige dage vdi disse iij Maaneder.

Vdj Septembri er den 3. oc 10. dag. Vdi Octobri er den 3. oc 10. dag
Vdi Nouembri er den 3. oc 5. dag. Som disse vers vduisser.

Ternus Septembris, & denus fert mala membris,
Tertius & denus virtutibus est alienus,
Quinta Nouembris acus vix tertius mansit in vrna.

Om Vinteren.

I. Vinteren begyndis naar Solen gaar ind i Steenbocken som sker den 12 Decembris/paa huilcken tid wy haffue Solhuerff som kallis Solstitium hybernum Vinter Solhuerff. Oc er nu den steckiste dag oc den lengste nat. Oc begynder nu Solē i det hun haffuer huerff-uid sig om til os igen/ at giøre lange dage oc steckere Natten her effter.

Vinteren sigis paa latine Hyems aff Regen/ thi paa denne tid vil det gierne/regne oc paa danske sigis den vinter lige som Vinterer/ det er den som terer øl oc fætalle/ och alt huad kand forhuerffues om Someren. Item vinter at der er mere vind i hende end om Someren/ lige som mand ville sige vind er/eller vinder mest nu i Regner oc frys.

Vinteren haffuer oc try Maaneder vnder sig/ som ere

December — Julemaanid.
Ianuarius — Glugmaanid.
Februarius — Blidemaanid.

I Vdi Decembri den 12 dag gaar Solen i Steinbocken / vdi et kalt oc tørt tegen/er et ont tegen/oc hører til iorden.

Paa Barnabæ gaar Solen hen/ Paa Luci kommer hun igen.

Vdi Steinbocken er got at vandre/er gaat at drage ny klæder paa/er gaat affuenne børn. Merck disse Rim/

Naar dagen nu lengis med hast/ Da kommer kald her løben fast.
Men bliffuer Jul til Somer dag/ Da bliffuer Paask/til vinters klag.

Vdi denne Maanid skal mand icke dricke for meget kalt/ icke heller gaae vd om natten/Mand ma mere æde end dricke. Om Soelhuerff tid skal mand ingen lægedom bruge/icke heller lade slaa sig blod i denne Mannid/vden nøden kreffuer/eller det er hoffuid Aaren. Merck disse Rim om denne Maanid.

Du

Du holt dick varm/brug icke here
Veneris spil/ieg vil dig lære.

II. Vdj Ianuario den 10. dag gaar Solen ind i Vandmanden vdi et varmt oc vaad tegen/ oc er et gaat tegen. Vdi Vandmanden er gaat at bygge hus/ oc fløtte i hus/er gaat at giffue sig i Ecteskab/Men vdi Vandmand ere been saar onde at læge/Merck disse Rim om denne Maanid.

Ey Aare laden bruge her/
Ey legedom du dig anker.
Bade her selden/lidit æd
Brug Anis/Inguer i den stæd.

Ex commento Rusticorum.

Den 20. Ianuarij paa S. Fabiani oc Sebastiani dag meene Bønder at der skal komme veske i trærne. Huad S. Pouils dag kommer / ved finder du for i antegnet och kommer offuer ens med disse vers.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si fuerint Venti, designat prælia genti,
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæq;
Si Nix & pluuia, designat tempora cara.

Det er

Skinner Solen paa S. Pouils dag/ som indfaller paa den 25. Ianuarij, da betyder det et gaat Aar/Blaaser det/da bemercker det krig. Er det skyet oc taaget/ da bemerckert det fæ død. Er der Snee oc Regen / da bemercker det dyrtid.

III. Vdj Februario gaar Solen ind i Fisken paa den 9. dag/ vdi et kalt oc vaad tegen/ oc er et middelmaadig tegen. Vdj Fisken er gaat at kiøbe oc selge/er gaat at Bygge vand konst/er gaat at tage ny kleder paa. Er gaat at giffue sig i Ecteskab.

Den

Den 22 Februarij kommer S. Peders dag/ oc meener en part/ at hues det frys paa denne dag eller nat/ da skal det fryse 40 dage oc netter her effter.

Paa den 24 dag Februarij er S. Matthiæ dag/ oc meener en part oc det samme om denne dag. Men huad mand her om skal tro oc holle/ kand forfarenhed lere dig.

Paa denne tid pleger de som haffue Podangel at haffue verst etc. Merck disse Rim om denne Maanid.

Vogt dig for kuld/ Vilt/ oc for Fisk
Krydder oc vin sæt paa din disk.
Dig nu purger/ dig lad/ oc bade/
Feber oc hust/ da gjør ey skade.

Vinteren emod andre tider om Aaret at regne/ er meget kaald/ vndertiden oc beblandet met nogen fuctighed/ men dog mere med frost end med regen/ huor aff vandet med veiret bortfrys/ oc det fordj at Solen er langt borte fraa os. Vinteren er altid emod Sommeren med sin veirlig/ thi at huad Sommeren vederqueger oc gjør liffagtig det døder och dræber vinteren. Vinteren med sin store kuld gjør folck meget lade oc douffne til at arbede/ fordi vdi stor kuld krømpe senerne i folck/ oc kunde icke saa snart vdstrecke sig igen/ vden de komme til deris naturlige varme igen. Vinteren kommer folck til at fortære mere mad end om Sommeren/ thi aff vinterens kuld oc frost tillucke sig legomens holler kallendis Pori/ holler den naturlig varme inde i liffuid/ at det ved dennem icke kand vdkomme/ huor aff magen bliffuer hed/ kaager huad som kommer i hende oc derfor gjør appetit oc begerlighed til mad mere vdi Vinteren end Sommeren/ som forfarenhed giffuer daglig tilkende/ at folck ede meget mere om Vinteren/ naar kalt er/ end om Sommeren.

Vinteren fordi fortærer/ alt huad Sommeren kand samle oc forhuerffue.

Vinteren er en ret vis exempel/ bemalling eller figur til den yderste domme dag/ at ligeruis som Vinteren forandris/ forkrenckis saa gaat

atlingist oc slunis aldelis død/saa skal oc paa denne dag alting/formedels Gudz krafft/foruandlis bliffue døde oc i et øyeblick bliffue leffuendis igen/ja himmel/jord oc alle creature skulle forandris for synden skyld/at den i saa maade kand bort fryse/oc bort dø aff menniskens legomme/oc de siden lige som et træ om sommeren bliffue leffuendis/oc nu udspringe med ny grøne knopper/blomster oc fructer emod denne deilige oc varme Soel vor Herre Jesum Christum/som da skal forklare/rense/oc ny giøre vore legomme/at de skulle bliffue hans Venedide æreful legomme ligt uden al synd/oc siden ind gaa i en euige Sommers glede/som aldrig siden skal forandris/med hannem indtil euige tid/huilcket unde os Gud fader ved denne sin kiere Søn JEsum Christum vor Herre/Amen.

Vløckfalige dage i disse forgangne Maaneder.

Vdi Decembri er den 7. 10. oc 12. dag.
Vdi Ianuario er den 1. oc 7. dag.
Vdi Februario er den 4. oc 26. dag.

Som disse effter/følgendis vers lyder.

Dat duodena cohors, Septemque decemque Decembris
Iani prima dies, & Septima jure timetur
Ast Febru: quarta est præcedit tertia finem.

Der ere fire Elementer til som ere

1. Ild	Regerer	1.	Fraa Morgenen til om Middagen.
2. Veir		2.	Fraa Middag til Solens Nedgang.
3. Vand		3.	Fraa [illegible] nedgang oc til Midnat.
4. Jord		4.	Fraa Midnat til Morgenen.

Om disse fire Elementer agte dette.

Tendis Maanen naar ilden regerer/da bliffuer denne Maanid varm oc tør.

Tendis Maanen naar veirit regerer/da bliffuer denne Maanid blæsendis oc vaad.

Tendis

Tendis Maanen naar Vandet regerer/da bliffuer deñe Maanid vaad oc kald.

Tendis Maanen naar jord regerer / da bliffuer denne Maanid kald ob tør.

Huorledis mand skal det ganske Aar omkring dømme om veirliget/baade aff de ting som ere paa himmelen/i Skyerne/Vandet/oc paa Jorden.

Ad vide aff de tingister paa himmelen sees naar Regen skal komme/ baade aff Sol/Maane oc Stierner.

Aff Solen.

1. Naar du seer Solens gister/enten naar hun gaar op eller ned/ad vdsticke sig gennem nogle tiucke skyer/eller oc de slet skiulis aff nogle rødbrune skyr/ da er der Regen ad foruente om det er Sommeren.

2. Om du seer Solen igennem en tiuck oc mørck taage den helle dag/eller mesten parten aff hannem/er der Regn ad foruente.

3. Om mand seer am morgenen naar Solen gaar op/ er tiuck taage ad stige ret op i veiret fraa iorden eller fraa haffuid/oc heller sig lenge om toppene paa trœerne oc det høgeste paa Bergene/ eller henger lenge offuer Moser/ker eller vandet/da er regen at foruente.

4. Om Solen stinger meget heder/om morgenen naar hun opgaar/eller om afftenen naar huu gaar ned/ end om middagen/er regn ad foruente.

5. Om du seer om afftenen effter Sol er klar ned aangen mørke skyer i vester/er regn ad foruente/ Disligiste oc om Solen om morgenen kommer op med røde oc mørckagtige skyer.

6. Om Solen naar hun gaar op eller ned siunis minder end hun pleger/ Item naar hun i opgang oc nedgang siunis stører end hun pleger/ oc er mørck lufft oc syngen veir/er regen at forvente.

Aff

Aff Maanen.

1. Om Maanen lader sig til siune tredie dagen effter nyet er tend oc det er synden veir/da vil det gierne regne paa den fierde dag der effter/eller icke langd der effter.

2. Om hornene paa Maanen naar hun lader sig først tilsiune ere sorte oc tuckere end de pleger/da er der en stor Regen oc storm forhanden.

3. Om mand seer Maanen paa den part som icke skiner ad vere bemengd mz adskillige ferre/ røt oc grønt er støff regen/ stor veir eller storm ad foruente.

4. Om der lader sig tilsiune om Maanen mange oc adskillige ringe med allehand ferre / oc forandrer sig til sorte oc brune skyer/er der et stor oc forferlig støff regn ad foruente.

5. Hues det Regner den neste Mandag effter Maanen er tend da wil det gierne nesten den gantske Maanet igennem regne.

6. Om Maanen vdi nyet er rød /wil der vorde storm oc regn/er hun bleg da gior hun det samme/men er hun smock klar da bliffuer der et got tiurt veir aff.

Aff Stiernene.

1. Om mand seer omkring de største Stierner deris krenser ad bliffue mørcke oc brune/eller stiernene ad sidde dybt ind i skyerne/ saa de neppe kand sees. Er regn eller snee o foruenee/effter Aarsens tid.

2. Om Stuffstiernen end gaar mørck vnder/ haffuer de i gamle dage holt det for et tegen til en vaad vinter/ Men gaar den klar vnder / mente de ad der skulle bliffue en klar/ kold/ oc huas vinter.

Aff Skyerne eller lufften.

1. Om Skyerne driffue fraa synden i vester/ er regen ad foruente.

2. Om en stor taage breder si vd omkring Marcken oc træerne oc giffuer sig sagteligen op vnder lufften / da kommer hun igen med

Regn.

Regn. Men forsuindis samme taage oc bliffuer bortte saa hun icke opstiger vnder himmelen da bemercker det klar veir.

3. Om det Liugner meget om morgenen/afftenen oc natten/ foruden Torden/ da mattu vist vente stor regn.

4. Om Regenbogen sees i østen oc Solen i vesten da bemercker det regn eller Torden.

5. Om vinden bles sagtelig synden/er vstad/ oc bles fraa en hiørne til anden/ er regn forhanden etc.

Aff Vandet.

1. Om der faller ingen dug paa iorden paa den tid / oc sted som den kunde oc skulle falle / oc mand fornemmer ingen stor veir/som hende kunde forhinder/besynderlige paa den tid Maanen er fuld/da er regn paa ferde.

2. Om stillestadende vand i førske Søer eller damme bliffuer varme vden Solens skin/ oc er mere luncket end det pleger/da er der stor regn ad foruente.

3. Om mure/vegge/glas oc jern/Item Steine begynder i nogle dage ad veskes/oc dampis/foruden vitterlig Aarsage/ da er der en stor regn ad foruente.

4. Om haffuid skryder oc tijder saa mand hører det langd/endog himmelen er klar/ er regn eller storm forhanden.

5. Om Fisken vdi klar veir/springer op i vandet/oc leger er regn ad foruente.

6. Om Regnen begynder først sagtelig med smaa taarer oc bliffue siden stører/ bemercker ad der er enda mere regn forhanden/end som det haffde begynt ad regne med store drober.

Aff Jorden oc huad paa hende er.

1. Om høge berge oc store klinter siunis ad skiolle meget høgt i veiret/lige som skulle naae op vnder skyerne/ oc kand icke see toppen paa dennem/ er regen ad foruente.

 2. Om

2. Om høge klippe/Berge/Skouffue/Spirer oc Torne mister deris seduanlige ferne oc foruandlis om til en anden/ om morgenen eller afftenen/eller gaae en saa got som aff siune/da er regn forhanden.

3. Om Salte træ veskes oc salt smeltis/er regn ad vente.

4. Om Ved som tør er wil icke brende naar mand legge det paa ilden/er oc et tegen til regn/dissligiste er oc meent om kol.

5. Om Asken i Skorsteinen klempis aff sig selff tilsamme/lige som de kunde haffue vorit vaade/er tegen til regn eller storm.

Om det kurrer i bugen paa hundene/de æde gres/oc lapper stinge hart/oc quindfolck soffue hos rochen/er regn forhanden.

6. Om Luffuen oc Rogen aff ilden ville icke slaa vdi gennem Skorstenen vden Aarsage/ er tegen til regn.

7. Om ges/ ender eller andre vandfulle døpper sig oc læger i vandet/er tegen til regn.

8. Om andre Landfule som icke pleger ad vere i vandet høller sig til stranden/becker eller Aar ad ville toe sig/ da er regn forhanden.

9. Om Sualen flyr idelig hid oc did offuer fersk eller vand/ fær eller ner iorden saa hun vndertiden rører ved vandet eller iorden/er regn ad foruente.

10. Om du hører regn fullen/ som er Skaden/ mere skrige oc sqalre end hun pleger/er regn ad foruente.

11. Om klocken naar hun slar eller ringis høris lenger bort end hun pleger/maa mand vere vis paa regn.

12. Om leir belter / Remmer oc tuinger bliffuer stercfere end de ere van ad vere/ Item om dørre/Aske loa oc buoicke laag ere krappere end de ere vand ad vere/ Item om huden paa Menniskens hender oc ansicht bliffuer tører oc strammere end end det pleger / oc det allsamen vden vitterlig aarsaae/da er regn ad foruente.

13. Om mand seer stranfalle fly/ fraa stranden oc øerne/ huor de pleger ad vere/vdi haabe oc flocke tal/da er der stor storm oc regn ad foruente.

Huor-

Huorledis skal dømme oc tør veir aff de tin-gister som er paa him̄elen oc Jorden.

Aff Solen.

1. Om Solen gaar smock klar op om morgenē / betyder det den dag oc nat ad bliffue smock klare.

Om Solen effter middag er klar oc gaar smock klar vnder / oc effter Solen er vndergaat du da seer smocke / tønde smaa røde skyr i vaster paa himmelen / bemercker ad den effterfølgendis morgen dag oc nat skulle bliffue smock klare.

3. Om du seer Skyerne / om morgenen i øster naar Solen gaar op / forsuinde oc bliffue borte aff Solens varme / Sammeledis taagen oc bortuiger for Solen / da bemercker det smock klar veir den dag.

Aff Maanen.

1. Om Maanen paa tredie dag eller fierde effter hun er tend / lader sig see smock klar oc Blanck / da loffuer hun smock klar veir.

2. Om den Ring oc krantz som gaar om Maanen lader sig kon til siune med en ferre / oc sagteligen forsuinder / da bemercker det varendis tør veir.

Aff Stiernene.

1. Naar Stiernene blincke smock liuffe oc klare paa himmelen er vis tegen til tør veir oc Solskin.

2. Om den fractus paa himmelen som kallis S. Jacobs vey er klar / huid oc meget siunlig da giffuer hand klar veir tilkende.

Aff Skyerne.

1. Om Skyerne paa himmelen driffuis for veiret om morgenen eller afftenen fraa øster oc til vester / vil det betegne tiurt oc klar veir.

2. Om det om afftenen liuner nederste paa him̄elen foruden Torden oc mørck veder bemercker det klart veder.

3. Om der faller en stor dug morgē eller afften vere sig paa huad tid det er om Aares / da vil følge smock klar veir her effter. 4. Om

4. Om morgen stunden for Sol skinner er koldere end hun pleger ad vere om sommeren/da er der tør veir ad forvente.

Aff Jorden oc huad paa hende er.

1. Om mand kand see vel toppene paa træerne som staa i Skowene eller paa høge berge naar mand er langd der fraa.

2. Om Raffne gabe oc om morgenen sidder oc plocker sig emod Solen/ er tegen til tørt veir.

3. Om kragen skriger meget om afftenē naar Sol gaar ned/oc det haffuer noget stormet/er tegen til got veir igen anden dagen.

4. Om mange Flagermus eller afftenbacke flyge om afftenen effter Solberrig/er tegen til got veir.

Huorledis mand skal vide naar der er Snæ/ hagel oc rimfrøst forhanden kuld oc frøst.

1. Om du seer nogle rødbrune skyer/hues yderste oc tyndiste flager siunis huide/ad holle sig ved iorden i thuo eller try dage/da bemercke de/om det er om Vinteren / oc norden veir bles/en kald snee/men er det om Vaaren eller effter Hysten / da bemercker det hagel eller rimfrost.

2. Om det/ om Vinteren eller frost om Vaaren/er mørckt om dagen oc veiret er kald maa mand foruente/Snee/eller hagel.

3. Om Lufften oc veirit/om vinteren/naar stor frost er/ ere meget tiucke oc mørcke i nogle dage omkring da kommer der vist en stor Snee. Men ere saadanne de først om Vaaren/oc sist om høsten bemercker de stor hagel.

4. Om de Circkeler eller krantze som gaar om Solen Maanen oc de største stierner siunis noget mørckagtige oc tiucke aff blesende veir. Betyder Snee om Vinteren.

5. Om Solen gaar rød oc klar ned om Vinteren udi norden eller østen veir/ bemercker det en skarp frost.

6. Om

6. Om Maanen oc Stiernerne blincke meget oc tindrer om Vinteren/ bemercker det stor kuld oc frost.

7. Om det begynder ad frysse/ naar lenge haffuer blæset østen veir/ da vil der komme Snee eller hagel effter.

8. Om mand seer ad det snee smaa snee lige som smaa gryn/ bemercker en languarendis stor frost/ Men faller sneen ned i store flager/ Da kommer der tøe eller mild veirligt.

9. Om første Vinter dag/ som er Luciæ dag/ eller tuo dage effter hennem ere kalde meener Democritus/ ad den Vinter skal bliffue lige som den dag enten hard haffuer vorid kald eller varm.

10. Om Egen berer megen frucht/ vil der komme en haard oc languarendis Vinter.

11. Om Ilden/ Vinters tide/ brender klarer oc heder end den pleger/ Oc gløerne skiner oc gloer mere end andre tider/ Er der frost/ da bemercker det hun vil bliffue varagtig/ men frys det icke/ da bemercker det ad der wil snart komme frost.

Huorledis mand kand vide naar veir oc storm skal komme.

1. Om mand seer om afftenen/ naar Sol er undergaae[n]/ nogle røde skyr strecke sig lang udi nord ud med iorden/ er et tege[n]/ ad inden faa dage/ vil komme et stord sterck uveir.

2. Om himmelen er meget rød om morgenen/ [f]ør Sol gaar op/ bemercker storm oc uveir.

3. Om Skyerne i nord eller synder rødner om afftenen/ naar Solen gaar ned/ eller om morgenen naar hun gaar op/ er tegen/ ad veirit vil komme fraa de samme skyer.

4. Om Maanẽ stunms rød eller gul/ oc haffuer mange oc a[ff]skillige ringer eller krantzer omkring sig/ beme[r]cker uveder oc stor storm.

5. Om Maanen natte tide icke kand[e] [g]iffue nogen skygge fraa sig/ liden eller ingen naar enten træ/ Berri[g] eller folck er emod hende oc mand seer ingen skygge gaa der fraa/ [d]a bemercker det ad der er stor veir paa ferde.

6. Om du seer/natter tide/ Stiernerne skiude sig fraa en sted til en anden/da vil gierne veiret komme fraa den sted som de skøde sig til.

7. Om haffuid forandrer sig til en blaa ferre/vil der gierne komme synden veir/men bliffuer det sort / vil der komme norden veir.

8. Om du formercker ad bergene giffue ly aff sig/oc begynder ad skryde/eller siunis høgre oc størrer end de ere/ Item om du seer mange øer ligge der som dog kon en ø ligger/da bemercker det synden veir med regn.

9. Om Spurrer meget pipper/ oc med andre smaa fule quidrer mere end de pleger/ oc hunde velter sig meget i sand oc iord/bemercker ad der er veir forhanden.

10. Om Ender baade tamme oc ville/slaar vd vingerne/oc meget peller sig oc med andre strand fulle holler sig til Vandet/ er der vueder oc storm forhanden.

11. Om gees flyr i Sønder da kommer der norden veir/ men flyer the i nord/ da maa mand foruente synden veir.

12. Om Marsuin leger i haffuid/ giffue sig op ned oc Springer i smock stille veir/da kommer der stor veir fraa den part som mand seer dennem først.

Huor mand skal vide naar det vil tordne.

1. Om nogl dage om Sommeren ere meget hedere end de pleger/ Jemlige saa vaar en oc høsten/oc mand seer Regenbogen i vesten om morgenen/da maa mand foruente stord Torden oc liunild.

2. Der som man d seer Solen/om Sommeren høsten/ oc vaaren/ ad skiule sig om morg nen eller afftenen lige som vnder en hoel oc tiuk sky/oc brender herde end hun pleger/ da maa mand foruente en stor Torden.

3 Om mand seer Stie neskud aff synden/norden/østen oc vesten/ oc skiude sig emod huerandre/o e en sort sky ad opstige i sønder/ da maa mand Foruente Torden oc liun ild / eller oc en stor storm oc vueder.

Huor mand skal ke nde vfructsomlig Aar.

1. Om

1. Om Vaaren oc Sommerē bliffue meget vaade/ oc der kom̄er megen sonden veir med taage oc rimfrost/da bemercker det en vfruchsomelighz paa dette Aar.

2. Om der faller megen renactiee dug oc taage/ besynderlige vdi Aprili oc Maio naar mand saaer/ da pleger det ad giøre Trarne/ Sæden oc queggit skade.

3. Huilcked Aar ad der faaes icke mange hasselnøder/ meene de ad kornid skulle flux affslaa.

Huor mand skal kiende fructsomelig Aar.

1. Om der faller megen snee om Vinteren vdi til børlige tid/vill det gierne betydeet got Aar.

2. Om effter Høsten bliffuer smock klar oc tør/saa mand kand vel pløge oc saa/oc kommer en temmelig varm vaar der effter/er forventendis et got fructsom̄elig Aar etc.

3. Om der bliffuer megen hasselnøder til/da bemercker det en got sæd.

Huorledis mand kand kende aff Juledag huordan veirliget vil vere det ganske Aar omkring / du skalt mercke huad dag hun faller paa vdi vggen.

Om hun faller paa Søndag.

Da bekom̄e wy en varm Vinter stor storm oc veir/en varm vaar oc hed Som̄er/men høsten vaad oc blesende/er got korn Aar. Vdi dette Aar pleger gamle folck meget at døe.

Faller hun paa Mandag.

Da bliffuer Vinterē huercken varm eller kald/Vaaren bliffuer god/ oc Som̄eren bliffuer blaasende/oc Høsten bliffuer oc saa god/vdi dette Aar døør mest Mandfolck oc quegit.

Faller hun paa Disdag.

Da bliffuer der en megen kold Vinter med fucht oc megen snee/ Vaarē bliffuer blaasende/ Som̄eren/bliffuer vaad/oc Høsten tem̄elig tør/der bliffuer korn middelmaadig til/ Suin oc Faar pleger at døe i dette Aar/oc Pestelentze vil gierne grassere eblant alle.

Faller hun paa en Onsdag.

Da bliffuer Vinteren skarp oc haard. Vaaren bliffuer beblandet med ond veir/oc sterck / Sommeren oc høsten bliffue gode. Udi dette Aar pleger ongefolck oc smaa børn ad døe.

Faller den paa en Torsdag.

Da bliffuer Vinteren regenagtige / vaaren bliffuer blaasende/ Sommeren god/men høsten bliffuer beblandet med kuld oc regen/ dog bliffuer der/mz Gudz hielp/god korn sæd/oc anden frucht noc til. Udi dette Aar/er befrøgtendis ad mand skal icke spørge en stor herris død/ med mange andre deris.

Faller hun paa en Fredag.

Da bliffuer der en stadig Vinter aff/ Vaaren bliffuer god/ men Sommeren vstadig/Høsten bliffuer oc saa. Udi dette Aar pleger ad vancke børne siuger.

Faller hun paa en Løffuerdag.)

Da bliffuer Vinteren taaget oc meget kald / vstadig med megen Snee/Vaaren bliffuer blaasende/Sommerē god/ oc høsten tør/ oc er befrøctendis en dyrtid/ Skibmend lide nød/ man sper Jldbrand/oc krig/udi dette Aar vil vancke megen franckhed oc siugdom Træerne visne oc gamle folck pleger at døe.

Mand pleger oc ad tage mercke aff Ege eble om veirliget.

Finder mand om Aaret i Egeble om S. Michels dag.

En orm eller Madick bemercker et got Aar. En Ederskap da skulle det bemercke Pestilentze. En Flue da skulle det bemercke krig oc orloff.

Ad vide om det er ny eller næde.

Naar du seer Maanen ad vende saa ☽ sine hiørner i øster/da er det ny/men vender hun saa ☾ sine hiørner emod vester da er det Næde.

Udi huer Maaned.

Skaltu agted naar det er ny maane/lige som Tegenen oc Planeterne ere aff naturen til som regere i den maanet/saa vil oc gierne den Maaned bliffue Baade varm/kald oc fuchtig effter Aarsens tid.

Item/

Skin Maanen smuck huid oc klar naar hun er tend/da bemercker

det

det smuck veir. Skin hun rød/da wil der bliffue storm veir aff/ men skin hun bleg da wil der bliffue regen aff.

Sammeledis.

Naar Maanen er ny oc haffuer tend sig/ skal du mercke ad hues det regner den neste Mandag der effter/ da vil det gierne regne den ganske maanet igiennem.

Om Juledag.

Kommer Juledag naar nyet tendis / da bliffuer det et got Aar/ Men kommer hun emod neien mener en part ad det skal bliffue et hart Aar.

Om S. Jacobs dag.

Bliffuer det smock klar veir iij dage for S. Jacobs dag/da bliffuer det et got aar/ men regner det/da bliffuer det middelmaadigt.

De gamle Sige.

Ad fraa morgenen oc til middag paa S. Jacobs dag skal betyde al den tid fraa denne dag oc til Jull/men fraa middag oc til afftenen/ betyder den tid effter Jull. Huorfor gaffue de agt paa huad veirligt her var paa denne dag. Skinner Solen paa denne dag/da meene de ad det skulle icke betyde got/ men regnede det/da skulle det betyde got/ men dette kand forfarenhed lære dig.

Maria besøgelses dag eller Mariæ Bergegang.

Regner det paa denne dag sigis/ad det skal regne der effter i 40 dage.

S. Hans dag.

Regner det meget paa denne dag da bliffuer der faa hasselnøder til.

Nyaarsdag.

Meener en part ad hues himmelen er meget rød om morgenen paa denne dag skal betyde krig oc stor vueir.

Helligtrekonger dag.

Ere nogle i denne meening ad hues det frys hellige trekonger nat/ Da skal det frysse der effter vdi xij vgger. Men det staar til ad forfare etc.

Er Martius klar. April Regen har.
Maius kulde suar. Betyder er got Aar.

Effterdi der icke i dette Calendario kunde antegnis/huer Søndag om Aaret som det kand i deg Almanacker mand Aarligen lader vdgaa/ haffuer ieg dog her antignet. Huor Søndag och høge Fester paa det ganske Aar och huad Euangelium som faller paa dennem.

Første Sondag i Aduent.
JEsus red ind i Jerus. Matth. 21

Anden Sondag i aduent.
Der skulle ske tegen i Sol och Maane/ Lucæ 21.

Tridie Sondag i aduent.
Johanni lod Christus sige. Matth. 11.

Fierde Sondag i Aduent.
Jøderne sende bud til Johannem Johan. 1.

Jule dag 1.
Om Christi fødzel / Lucæ 2.

Anden Jule dag.
Matth 23. Jeg sender til eder Propheter.

Tredie Jule dag.
Joh. 21. Oc der hand det sagte.

Søndag effter Jul.
Och hans Fader och Moder. Lucæ 2.

Nye Aars dag.
Om Christi omskerelse / Lucæ 2.
Den Søndag imellum Ny Aars dag och hellig tre Konger dag.
Der Herodis var død/Matth. 2.

Hellig tre Konger dag
Epiphaniæ.
De Vise komme aff østen/ Matth. 2.

Første Søndag effter Epiph.
Der Jesus var 12. Aar. gamel/ Lucæ 2.

Anden Sondag effter Eph.
Jesus vende vand om til vin Johan. 2.

Tredie Sond. effter Eph.
Den Spedalsche rensis Matth. 8.

Fierde Sønd. effter Eph.
Jesus gick i Sckibet / Matth. 8.

Femte Sond. Epiph.
Himmerigs rige lignis ved id Menniske / Matth. 13.
Sker det saa ad der faller den 6. Søndag emellum Epiphaniæ och Septuagesima da dager mand det Euangel. som faller paa 27. Søndag effter Trinitatis.

Septuagesima.
Om dē husfad. och arbeder/Mat. 20

Sexagesima.
Allene læckis den fierde sæd Luc. 8.

Quinquagesima.
Esto mihi eller.
Fastelaffns Sønda.
Om Christi daab/Matth. 3.

Inuocauit første Søndag i Faste eller Quadrag.
Jesus fristis aff Dieffuelen. Mat 4.

Reminisc. anden sond. i faste.
Om den Cananeiske quinde Mat. 15.

Ocu-

Oculi tredie Sønd. i faste.
Jesus vddreff Dieffuelen/Luc. 11.
Lætare Midfaste sondag.
Jesus spisede 5000. Mend. Joh. 6.
Judica.
Jøderne ville stene Jes. Joh. 8.
Palme Søndag.
Jesus red in i Jerusal. Mat. 21.
Skiertorsdag.
Der stunden kom: Lucæ 22.

Paaske da.

1. Om Christi opstand. Marc. 16.
2. Euangelium / Lucæ 24.
3. Euangelium / Lucæ 24.

Quasim. første sond. effter Paske.
Jesus kom ind ad locte / Joh. 20.
Misericordia anden Sondag.
Jeg er en god hyrde/ Joh. 10.
Jubilate tredie Søndag.
Om en lidenstund see / Joh. 16.
Cantate fierde Søndag.
Christ. loffuer oss trøst. Joh. 16.
Vocem Jucund. 5. Søndag.
Huad i bede faderen om/ Joh. 16.
Christi Himmelf. dag.
Euangelium Marc. 16.
Exaudi.
Naar trøsteren kommer/ Joh. 15.

Pindzdag.

1. Huo som elsker mig h. ad/ Joh. 14
2. Euangelum / Joh. 3.
3. Euangelium/ Joh. 10.

Trinitatis Søndag.

Om Nicodemo/ Joh. 3.
1. Om de Rigemand/ Lucæ 16.
2. Om det store Maltid / Lucæ 15.
3. Om det forlaarne faar / Lucæ 16.
4. Verer Barmhiertige/ Lucæ 6.
5. Jes. lærer folck aff Skib. Luc. 5.
6. Vden eders Retferd. Matth. 5.
7. Jes. spised 4000. Mend Mar. 8
8. Vocter eder forf. Proph. Matth. 7.
9. Om den vtro Bushold. Luc. 16.
10. Jesus græd offer Jerus. Luc. 19.
11. Om den toldere oc Phar. Luc. 18.
12. Jesus giorde en døff/ Marc. 7.
13. Du skalt elske Gud offuer/ Luc. 10
14. Jesus rensed x. spidal. Luc. 17.
15. Jngen kand tiene thuo herrer/ Matth. 6.
16. Jes. opreis. en Enckes søn L. 7.
17. Jes. helbredet en Vatters. L. 14.
18. Jesus ad spør Pharis. Mat. 22.
19. Om den verckbrodne/ Matth. 9.
20. Om brøllups kleder/ Mat. 22.
21. Jesus helbred en kondelig son/ Joh. 4.
22. Om den vtro Bush. Matth. 18.
23. Giffuer Gud huad/ Matth. 22.
24. Om den offuerste daat. Mat. 9
25. Om den gruelig forst. Mat. 24.
26. Euangelium / Matth. 11.
27. Euangelium/ Matth. 17.

Paa de besynderligiste hellig dage.

Mariæ rencelsis dag. E. Luc. 2.
Mar. Bebud. dag. Euan. Luc. 1.
S. hans Baptistæ dag.
Euangelium/ Luc. 1.
Mar. besøgels. dag. Euan. L. 1.
S. Michels dag.
Euangelium/ Matth. 18.
Alle helgens dage.
Euangelium Matth. 5.

Lucius ad Cicer. lib. 7. fam.

Eruditus, oportet semper aliquid ex se promat, quos alios delectat.

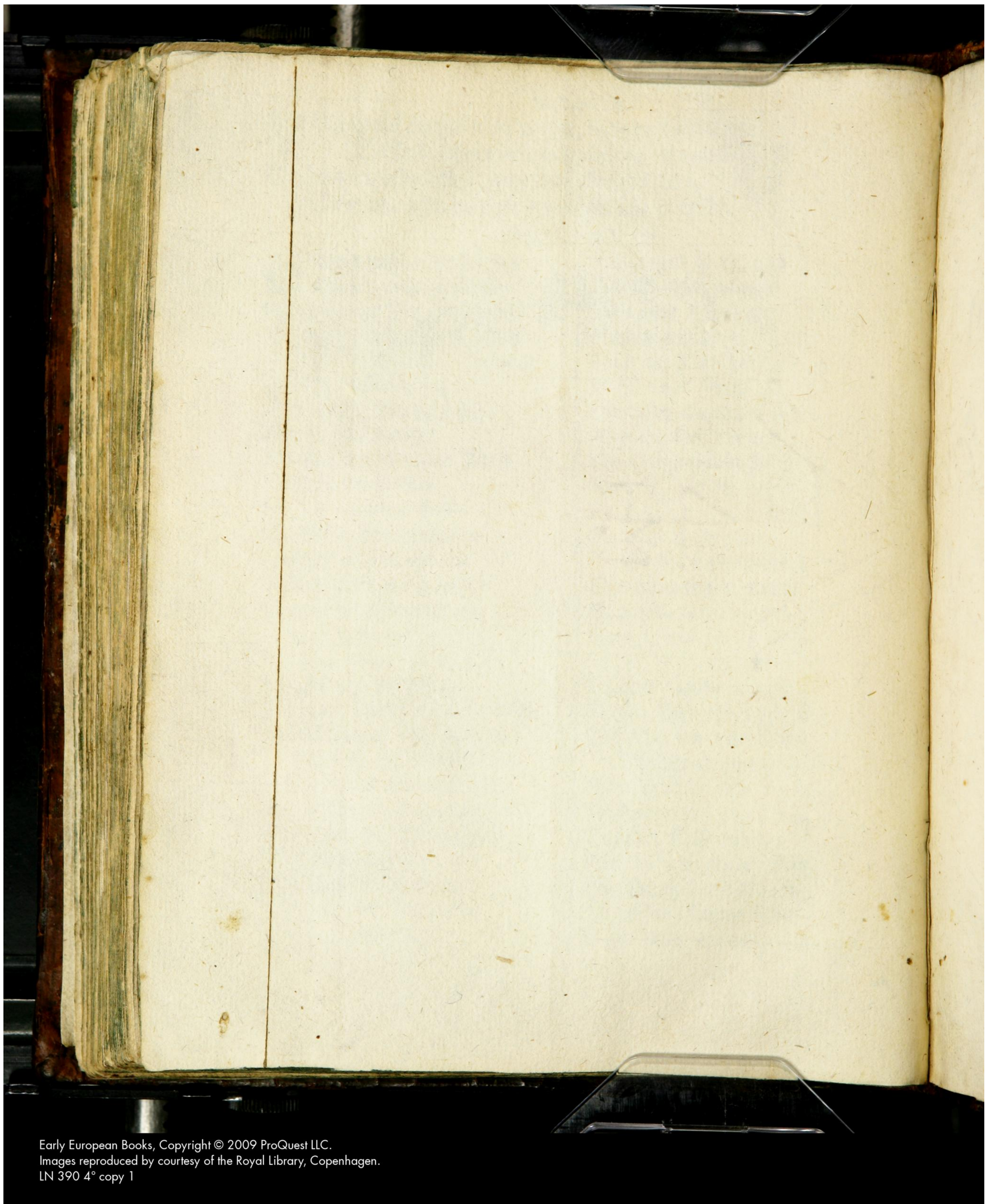
Item. Homine imperito numquam quicquam iniustius, qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

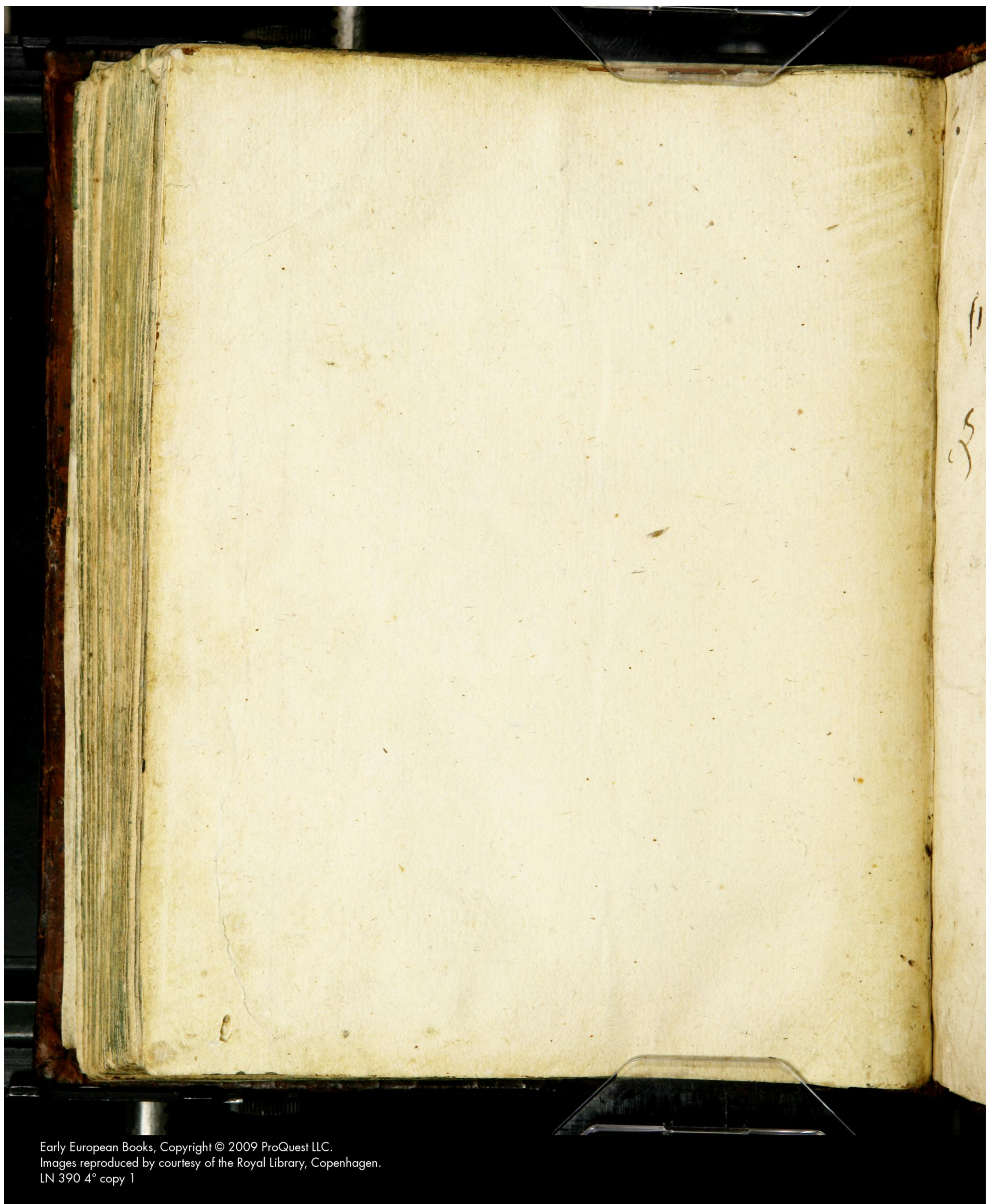
In Zoilon

Villa quid carpis mea zoile, ſcripta cachinno?
Zoile? cum tantum, rodere magna ſoles?
Rodere cuncta ſoles morſu rabioſus edaci,
Cum tua non eadem pinxerit illa manus.

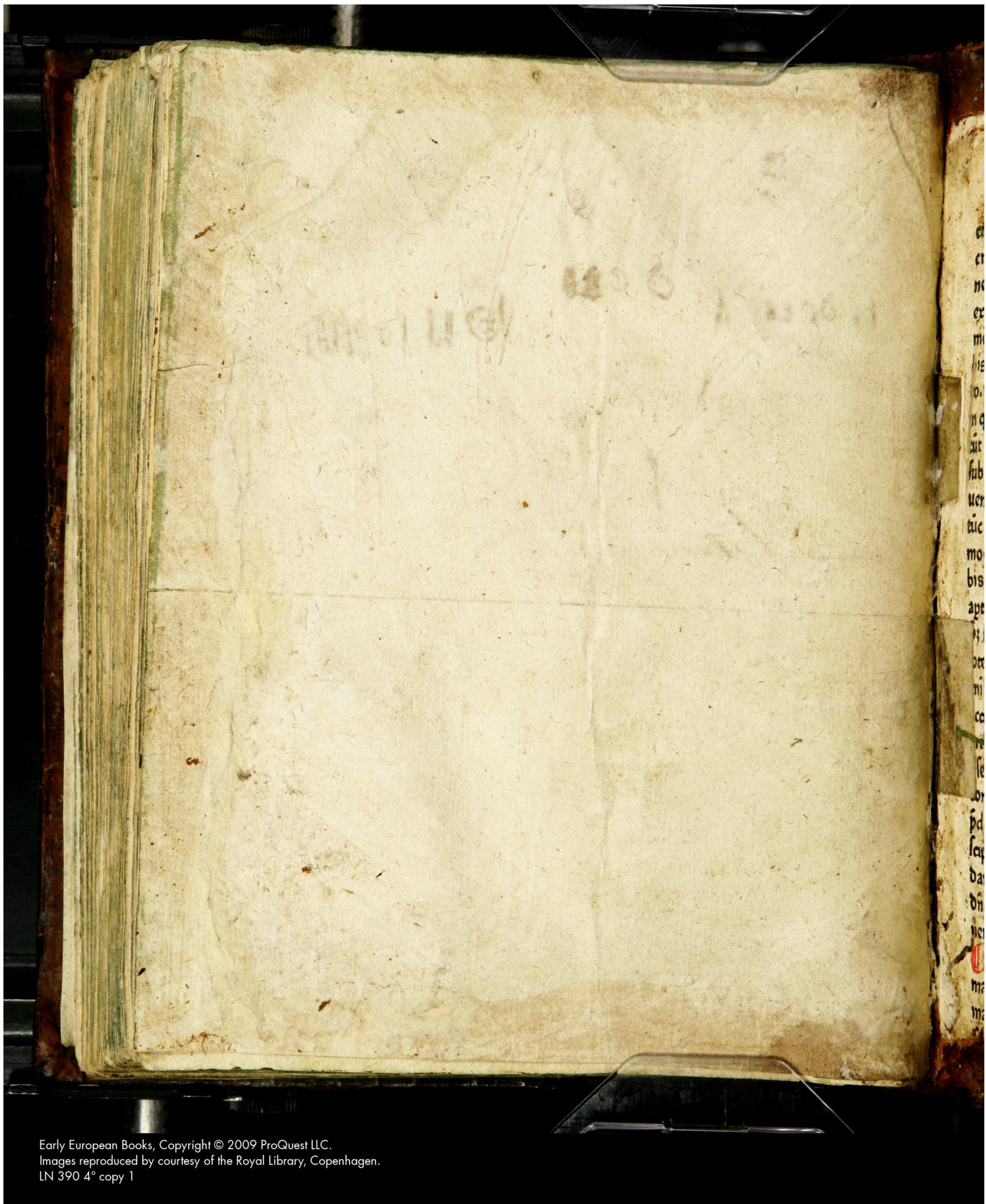
Til Bagwaſkeren.

Huo ſom haffuer det for ſæd
Andens meget at ſtraffe/
Hand fanger ſpot/ oc bliffuer læd
Huer mand ſom hand maa klaffe.
Maa vel ſkee om det ſaa vaar
At hand ſkulle for ſøge/
Dette arbed ſom det ſtaar
Minder eller forøge/
Da maa ſkee en anden Mond
Ville ſig her oplade/
Oc ſige i ſamme ſtund
Vach? i en herrlig maade/
Haffuer du for taget dig
Andris ſcrifft at baguaſke/
Bedre var du ſkammit dig
End aff intet ſaa braſke/
Thi naar mand vil til ſig ſee
Oc greibe i egen poſſe/
Da faar mand ſin Viſdom ſee
Huor aff mand ſkal ſig roſſe.
Intet os her fødis med
Aff verdſens praal oc velde/
Ey Viſdoms ſkarpſindighed
Som kand for Herren gelde/
Men det giffuis os her ned
Fraa Gud aff Himmerige/
At en huer med Idmyghed
I alting ſkulle vige/
Icke nogen vi der med
Skulle her ſaa foragte/
Men tacke Gud i den ſted
Som os gaffuen til ragte/
Naar du lader huer for ſig
Bliffue den ſom de ere
Da eſt du oc god for dig
Ey kallis klaffer mere/
Naar du oc om andris ſkrifft
Dommer ſom ret kand vere/
Da har du den rette drifft
Ey kallis klaffer mere.
Ey ſkal du der affuens ved
Om du alting ey gjører/
Men peiſe den/ i den ſted
Som pennen der til rører.
Oc lader ſig bruge her
Til ære/ gaffn oc beſte
Herren Gud vor frelſer kler
Der til oc ſaa vor Neſte.
Naar du alting raader ſaa
Som ſkrifften maa dig lære/
Da kommer du vel at ſtaa
Ey kallis klaffer mere/
Herr til vnde dig vor Gud
Sin Hellig Andis Naade/
Mig oc ſaa i ſamme Bud
Styre altid oc raade Amen.

Birgitte Dall 1982

et postea verba ꝓtulit sub quibꝫ alij deinceps cōse-
crabāt. et hāc opinionē tāgit innocētius dicēs. sa-
ne dici pt ꝙ xp̄s v̓tute diuina ꝯfecit ⁊ postea formā
exp̄ssit sub qua posteri bn̄dicēnt. Sꝫ h̄ nō vid̓ ꝯue-
niēs. qꝛ in textu euāgelij d̓. bn̄dixit. qđ aliquibꝫ ver-
bis factū ē. innocētius aūt loq̄tur opinionē narrā-
do. vel tangēdo ordinē quo v̓tus ꝯsecracōis a xp̄o
in quo p̄mo erat ad verba deriuata ē. Et ideo alij di-
cūt ꝙ ꝯfecit quidē sub aliqua forma v̓boꝝ. nō autē
sub hijs ꝫ sub alijs v̓bis ignotis. ſꝫ h̄ etiā vid̓ incō-
ueniēs. qꝛ sacerdos hijs verbis ꝯficiēs ea ꝓfe[...] vt
tūc a [x]p̄o ꝓlata. vn̄ si tūc eis nō fiebat ꝯfectō nec
mod[o] fieret. Et ideo alij dicūt ꝙ ꝯfecit ſꝫ eisdē ver-
bis. ꝫ ea bis ꝓtulit. p̄mo tacite cū benedixit. scđo
ap̄te cū distribuit vt formā ꝯsecrādi alijs traderet.
[S]ꝫ h̄ etiā vid̓ incōueniēs. qꝛ non ꝓferūtur a sacer-
dote ꝯsecrāte in ꝑsona xp̄i vt in occulto ꝓlata. non
[e]ni bn̄dixit dicēs h̄ ē corpus meū. sed dedit dicēs
[a]ccipite ⁊c̄. Et ideo alij dicūt ⁊ melius. ꝙ xp̄s ea se-
[m]el tm̄ ꝓtulit. et eis se ꝓlatis cōsecrauit ⁊ formaꝫ
[ꝯ]secrandi dedit. h̄ eni ꝑticipiū dicēs. nō imp̄tat cō-
[c]omitātiam solū ad h̄ verbū dedit. ꝫ ad hoc cū alijs
p̄dcis. ut sit sensus. dū bn̄dixit ⁊ fregit ⁊ dedit di-
scipulis h̄ verba ꝓtulit. accipite ⁊c̄. Vel ſm quos-
dam euāgelista nō obseruat ordinem v̓boꝝ quo a
dn̄o fuerūt ꝓlata. ordo eni fuit talis. accepit pa-
nem ⁊ bn̄dixit dicēs. accipite ⁊c̄. sed p̄mū melius ē.
¶ Ad. ij. dīm. ꝙ ꝑfectō alioꝝ sacroꝝ ꝯsistit in vsu
materie. istius aūt in materie ꝯsecracōe. et ideo for-
ma etiā in alijs sa[...] q̄ dicūt [...] in vsu